

Diyalog

Aylık Siyasi ve Kültürel Dergi

Diyalog Kürt-Türk Dostluk Derneği (KTFA) Tarafından Erbil'de Hazırlanıyor

Dernek Başkanı :Felekeddin Kakeyi
Genel Yayın Yönetmeni: Şıwan Taveng
Yazı İşleri Sekreteri: Sitar Enwer
Basın Pres Danışmanı: Naile Aras
Çeviri: Agit Kh. Zaher
Foto: Herdi Hewrami
Grafik ve Dizayn: Foad Yousefi
qeques@gmail.com
+964 750 473 1923

Adres: Irak / Kurdistan Bölgesi – Erbil, Gulan Cad.
Dream City, No: 779/U4
Tlf. (Erbil): 009647702356000
Tlf.(İstanbul): 00905353015894
Web: www.kurd-turk.org
Mail: diyalog@kurd-turk.org
turkiyenasi@yahoo.com

Kürt-Türk Dostluk Derneği

Felekeddin Kakeyi

BARIŞ, BARIŞLA KARŞILANMALI

Buraya kadar şundan dolayı mutluyuz ki barış ortamı doğdu. Bu mutlu haberi bekliyorduk.

12 Eylül referandumunun çok daha iyi sonuçlarının olacağı konusunda emindi. Genel olarak, özellikle de demokrasi ve ilerleme adına referandumla yolumuzu güzelleştiren reformlar bunun bir sonucu olarak bizi mutlu ediyor.

Türkiye’de Kürtler yönelik demokratik açılım ve barış süreci sosyal, siyasi, yasal ve kültürel reformların ilerlemesi için bir atmosfer olmalı.

Ancak şu unutulmamalı ki barış çağrısına barışla cevap verilmeli.

İslam dininin kültür ve buyruklarından birinde şöyle deniyor:” Eğer biri sana selam veriyorsa senin ona cevabın daha iyi olmalı”

Bu anayasa, hayatın farklı alanlarında yararlı ve çok değerlidir.

Referandumdan sonra, iyimser olarak beklentisi içinde olduğumuz gibi PKK ateşkes süresini uzattı.

Bu, doğru ve samimi bir adımdır. Bu adım, Türkiye, dostların ve barışseverlerin daha geniş kapsamlı bir barış programı üzerinde düşünmeleri içindir. Kürt, Türk ve ikisinin dostu olan herkesin Tayyip Erdoğan’ın PKK’nin barış çağrısına barışla cevap vermesini beklemek hakkıdır. Çünkü her iki taraf da barış ve huzurun tesisinde tek vücut olmalı.

Yine bu dergide çıkan bir önceki yazımda, Kürt davasının çözümü için uygun bir ortam oluşturulana dek hem hükümetin hem de PKK’nin uzun dönemli bir ateşkes ilan etmelerinin en doğru ve en uygun yol olduğunu dile getirmiştım.

Şuda açıklığa kavuşturduğumuz artık Kürt meselesi artık savaşa askeri güçle çözüme kavuşmaz. Tam tersi, başka bir yol var; Kürt hareketi ve Türkiye hükümeti-

nin temsilcilerinin katılımıyla barışçıl bir diyalog yapılması.

Bütün dünyada ve tarih boyunca, özellikle de 1920’lerin başından bugüne kadar, Kürt meselesi gibi meseleler sadece diyalog ve müzakereler yoluyla bir sonuca ulaşmıştır.

Kürt, Türk ve Türkiye’deki diğer halklar savaştan, felaketlerden ve yıkımlardan bıktı. Bundan dolayıdır ki istekle barışçıl sürece doğru gidiyorlar.

Biz de hem Irak hükümeti hem de Kürt halkı olarak, Irak’ta çok sayıda acı ve zor tecrübeden sonra, toplanmak ve sorunlarımızı karşılıklı diyalog ve huzurla çözmek zorunda kaldık. Eğer böyle olmasaydı Kürt ve Irak’ın diğer halkları şimdiye kadarda savaş içinde kalacaktı.

Şimdi ise Kürdistan Bölgesi huzur ve istikrar içinde. Her ne kadar Irak’ın diğer bölgeleri, maalesef huzur ve istikrar içinde olmazsa da Irak’ta daha önceki iç savaş kalmamıştır. Zira binlerce Arap, Kürt, Türkmen ve Hristiyan genç bu ateş kurmanı oldu.

Bu savaşların sonsuzu kadar da Irak’a dönmesini istemiyoruz. Çünkü heppimiz bu savaştan zararlı çıktık. Bütün Irak halkı geriledi ve hayatımızın maddi yönü en büyük zarara uğradı.

Irak’ta Parlamento seçimlerinden sonraki sorunları çözmeye ve içinde hiçbir Iraklı tarafın dışlanmadığı ortak ulusal bir hükümetin oluşturulması için çalışıyoruz. Aynı zamanda, barışın ve huzurun devam etmesini ve bir daha savaş felaketinin yaşanmamasını istiyoruz.

Türkiye’deki Kürt, Türk ve diğer halkların da bizim gibi ülkenin imar edilmesi için önemli olan dostluk, barış ve yardımlaşmayı istediğinden eminiz.

Birbirini Daha Fazla Anlamaya Doğru

Şıwan TAVENG

Neçirvan Barzani 26/10/2010'da resmi bir şekilde Türkiye'yi ziyaret etti ve orada ülkenin üst düzey yetkilileriyle bir araya geldi. Barzani, öncelikli olarak Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından karşılandı ve daha sonra bir saatten fazla bir süre ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile bir araya geldi.

Şüphesiz ki bu ziyaret normal ve rutin bir görüşme değil. Tersine bu ziyareti gerçekleştirilen en önemli ziyaretlerden biri olarak addediyoruz. Ki, bu ziyaretin başarısının arkasında önemli bir sebep var.

Neçirvan Barzani'nin kendisi ziyareti gerçekleştirdiği için, Kürdistan Bölgesi ile Türkiye arasında yakın demokratik ilişkilerin oluşmasında oldukça önemli bir rol oynamış oldu. Siyasi, diplomatik, yatırım ve kültürel ilişkilerin daha da sıklaşması ve derinleşmesi sağlandı ve bu örnek ve güçlü bir karaktere sahip bir ilişkiler ağının temeli haline geldi. Çünkü heppimiz biliyoruz ki dış siyasetin temelini kurduğu dönemde sayın Neçirvan Barzani hükümetin başındaydı. Türkiye ile Bölge arasında karışık ve zor ilişkiler vardı ve bu, sıkı siyasi dönemlerden geçti. Eğer Neçirvan Barzani'nin meseleler akılcıca yaklaşımı olmsaydı iki taraf arasındaki ilişkiler bu zamana kadar gelmezdi. İlişkilerin oldukça bozulduğu bir dönemde, Neçirvan Barzani, yumuşak, ılımlı ve yapıcı bir diyalog dili kullanarak olası bir çatışma ortamının oluşmasının önüne geçti. Türkiye bu gerçekçi yaklaşım ve tutumu gördü ve ona göre tavır aldı. Tekrar ifade etmek istersek, Neçirvan Barzani, sert ve olumsuz giden ilişkilerin olumlu bir yöne doğru kayması için çaba gösterdi ve bunda başarılı oldu.

Neçirvan Barzani'nin Türkiye ile düzenlediği siyasi-ekonomik ilişkiler sayesinde sağlıklı siyasi ve ekonomik ilişkilerin meyvmasını alıyoruz.

Elbetteki, Neçirvan Barzani'nin bu ziyaretinin de her zaman ki gibi daha fazla yakınlaşma ve birbirini anlama konusunda etkili bir rolü olacaktır.

Ziyaretin bir diğer önemi de özellikle de doğal kaynaklar bakanlığının katılımının, enerji (petrol ve gaz) alanına özel bir önem verileceği anlamına geldiğidir. Hiç şüphesizki bu nokta çok önemli bir nokta ve gelecekte ilişkiler siyasi ve ekonomik temelde daha da sağlam olabilir ki ilişkiler bunun üzerinde

formüle edilsin. Araştırmalara göre, yedek petrolün büyük bir oranı Kürdistan Bölgesi'nde bulunuyor. Elbetteki bunun da her iki taraf için yararı ve kazancı vardır ve bu, bölgede ortak bir konumun güçlendirilmesi için bir temel olarak alınabilir.

Kürdistan Bölgesi gazının Nabucco projesi ile birleştirilmesiyle, Türkiye enerjinin balkan ülkelerine, Avrupa'nın doğusuna ve orta kesimine nakledilmesi için bir köprü olabilir. Bu her iki taraf için he siyasi hem de diplomatik açıdan bölgede güçlü bir konuma sahip olmayı beraberinde getirecektir. Açık olan şüki bu aşamada Türkiye'nin böyle bir ilişkiye ihtiyacı var. Çünkü bölgedeki ve dünyadaki gelişmelere cevap vermek için güç ve ortak güç peşinde, büyük bölgesel bir güç olarak siyasi gelişmelerin içinde rol oynamak istiyor. Şunu söyleyebiliriz ki Bölge ile ilişkileri sadece siyasi, diplomatik ve ekonomik yarar sağlamaz; kendi içindeki sorunların çözümü için de bundan istifade edebilir. Örneğin, kendi içindeki Kürt sorununun çözümü için Kürdistan Bölgesi'nin tecrübesinden istifade edebilir. Sayın Neçirvan Barzani bu konuda deneyim sahibi bir şahsiyettir ve daha öncede çok defa tekrar ettiği gibi sorunu çözümü için rol oynayabileceklerini söylüyor.

Elbetteki Kürdistan Bölgesi de bu ilişkilerden ekonomik, siyasi ve diplomatik kazancın dışında çok sayıda alanda yarar sağlayabilir. Örneğin bu ilişkiler sayesinde Bölge'nin tecrübesi Irak çerçevesinde daha da artırılabilir. Bu, özellikle de henüz hükümetin kurulmadığı ve siyasi istikrarın olmadığı bir dönemde daha da önem kazanıyor. Ahmet Davutoğlu ve Neçirvan Barzani'nin düzenlediği basın toplantısında da Irak'taki hükümet sorununu çözümü üzerinde görüşülen konulardan biriydi. Bundan dolayıdır ki Türkiye de Irak'ta hükümetin krizinin çözümüne yardımcı olmaya hazırlandığını ifade etti.

Kısaca ifade etmek gerekirse bu ziyaretin her iki taraf arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi açısından tarihi bir önemi var. Sayın Neçirvan Barzani, bu konuda uzman bir birikime sahip olduğu için çok önemli bir rol üstlenecektir. Nasıl ki ne olduğu belli olmayan ve görünmeyen bir ilişki aydınlığa çıktıysa ve bu dostluk ve barışa dönüştüyse, bunun stratejik ilişkilerin geliştirilmesine de vesile olması ve etkili bir rol oynaması bekleniyor.

HEWLER İLE ANKARA İLİŞKİLERİNDE YENİ DÖNEM

Behroz Galali*

Türkiye’de siyasi alanda meydana gelen değişikliklerdeki bazı önemli noktalara vurguda bulunmayı gerekli buluyorum. Türkiye’de özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) iktidara gelmesinin ardından meydana gelen değişiklikler yavaşça ve sessiz bir şekilde oldu. Ama buna yine de önemli bir başlangıç olarak bakılabilir. “Bin adım da bir adımla başlar” derler. 2001,2002 ve 2003 yıllarında Irak Kürdistan Bölgesi’ni göz önünde bulundurduğumuzda yada düşündüğümüzde sürekli hangi gün, hangi saat ve hangi saniyede Türk ordusunun Kürdistan Bölgesi’ne girerek bize büyük sorunlar yaratacağı tereddütüyle yaşıyorduk. Şüphesiz Irak Kürdistan liderliğinin ve Mam Celal’in büyük çabalarının ardından her iki tarafın çıkarına olacak şekilde ciddi istişarelerde bulunuldu. Daha önce iki taraf arasındaki anlaşmazlıklar AKP’nin iktidara gelmesiyle beraber her iki tarafın birbirlerine kulak vermesiyle bir şekilde de olsa söz konusu anlaşmazlıklar ve Kürdistan Bölgesi’ne yönelik tehditler ortadan kaldırılarak aramızdaki ilişkilerde yeni bir sayfayı açabildik. Yani AKP’nin gelmesiyle Irak Kürdistan Bölgesi ile Türkiye arasındaki ilişkilerde yeni bir aşamaya girildi diyebiliriz. 03.11.2001’de yapılan parlamento seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki AKP ilk parlamento seçimini oy çoğunluğuyla kazanabildi. Hükümet kabinesini kurmasının ardından hükümet programını açıklayarak çalışmalarına başlayan Erdoğan, ilk olarak üç konuya eğildi:

1.Konu; Türkiye’nin yeniden ayakta durması için siyasi ve ekonomik alanda reform yapılması, ülkenin her açıdan kalkındırılması ve yapılanması.

2.Konu; Türkiye’nin bütün ilişkilerinin yeniden gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi. Birinci derecede de komşu ülkeleriyle olan tüm ilişkilerini biçimlendirmek. Sonrasında Türkiye’nin AB’ye üyelik çabası ve ABD ile ilişkilerini tekrar şekillendirmek. Bunun ardından da İslam ülkeleriyle ve özellikle de diğer Ortadoğu ülkeleriyle olan ilişkilerini masaya yatırmak.

3.Konu; Türkiye’deki bütün oluşumlar arasında gerçek bir barışın oturtulması, savaşı sonlandırmak için çaba gösterilmesi ve Kürt sorunu konusunda uygun bir çözüm yolunun bulunması. Ki bu da en önemli konulardan- dı. Çünkü AKP hükümeti Ortadoğu’da daha önemli ve ve daha büyük bir rol üstlenmeyi hedefliyordu. Böylece ilk önce içeriğinin yeniden düzenlenmesi ve daha sonra yıllarca savaşa harcanan paranın ülkenin inşasına harcanmasına ve ardından Türkiye’deki tüm oluşumlar arasında birlikte yaşama güveninin tekrak bulunmasına ihtiyaç duyuluyordu.

Kürt sorunu üzerinde konuşma konsepti 2004’ün başında başladı. Kürt sorunu, ilk başta çok sessiz sedasız bir şekilde Türkiye devletinin içindeki bazı önemli söz sahibi merkezlerinin önemli gündem maddesi haline geldi ve sonrasında da sorunun pratikleştirilmesi ve konseptin zemininin oluşturulması konusunda AKP hükümeti ile çalışmaya başlandı. Bu konseptin başarılı olunması için baştan beri Irak Kürdistanı’nın liderliğiyle irtibat kurulduğu aşikardır. Irak Kürdistan liderliği de buna, uygun görüldüğü yere kadar sürekli destekte bulunmuş ve bu konudaki bütün adımlardan haberdar olarak her zaman çaba göstermiştir. Son olarak Mam Celal de bu konuda önemli ve gözle görülebilir bir rol üstlenmiştir.

*Kürdistan Yurtsever Birliği’nin (YNK) Ankara Sorumlusu

Ulus ve Millet: Nüfus Sayımı Fobisi

Irak'ta 1924'te yapılan nüfus sayımı formunda mezheple ilgili bütün sorular ve ulusla ilgili bir soru vardı. Irak ise henüz 3 yıldır kurulmuştu.

Daha önce yapılan bütün nüfus sayımlarından daha iyi olan 1957 nüfus sayımında ulus ve mezheple ilgili hiçbir soru yoktu. Ancak ana dil ile ilgili bir bölüm ayrılmıştı formda. Bu, ulus yerine tercih edilen bir yöntemdi ve bu Kürdistan Bölgesi'nin sınırlarının belirlenmesi ve Irak'ta etnik belirlenim için yararlıydı. Cumhuriyet zamanında formların hiçbirinde ulus ile ilgili soru bulunmamaktaydı.

1997'de yapılan nüfus sayımında ulus ile ilgili bir soru bulunmaktaydı.

Nüfus sayımına mezhep ve ulus sorularının koyulmasının güçlü bir anyasal desteği vardır. Ancak bu iki sorunun formda yer almaması anayasanın çiğnendiği anlamına gelmez.

Anayasanın 3,14 ve 43 maddelerinde mezhepten bahsediliyor. 3. Maddede ise Irak'ın çok uluslu, çokmezhepli ve çok dinli bir ülke olduğu geçiyor. Eşitlik konusunda 14, madde mezheplerden bahsediyor ve 43. Madde de ise her mezhebe kendi dinlerinin sunduğu yaşam biçimini seçme hakkının verildiği ifade ediliyor. Ancak şu bir gerçek ki Sünnilerin hem

kendi gerçek sayıları ortaya çıkacağından hem de şiiilerin oranının ortaya çıkacağından mezheple ilgili bir maddenin formda olmasına ciddi bir şekilde karşı çıkıyor. Nüfus sayımı ile ilgili 2008 yılı 40. Madde bu konuda Sünnileri destekliyor. Çünkü söz konusu kanun mezhep konusunda bilgi toplanmasının gereğine değinmiyor. Bu, nüfus sayımında mezhep sorusunun sorulmasının anayasaya karşı olduğu anlamına geliyor ve bu süreç şiiilerin kendileri tarafından desteklenerek yürürlüğe girdi.

Şunu da ilave etmek gerekiyor ki, nasilki mezheb sorusunun yokluğu yasaları çiğnemek anlamına geliyorsa, aynı şekilde ulus sorusunun olmaması da yasaları çiğnemek anlamına geliyor. Çünkü 2008 yılına ait 40. Yasa mezhep ve ulus hakkında bilgi toplamayı gerektiriyor.

Buradan hareketle nüfus sayımı formunda ulus ve mezhep sorulmasının güçlü bir yasal dayanağı ve Planlama bakanlığının buna uymaması sadece parlamentodan çıkacak kararlar mümkün olabilir. Musul valisinin formdan mezhep ve ulus sorusunun çıkartılmasını talep etmesinin yasal hiçbir dayanağı yoktur ve hatta olması yönünde Musul'dan parlamenterlerin de kabul oyu vardır.

Ferid Eseserd

Nüfus sayımına mezhep ve ulus sorularının koyulmasının güçlü bir anyasal desteği vardır. Ancak bu iki sorunun formda yer almaması anayasanın çiğnendiği anlamına gelmez.

KÜRDİSTAN BÖLGESİ'NİN ROMA TEMSİLCİLİĞİ TÖRENLE AÇILDI

İTALYAN YETKİLİLER: "KÜRDİSTAN BÖLGESİ İTALY İÇİN ÇOK ÖNEMLİ VE ÖZEL BİR KONUMA SAHİP"

Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani, Roma temsilciliklerinin açılmasının çok önemli bir adım olduğunu ifade ederek İtalya ile ilişkilerin önünde parlak bir ufuk gördüğünü belirtti.

Roma'da açılışı Başkan Barzani tarafından törenle yapılan temsilciliğin açılış törenine İtalya Dışişleri Bakanı Yardımcısı, Akamisyenler, iş adamları ve çok sayıda üst düzey yetkili katıldı.

Temsilciliğin açılmasının iki taraf arasındaki ilişkileri geliştireceğine inandığını belirten Barzani, İtalya'da Irak Konsololuğunun olduğunu ancak Irak anayasasının Bölge'ye temsilcilik açma hakkını verdiğini ve temsilciğin yatırımcıların bölgede yatırım yapmaları için kolaylıklar sağlayacağını söyledi.

Barzani, İtalya ziyareti sırasında bu ülkenin senatosunu ziyaret etti. Senato'nun ilişkiler sorumlusu Lamberto Dini ile bir araya geldi. Dini, görüşmede yaptığı konuşmada, Barzani'nin Irak'ın demokratikleşmesindeki rolüne değindi. Dini: Kürdistan Bölgesi İtalya için çok önemlidir ve bölgesinin İtalya için özel bir konumu var" dedi.

İtalya Dışişleri Bakanı ile görüşme

Başkan Barzani, daha sonra, İtalya Dışişleri Bakanı Franko Fetini ve bakanlığın üst düzey yetkilileri tarafından kabul edildi. İki

taraf arasında yapılan görüşmede, Irak'taki son gelişmeler değerlendirildi ve İtalya'nın Bölge'de konsolsoluk açması konusuna değinildi.

Başkan Barzani, daha sonra İtalya Parlamento Başkanı Yardımcısı tarafından kabul edildi. Görüşmede gemelde Irak özelde de Kürdistan Bölgesi değerlendirildi ve iki taraf arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin önemine değinildi.

Başkan Barzani Ticaret Bakanı tarafından kabul edildi.

Kürdistan Başkanı, İtalya ziyaretinin devamında, İtalya Ticaret Bakanı Adolfo Orso tarafından kabul edildi. Görüşmede iki taraf arasındaki ticari ilişkilerden ve bu ilişkilerin geliştirilmesinin yollarından bahsedildi. Görüşmede Barzani, Irak'taki genel durumdan ve var olan sorunlardan bahsetti. Kürdistan Bögesi hakkında Barzani, bölgenin istikrarlı yapısı hakkında bilgilendirmede bulundu ve bölge olarak her türlü kolaylığı sağlamaya hazır olduklarını belirtti. Bölge'nin Roma temsilciliğinin açılması konusuna değinen Orso, temsilciliğin Bölges için hayırlı olması temennisinde bulunarak Bölge halkını kutladı.

AKP ve Kürt Sorununun Çözümü

Resul Hasan*

Kürt sorununun çözümü ile ilgili çalışmalar gündeme geldi geleli, çözüm konusunda başı çeken AKP'nin duruşu sürekli tartışıldı: Acaba AKP'nin bu çözüm endeksli çıkışı bir taktik miydi?, siyasi bir oyun muydu? Yoksa gerçekten de sorunun çözümü için mi devreye girdi? Bu konu, Türkiye'de ve özellikle de Kürtlerin yaşadığı bölgelerde yoğun olarak tartışılıyor. AKP projenin başında, kısa, orta ve uzun vadede çözümlerinin olduğunu ifade etmişti ancak tereddütler ve çözüm için atılan adımların çok yavaş atılması, hem medya da hem de halk içinde AKP'nin çözüm diye ortaya attığı projeye olan inanç da yavaş yavaş ortadan kaldırmaya başladı. Bu, projenin "Kürt Açılımı" projesinin "Demokratik Açılım" projesi olarak isim değiştirmesinden sonra yaşanan bir durumdu. Ben uluslar arası bir düzey kazanmış ve bazılarının hakemlik rolüne girdiği bir projenin programsız bir proje olmadığına inanıyorum. Bundan dolayı AKP'nin böylesine bir projesinin olduğunu şüphesizdir. Böylesine bir aşamada bir partinin kendi çıkarlarını ve kendi ulusunun çıkarlarını düşünmesi çok normaldir. Çünkü görüşmenin kendisi de bir tür mücadeledir. Dolayısıyla, bir partinin böyle bir ortamda taktik ve stratejik davranacağı kaçınılmazdır. Yani şunu ifade etmek istiyorum ki AKP'nin Kürt sorunun çözümü için kendi projesi vardır. Ancak şunu unutmamak gerekiyor ki sorunun ilişkilendirildiği taraf olan Kürtlerin de kendilerine has taktik ve programı vardır. Zira meselenin çözümünü geciktiren yada erteleyen de iki taraf ara-

sındaki bu farklılıktır. Kürt tarafı sorunun pratik anlamda çözümü için ecele ediyor ve bunun için hem AKP hem de hükümet üzerinde baskı uygulamaya çalışıyor. Yani Kürt tarafı sorunun çözümü için bir zaman belirlenmesini istiyor. Bir diğer taraftan da AKP'nin kendisi de kendi programını uygulamak istiyor. Bundan dolayı şunu ifade etmek istiyorum ki mesele çözümün içinde olduğu bir mecraya inmiştir ancak aradaki fark zaman farkıdır. İlerde kimsenin kendi dediğini diğerine dayatma ihtiyacı duymayacağı bir çözüm olacağına inanıyorum. Çünkü AKP ve Devlet Kürt sorunu çözülmeden dünya ve bölge düzeyindeki gelişmelere ulaşamayacağına inanıyor artık.

**Türkiye uzmanı*

AKP'nin kendisi de kendi programını uygulamak istiyor. Bundan dolayı şunu ifade etmek istiyorum ki mesele çözümün içinde olduğu bir mecraya inmiştir ancak aradaki fark zaman farkıdır.

“TEK ASAYİŞ BÖLGEYİ KORUYACAKTIR”

Asayiş Güçleri Birleşiyor

Genel Asayiş Müdürü Hakim Kadir Hamajan Asayiş Kurulu ile Kürdistan Bölgesi Asayiş Kurumu'nun yasa projesinin bölgenin asayiş güçlerinin sorunsuz ve engelsiz bir şekilde birleştirilmesi amacını taşıdığını belirtti. Hamajan, bu yasa projesinin modern bir yasa projesi olduğunu ve bununla asayiş güçlerinin, çalışanlarının yasal görev ve konumlarının belirleneceğini ifade etti.

Yasa projesi bakanlar kurulu tarafından kabul edildikten sonra parlamentoya gidecek ve orada tartışılacak.

Kürdistan Bölgesi Parlamentosu Dahili Komisyon Başkanı İsmail Mahmut, söz konusu yasa projesinin çok önemli olduğunu, bölgede asayiş konusunda şuan kadar da iki ayrı idari yapı olduğunu ve bu yasanın çıkmasıyla Erbil ve Süleymaniye asayişlerinin birleşeceğini ifade etti. İçişleri Bakanı Vekili Jalal Kerim, Kürdistan Nwe Gazetesine yaptığı açıklamada yasa projesinin prosedürlere uygun olarak bölgenin kurumları tarafından inceleneceğini ve en sonda kabul edildikten sonra yasa haline gelerek yürürlüğe gireceğini söyledi.

Asayişin birleştirilmesi meselesi uzun yıllardır tartışılıyor. Yasanın çıkmasıyla hem tartışmalar son bulacak hem de bölgenin önemli güçlerinin birleşmesi tamamlanmış olacak.

Bölge Başbakanı, 18/10/2010'da yapılan toplantıda yaptığı konuşmada yasa projesinin kabul edilmesinden sonra emniyet güçleri arasındaki kordinasyonun bölgeyi daha istikrarlı bir yöne doğru götüreceğini ve halkın

isteklerinin de yerine getirilmiş olacağını ifade etmişti. Ancak, İsmail Mahmut'a göre Asayiş Kurulu'nun bölge başkanlığına bağlı olmasının asayiş kurumunun ise bakanlar kuruluna bağlı olmasının parlamentoda farklı tartışmaları beraberinde getireceğini ifade ediyor. Çünkü ilgili tartışmalar daha önce de görülmüştü.

Mahmut, Süleymaniye'de asayişin bakanlar kurulan bağlı olduğunu ancak Erbil'de Bölge başkanlığına bağlı olduğunu belirterek, sorunu çözümünün parlamentoda yapılacak tartışmaların ardından tek taraflı hale geleceğini belirtti.

Ulusal Asayiş'in Temini

Kürdistan Bölgesi İçişleri Bakanı Kerim Şengari, "Yasal bir temelde Bölge Asayiş Kurulu'nun kurulması ile Bölge asayiş güçlerinin birleştirilmesi, asayiş güçlerinin Bölge'yi ve halkın hayatını daha iyi korumasını beraberinde getirecektir ve aynı zamanda terörizmle çok daha iyi bir şekilde mücadele edilecektir." Diyerek yasaya destek veriyor.

OBAMA: Biz Kürdistan'ın istikrarını koruyacağız”

Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani, ABD'den üst düzey bir temsilci heyetini kabul etti

Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani, ABD'den üst düzey bir temsilci heyetini Selahaddin'de kabul etti. Üst düzey Ulusal Güvenlik'ten sorumlu danışman yardımcısı Antony J.Blinken, ABD'nin Irak Büyükelçisi James Jeffrey, ABD'nin Irak'ı yarı gücünün komutanı General Lloyd Austin'den oluşan heyet ile Barzani arasında yapılan görüşmede çok sayıda konuya değinildi.

KRP sitesinin geçtiği haberde Blinken, ABD başkanı Obama ve yardımcısı Joe Biden'ın mesajını Barzani'ye ilettili. Obama mesajında Kürdistan Bölgesi'ndeki huzurun korunması ve bölgenin siyasi-ekonomik yapısının korunması yönündeki bağlılığını dile getirdi.

Blinken, görüşmede yaptığı konuşmada, Irak'taki siyasi sürece destek olduğunu ve ülkesinin belli bir siyasi tarafa destek olmadığını, hiçbir adaya da karşı olmadığını belirterek, “Ülkemiz, ortak ulusal bir hükümetin oluşturulmasını istiyor” dedi.

Başkan Barzani de yaptığı konuşmada, ABD başkanı Obama ve Yardımcısı Joe Biden'ın Irak'ta otak ve ulusal bir hükümet kurulması için gösterdiği çabalara teşekkür etti.

Irak'taki siyasi gelişmelere değinen Barzani, “Önümüzdeki birkaç günlük süreç içinde hükümetin oluşturulması için attığımız adımlar daha güçlenecektir. Bu anlamda iki görüşmelerimiz vardı. Ama şimdi 4 kollu görüşmeler yapıyoruz.” dedi. Barzani, hiç kimse hakkında kırmızı çizgilerinin olmadığını kendileri için önemli olanın anayasanın uygulanması olduğunu ifade etti.

“Irak’ta olumsuz durum devam ediyor” Kör Düğümü Kim Açacak?”

Anayasal boşluk Irak’ı maddi ve manevi zarara soktu

Irak’ta seçimlerden sonra kurulması beklenen hükmet bir türklü kurulamadı. Hükmetin kurulması için belirlenen zamanın üzerinden baya bir süre geçti ve Irak şimdi siyasi ve idari olarak siyasi bir krizin içinde bulunuyor.

Kör düğümü kim açacak?

Seçimlerin üzerinden 7-8 ay geçti ve hala kabine kurulmuş değil. Seçimin galipleri hükmet kurmak için Parlamento’daki en büyük fraksiyonu kurmak için harekete geçti. Ancak çabalar sonuç vermedi ve hiç kimse bir diğerine taviz vermedi.

İktidara ulaşma mücadelesi

Irak’ta şimdi iktidara ulaşmak için bir mücadele veriliyor ve taraflar şuna kadar da kendi özel çıkarlarını

din ve ulusal çıkarların önünde görüyor.

Eğer geçmiş 7 yılda ulus ve dini çıkarlar özel çıkarların önünde olsaydı durum geçmiştekinden biraz daha farklı olacaktı. Şii partilerin en büyükleri bir araya geldi ve kendilerini bir araya getiren ulusal çıkarların ötesinde özel çıkarlar idi. Kanun Devleti listesi, başbakanlığın kendilerine verilmesi şartlı ile Sünnilerle ortaklık kurmayı kabul ederken buradan hareketler ulaşılmak istenenin başbakanlık koltuğu olduğu net bir şekilde göz önüne çıkar.

HEWLER: IRAK'TA SİYASİ VE DİPLOMATİK TRAFİĞİN MERKEZİ

Arap lideriyle Iraklı farklı yetkililerin ülkedeki son değişiklikleri, siyasi gelişmeleri, yeni hükümetin kurulması ve ulusal ortak hükümetin önündeki engelleri konuşmak amacıyla Kürdistan Bölgesi'ne bir çok ziyaret gerçekleştirdiler. Bu ziyaretlerin ardından bir çok konu ele alındı. Siyasî gözlemcilerin vurguladığı gibi Kürtler Irak'taki başlıca oluşumlardan biridir. Sürekli var olan sorunların çözülmesi çabası içine girerek sorunların yaratılmasına sebep olmamıştır. Iraklı tarafların Kürtlerin daima problemlerin çözümüne katkı sunması çabası, Iraklı tarafların Kürdistan Bölgesi'ne sık sık gelmelerine neden olmuştur.

Merkezi Süleymaniye'de bulunan Kürdistan Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Ferit Eserd, "Kürtler mevcut krizin sonunda yer alacak ve Kürtlerin desteğine, oyuna ve rollerine ihtiyaç duyacaklar. Gelecekteki hükümetin tüm tarafların katılacağı ulusal ortak bir hükümetin olacağını herkes biliyor." şeklinde konuştu.

Eserd, "Bütün Iraklı taraflar Kürtleri yanına çekmeyi ve kurulacak hükümetteki desteğini almak istiyor." dedi.

Bütün tarafları biraraya getirme meselesinin Kürdis-

tan Bölgesi'nin arzusuyla olmadığını vurgulayan Eserd, sözkonusu meselenin tüm Iraklı tarafları da ilgilendiğini ifade etti.

Eserd, Kürtlerin, yeni hükümetin kurulması konusunda Kürdistan'da bütün taraflar için geniş bir toplantının yapılması yada bir konferansın düzenlenmesi gayretini gösterdiğini belirterek, ancak bunun bazılarının razı olmak yada olmaması için diğer tarafların onayını da gerektirdiğini kaydetti.

Eserd, "Bütün taraflar Kürdistan Bölgesi'ne akın

ediyorlar. Çünkü akın etmemelerinin önünde hiçbir engel yoktur. Kürdistan Bölgesi istikrarlı bir yerdir ve Irak'ın da bir parçasıdır. Iraklı taraflar Şam ve diğer ülkelere gitmeleri yerine Kürdistan'a gelmelidir. Ve Irak topraklarında karar vermeleri gerekir. Başka ülkelere değil." diye konuştu.

Iraklı yetkililerin ve farklı tarafların Kürdistan Bölgesi'ne yoğun gelişi konusuna değinen parlamento üyesi Hasan Cihad ise, Kürtlerin Irak'ta oynadığı rolün çok yapıcı ve iyi bir rol olduğunu, tarafların da Kürdistan'a memnuniyetle baktığını ve yakınlaşmaya çaba sarfettiklerini söyledi.

Cihad, Kürtlerin, yeni hükümetin kurulması sürecine katılmaları için diğer tarafları cesaretlendirdiğini açıkladı.

Üniversite eğitmeni olan Ako Heme Kerim, Iraklı tarafların Kürdistan Bölgesi'ne niçin geldiklerinin sebebinin herhangi bir şeyle ilişkili olmadığını ve Kürtlerin zaten Iraklı oluşumların bir parçası olduğunu hatırlattı.

Kerim, Kürtler olmadan Yeni Irak'ın yönetilmesinin çok zor olacağını savunarak, "Bundan dolayı bütün Iraklı taraflar Kürtlerin önemini vurguluyorlar. Kürtler, Irak'ta sorunların parçası değil, her zaman çözümün bir parçası olmuştur." dedi.

Kerim, "Diğer oluşumlara baktığımızda kendi aralarında daima düelloya maruz kalmışlardır. Kürtler ise tam tersi. Kürtler Irak'ta eşit olarak davranan ve genel çıkar çerçevesinde konuşan tek taraftır." diye konuştu.

Üniversite eğitim görevlisi Kerim, Kürdistan İttifakı Fraksiyonlar Heyeti tarafından sunulan 19 maddelik taleplerin hepsinin ulusal talepler çerçevesinde olduğunu

belirtti.

Kerim, Iraklı tarafların kendi aralarında bölündüğünü söyleyerek, seçim öncesi ve seçim sonrası siyasi haritaya baktığımızda herbirinin bir takım farklı ideoloji ve siyaseti olan onlarca politikacının olduğunu kaydetti.

Farklı siyaset ile ideolojilerin taraflar arasında kriz yarattığını belirten Kerim, "Bütün bu tarafları biraraya getirmek ağır bir görevdir. Yalnızca Kürtler değil, ABD bile bütün gücüyle bu güçleri biraraya getirmeyebilir." dedi.

Kerim, Kürtlerin, taraflar arasındaki düellonun ortadan kaldırılması için çaba gösterdiğini, ancak taraflar arasında var olan bazı düelloların Kürtlerce çözülme-yeceğini ifade etti.

Irak'taki farklı tarafların Kürdistan'a gelmelerinin doğal olduğunu ifade eden, siyasi gözlemci Baram Mecid, "Bu Irak'taki siyasi sürecin bir bölümüdür. Çünkü Kürdistan İttifakı bağımsızdır." dedi.

Mecid, "Kürtler oluşumlar açısından ülkede ikinci konumda yer alıyorlar. Kürtler olmadan hükümet kurulamaz. Hükümeti kurma arzusu olan taraf Kürdistan Bölgesi'ne geliyor. Çünkü Kürtler her zaman Irak'taki siyasi süreçte etkili ve Iraklı taraflarla iyi ilişki içerisinde olmuştur." dedi.

Mecid, Kürtlerin hiçkimse üzerinde kırmızı çizgi çizmediğini de sözlerine ekledi.

Irak Meclis üyesi Dr. Mahmut Osman, "Iraklı taraflar heyetlerinin Kürdistan'a gelerek hükümeti kurma konusunda Kürdistanlı taraflarla istişarelerde bulmak için önemli bir adımdır." dedi.

Barzani'den başbakanın yetkisinin azaltılması için adım

Taraflar kısmen razı

Dana Vehbi-Erbil

Başbakanın yetkilerinin azaltılması, uzlaşma presibiyle çalışma, Irak hükümetin kurulmasında bölgesel müdahalelerin azaltılması Kürdistan Bölgesi Başkanı'nın özellikle üzerinde durduğu önceliklerdir. ABD ve AB'nin yanı sıra El-İrakiye listesi de buna destek veriyor.

Irak hükümetinin kurulmasının önündeki engel ise başbakanlık makamıdır. Siyasi gözlemciler, başbakanlık meselesinin çözülmesinin diğer meselelerin çözümünü de beraber getireceğini belirtiyor.

Başlıca partiler ve listeler arasındaki görüşmeler beş aydan fazladır devam ediyor ancak hala bir ilerleme göz-

lenmiyor. Kürt tarafı da sorunun çözümü konusunda adımlar atmakta ve bunu için 19 maddelik bir çözüm projesi hazırladı ve bunu diğer listelere sundu. Bu projede başkan Barzani'nin çözüm için atılması gereken adımlardan bahsediliyor. Bu projede merkezi üç makam için yetkilerden bahsediliyor: Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento Başkanlığı.

Sorunun çözümü için bir komisyon kurulacağından bahsediliyor. Bu konuda bir açıklama yapan Kürt yetkililerden Zana Rostayi, her listenin kendi temsilcisiyle komisyona katılacağını belirtti. Bir diğer yetkili Azad Jalal, bu konuda adım atılmasının çok önemli olduğunu ifade etti.

Taraflar, Maliki'yi anayasada belirlenen yetkilerin dışına çıkmakla eleştiriyorlar. Kürt parlamenter Mahmut Osman, atılacak adımların anayasanın uygulanması için olduğunu ifade ederken, Irak'ta uygulama yetkisinin parlamento ve başkanlık kurulu olduğunu, kimsenin tek başına karar veremeyeceğini belirtiyor.

Barzani'nin sorunun çözümü yönünde attığı adımlar konusunda Osman, Ulusal Birlik oluşumunun da bu adıma destek verdiğini ancak Maliki taraftarlarının bu projeye karşı çıktığını başbakanın yetkisinin azaltılmasına karşı durduklarını ifade etti.

Adımların içinde bölge ülkelerinin hükümetin oluşturulmasının önünde bir engel olarak durumu konusunda Osman, hükümetin oluşturulamamasının en önemli

Nedenlerinden birinin bölge ülkelerinin müdahalesi olduğunu ve Kürt tarafının üzerinde durduğu konulardan birinin bu olduğunu belirtti.

Mart ayında yapılan parlamento seçimelelerinde Allawi 91, Maliki 89, Ammar Hekim ve

İbrahim Caferi tarafları 80, Kürt tarafları ise 57 sandalye almışlardı.

El-İrakiye listesi adımlara sıcak bakıyor

Allavi'nin liderliğindeki El-İrakiye listesi Barzani'nin atmak istediği ve sunduğu projeye sıcak bakıyor. Allavi'nin partisinin lideri El-Mula, bu konuda yaptığı açıklamada, Barzani'nin attığı adımlara sıcak baktıklarını ifade etti.

El-Mula, listelerinin başbakanın yetkisinin azaltılması ve ülkede demokrasi tecrübesinin daha da zenginleşmesinden yana olduğunu belirterek ulusal birlik hükümeti kurulmasını istediklerini ifade etti.

Kanun Devleti ve Barzani'nin projesi

Kanun Devleti listesinden bir yetkili, Barzani'nin sorunların içinden çıkılması için sunduğu projenin yararlı olduğunu kaydetti.

Kanun Devleti listesi üyesi Ali Alak, Barzani'nin projesinin uygulamaya girmesi ihtimalinin olduğunu, mevkilerin paylaşılmasının ise seçimin sonuçlarına göre olacağını belirtti.

Joe Biden Barzani'nin adımlarını destekliyor

Kürdistan Bölgesi Başkanı Mesut Barzani ve Joe Biden telefon görüşmesiyle projeyi

değerlendirdi. Görüşmede konuşan Barzani, Kürt halkının isteklerini dile getirdi.

İki lider, oraklık hükümetinin kurulmasının zaruretinden bahsetti. Barzani, Kürt halkını isteklerini dile getirerek hükmete doğrudan ve bir asıl taraf olarak katılma yönündeki isteklerini belirterek gerekli zamanda tutumlarını göstereceklerini söyledi.

Tarfların Başbakanlık talebi

Seçimlerinden gali çıkan taraflar başbakanlık makamını istiyor. Kürtlerin Maliki'yi destekledikleri ifade edilirken bu konuda henüz net bir açıklama yapılmış değil. Kürt parlamenterlerden Sami Şoreş, Kürtlerin bütün tarafları desteklediğini ancak başbakanlık makamı için hemüz kimi destekyeceğini açıklamadığını belirtti. Öte yandan Başbakanlığı özellikle isteyen taraflardan biri de Allavi. Allavi en fazla sandalyeye sahip olmasına rağmen şii çoğunluktan dolayı başbakan olması zor görünüyor. Bu durumda başbakan ya Maliki olur yada Adil Abdulmehdi olur.

Maliki 18 şarta razı

Maliki'nin 19 maddelik Kürt projesinin 18'i madesi üzerinde kabulünün olduğunu ifade ettiği belirtiliyor.

El Hayat gazetesine göre kaynaklar, Maliki'nin Kürtlerin özellikle istediği 140. Maddenin uygulanması konusunda söz verdiğini ve daha partisinin Bölge'nin petrol üretme ve ihraç etme konusunda razı olduğunu ifade ediyor.

Bu konuda bir açıklama yapan Kürt parlamenter Dr. Mahmut Osman, Arap tarafların Kürtler konusundaki ifadelerinin sözden öteye gitmediğini, şimdiye kadar da Kürtlere pratik anlamda bir cevap verilmediğini belirtti.

IRAK HÜKÜMETİNİN KURULAMAMASININ VEBALİNİ KÜRTLER ÖDÜYOR

Sünni ve Şii Araplar Kürdistan Bölgesi'ne gelerek Kürtlerin desteğini almak istiyorlar. Siyasi gözlemciler hükümetin oluşturulmasında Kürtlerin olumlu ve etkili rolü olduğunu vurguluyorlar. Irak Parlamento üyesi Dr.Fewzi Saman, "hükümetin kurulması konusunda Kürdistanlı grupların daha olumlu ve daha etkili rolleri olmuştur. Çünkü Kürdistanlı gruplar ilk başta hükümetin kurulmasına seyirci olarak bakıyordu. Fakat şunda seyirci kalmayarak tüm taraflar üzerinde hükümetin kurulması için acele etmeleri üzerinde aktif rolü bulunuyor." dedi

Saman Fewzi, Kürdistanlı gruplar açıkça kendi görüşlerini ve fikirlerini dile getirdiler. Örneğin başbakanlık adayı için hiçkimse üzerinde kırmızı çizgisi yoktur” dedi.

Sorunların Çözülmesi

Fewzi, Kürtlerin parlamentoda sandalye sayısı açısından 4. liste olduğunu hatırlatarak, “Hükümetin oluşmamasının cezasını ödeyen bir tek Kürtler değil. Bütün Irak halkı bu cezayı ödemektedir. Bu cezayı özellikle güney ve orta kesimi ödüyor. Kürtlerin kendi Federal bölgesi vardır. Kürtler hükümetin kurulması konusunda her zaman farklı taraflara yardımcı olmuştur. Kürtler hiçbir zaman sorunların bir parçası olmamıştır.” dedi.

Gorran (Değişim) Listesi üzerinden Irak Parlamentosuna üye olan Serdar Abdullah, Irak hükümetinin kurulması konusunda tüm tarafların Kürtlerin belirli bir tarafı desteklemsini talep ettiğini belirterek, bunun bir temel ve esas üzerinde olmadığı müddetçe Kürtlerin herhangi bir tarafı desteklemeyeceğini söyledi.

Abdullah, “Kürtler bütün taraflara istişari memorandumunu sunmuştur. Biz şu anda bunun resmi yanıtını bekliyoruz. Ortak bir hükümetin kurulmasına yaklaşan ve taleplerimize resmi cevabı veren tarafı destekleyeceğiz.” dedi.

Hükümetin kurulamamasının Irak için iyi bir iş olmadığını ifade eden Abdullah, gelecekte kurulacak hükümetin hiçkimsenin tek başına kuramayacağını söyledi.

Abdullah, “Sünniler ile Şiiiler hükümeti kurmada anlaşma sağladıklarında biz de bu hükümete ortak olacağız ve bazı koşullarımız olacaktır” diye konuştu.

Anayasaya Saygı Duymak

Kürdistan İttifak Listesi üzerinde Irak Parlamentosuna üye olan Mela Sirwan Ahmet, hükümetin kurulamamasında dış müdahalelerin etkili rol oynadığına dikkat çekerek, “çünkü Irak işlerine karışıldıkça Kürtleri de etkilemektedir.” dedi.

Ahmet, bir takım listenin birbirleriyle pazarlık yapmaya ve kendi aralarında sorunları çözmek için masaya oturmaya razı olmadığını belirterek, bu tür tavırların da halkın, hükümetin kurulamamasının cezasının vermesine neden olduğunu kaydetti.

Ahmet, Kürtlerin Irak’ta ikinci oluşum olduğunu, Kürtler olmadan hiçbir şeyin yola girilemeyeceğini söyledi.

Herkesin Anayasaya saygı duyması gerektiğini ifade eden Ahmet, aksi taktide Irak’ın parçala-

lanacağını vurguladı.

Yekgirtü Listesi üzerinde Irak Parlamentosuna üye olan Bekir Heme Sıddık, Kürtlerin Irak genelinde sorunların bir parçası olmadığını belirterek, Kürtlerin Irak genelinde mevcut olan sorunların çözümüne de neden olmadığını söyledi.

Sıddık, siyasi grupların Irak düzeyinde Kürdistan Bölgesi’nin sorunların çözülmesi konusunda yeteneğinin bulunmadığı inancını taşıdığını iddia etti.

Sıddık, Kürtlerin mevcut olan sorunlardaki çözümün bir parçası olması gerektiğini vurguladı. Komşu ülkeler tarafından Irak’ın içişlerine karışılması hükümetin kurulamamasının bir diğer sorunu olduğunu dikkat çeken Sıddık, “Hükümetin kurulması açısından bana “hükümet nasıl kurulabilir” diye sorarlarsa hükümetin kuruluşu çok kolaydır derim. Yani Dr. Allavi sandalye çoğunluğunu elde etmiş. Ulusal İttifak ile Kürt İttifakı’da buna eklendiğinde hükümet kurulmuş olur. Maliki ise muhalefet olur. Hükümet böylece kurulmuş olacak” şeklinde konuştu.

Hükümetin Kurulamamasının Cezası

Kürdistan İttifakı üzerinden Irak Parlamentosuna üye olan Lane Muhammed ise hükümetin kurulması ile ilgili olarak, hükümetin kurulmasında birleşik bir hükümetin olması gerektiğine değindi.

Lane Muhammed, Iraklı liderlerin, Irak halkını dinlemeksizin üst düzey görevleri talep ettiğini söyleyerek, bu yüzden Kürtlerin herhangi bir tarafı desteklemesi durumunda ilk olarak Kürtlerin hakkının savunulmasını düşüneceğini ifade etti.

Genel olarak bütün Iraklıların hükümetin kurulamamasının cezasını çektiğini söyleyen Lane Muhammed, “çünkü Maliki ile Allavi kendi çıkarlarını genel çıkarın önünde tutmuş durumdadır” dedi.

Kürdistan İttifakı Listesi üzerinden Irak Parlamentosuna üye olan Burhan Muhammed ise, Kürtlerin her zaman hükümet sorununun en kısa zamanda tek taraflı hale getirilmesi için çaba gösterdiğini ve çalıştığını söyledi.

Muhammed “diğer gruplar kim başbakan olacak diye adeta bir yarış içerisine girmişler. Çünkü tüm halk bu hükümetin kurulamamasının cezasını çekiyor. Özellikle de orta ve güney kesim bu cezayı çekmektedir.” Dedi.

Muhammed, “Kürtlerin hükümetin kurulamamasında hiçbir sorunu yoktur. Çünkü Kürtlerin zaten kendi hükümeti ve parlamentosu vardır.” dedi.

“Kürtler olmaksızın oluşturulacak bir hükümetten zararlı çıkacak taraf Irak olur”

MALİKİ’de GÜVEN BUNALIMI

Jivar İbrahim-Erbil.

Kürtler herhangi bir oluşumun anayasa temelinde ve ilkelerine uygun bir şekilde olması konusunda ısrarlı davranırken, Kürt yetkililerden Fryat Rawanduzi, Maliki’nin demecilerinin bir birlik kurma yönünde olmadığını belirtti.

Her ne kadar da Başbakanlık makamı için Maliki’nin desteklediği belirtilirken, Seçimin galibi Allavi, Maliki başkanlığıdaki bir hükümete katılmayacaklarını sık sık dile getiriyor.

Ulusal İttifak listesi başkanı Muhammed Beyati, İslam Yüksek Konseyi ve Fazile partilerinin Maliki’nin aday gösterildiği toplantıya katılmadığını ve Maliki’nin partisi Dava partisi ile Sadr’ın birlikte hareket ettiklerini farzetmediğini ifade etmişti.

Bir diğer taraftan Obama’ya yakın bir isim Washinton Post gazetesine verdiği bir demeçte Maliki’nin Sadr grubu ile hükümet kurmayı öngörmediğini ifade etmişti.

Bu arada Kürtler’de gelişmeler karşısında oluşturdukları bir bir stratejik bir proje ile birliklerini daha da sağlamlaştırıyorlar. Kürt fraksiyonu üyesi Sami Şoreş yaptığı açıklamada, Irak anayasasına ve uzlaşma ilkelerine uyan her adaya destek vereceklerini ifade etti. Ona göre projenin uygulanması ortaklığın önemli şartlarından biridir. Bir diğer Kürt yetkili Fryat Rawanduzi, çalışmalarını yapmaya devam edeceklerini Maliki’nin de kendilerine olumlu cevap verdiğini ifade etti.

Öte yandan Irak’ta anasaysada da boşluklar olurken

şimdiye kadar sadece parlamento sadece 19 dakika toplanabildi. Rewanduzi, başbakanlık sorunu çözülmedikçe parlamentodaki sorunların çözümünün güç olacağını belirtiyor.

“Kürtler olmaksızın oluşturulacak bir hükümetten zararlı çıkacak taraf Irak olur”

Dr. Maruf Omar Ghul, Kürtlerin 4/10/1992’de federalizm ilan etmesinin Kürtlerin elde ettiği en büyük başarı olduğunu ifade etti. Ghul, ulus oluştuktan sonra ulusun kendini yönetmesinin bu sürecin ardından geleceğini ifade ederek kürtlerin bu süreç içinde şöven ve aşırı milliyetçi bir kalıba girmeden kaldığını ve Kürtlerin varlığının inkar edilemeyeceğini sözlerine ekledi.

Walapress editörü Adalet Abdullah, federalizm ilanının gerçekçi bir adım olduğunu ifade ederek, bunun ilerde Irak hükümetinin demokratik bir yapı kazanacağını ön adımı olacağını tahmin edildiğini ifade etti.

2003’de Irak devletinin Saddam’dan kurtulmasından sonra Kürtler kazanımlarını yasal bir çerçeveye koymak için hareket etti ve Irak’ta yaşanan anayasal süreçle birlikte Federalizm artık yasal bir güvenceye alındı.

HERKESİ İÇİNE ALACAK BİR ANAYASA

Ahmed Enwer

Türkiye sahasında bugün gündemin sıcak konularından biri bugünün şartlarına uyacak ve Türkiye'deki halklara cevap verebilecek bir anayasa düzenlenmesi yada yazılması meselesidir. Vatandaşlar arasındaki ilişkiler ile vatandaş ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen anayasanın her ülke için çok büyük bir önemi vardır.

Teknoloji ve bilgi devrimi bireyin hayatında, ulusal düşüncede ve devlette büyük bir dönüşüm meydana getirdi. Hiç şüphesiz ki Türkiye zengin bir devlet olarak, çeşitli etnik, dini ve mezhebi yapısıyla herkesin hakkını verebilecek yeni bir anayasaya ihtiyaç duyuyor. Burada, yeni bir anayasa oluşturulması yönündeki bir süre belirlenimi aslında o kadar önemli değildir. Önemli olan anayasanın farklı etnik unsurların isteklerini içine alacak bir yapıya sahip olmasıdır.

Biz, Irak'ta 2005'te daimi bir anayasa yazımı sürecinden geçtik. Kürtler, ki 80 yıldır haklarından payısız bırakılmışlardı, o zaman coğrafi, tarihi ve demokratik haklarını elde etmek için çok büyük bir ısrarın içine girdi ve yeni Irak'ın yeni anayasa ile federal ve demokratik temelde bir anayasa üzerine kurulmasını sağladı. Ancak çoğu Arap federal yapıyı bölünme olarak yorumladılar!! Bir kısmı da kürtlerin kendi bölgelerinin olmasına sıcak baktılar ancak Irak'ın bölünmeye ihtiyacının olmadığını belirttiler! Bu anayasanın üzerine 5 yıl geçti ve bu sene yapılan seçimlerin de üzerinden 7-8 ay geçti ve hükümet başba-

kanlık, cumhurbaşkanlığı ve parlamento başkanlığı gibi başlıca üç önemli mevki konusundaki anlaşmazlıklar yüzünden hala kurulamadı.

Eğer 2005'te Sünni ve Şii taraflar Kürt tarafıyla Irak'ın bazı bölgelere ayrılması konusunda uzlaşsardı ve bu bölgelerin kendilerine has yetkilerinin olması üzerinde aynı fikirde olsaydılar Irak'ta var olan sorunların çoğu şimdi çözüme kavuşmuş olacaktı. Irak'ta şimdi yaşanan hükümet krizi yaşanmayacaktı ve ülke başka devletlerin kozlarını paylaştıkları bir yer olmayacaktı.

Şüphesiz Irak ile Türkiye'nin durumları arasında farklılıklar var. Ancak bütün bu farklılıklarla birlikte Türkiye'deki Kürt sorunu bu ülkenin tarihi sorunlarından biri sayılıyor. Eğer anayasa hazırlanırken Kürtlerin hakları gözönünde bulundurulmazsa ve garanti altına alınmazsa geçmiş yaralar kapanmayabilir.

Türkiye'de anayasa yazıcılarının Irak'taki anayasa deneyimini göz önünde bulundurmaları yerinde olur. Yeni anayasa, hakların verilmesi ve sosyal adalet temelinde olmalı. Eğer anayasa vatandaşlar arasında bir ayrımcılık unsuru olursa ve toplumsal ayrışmaya, çatışmaya vade şiddete neden olursa bu anayasanın ne fayası olur? Türkiye'nin hazırlayacağı yeni anayasanın bölgenin en modern anayasası olması, hoşgörüyü ve birlikteliği içine alması, etnik, dini ve mezhebi oluşumlar arasında eşitlik sağlaması temennisinde bulunuyoruz.

Türkiye'nin yeni bir siyasi ve toplumsal anlaşmaya ihtiyacı var! - II

Bir önceki yazımda, imgelerden bahsetmiş ve diyalogun oluşturulmasının önemine dikkat çekmiştim. Bu yazımda aynı konuya devam edeceğim.

İmgelerin anlaşılması, barış için yeni bir zemin yaratacaktır ve böylece diyalogun yolu da açılacaktır. Toplum yeni bir ruh kazanacak, kardeşçe ve beraber yaşama ve merhamet atmosferi oluşacaktır. Türkiye'de bu görevi üstlenmek laikliğin özüne dönüşü gerektiriyor. Bu, tarihten soyutlanamayacağı gibi tarihe körü körüne bağlanmakla olmaz. Bu, sorunların çözümü ve diyalogun geliştirilmesinin önünde ciddi sorunlar yaratabileceği gibi, sorunların çözümünü geciktirebilir hatta çözümsüz de bırakabilir. Sovyetler Birliği ve Yugoslavya gibi ülkelerden örnek almak gerekiyor ki, bu ülkeler çok uluslu ülkelerdi. Türkiye önemli bir ülke olmakla beraber, bu tarzda örnekler vermek bazı aşırı milliyetçilerin tepkisini çekebilir. Ancak, bana göre, bu örneklerle bakarak Türkiye'nin bunlardan yararlanması gerekiyor. Hakikatin bilinmesi gerekiyor ki, Türkiye, bütün gücüyle bölgede varlığı olan bir ülke ve düşmanları olan bir ülke. Hala doğmaları sahip bir ülke olan Türkiye, bu anlayışın hâkim olmasından dolayı gizli ve açık düşmanlarının olmasını beraberinde getiriyor. Buradan da şunu belirtmek gerekiyor ki, Türkiye'nin toplumsal anlaşmaya ve yeni bir siyasete ihtiyacı var. Bununla Türkiye yeni bir aşamaya girebilir ve demokrasisini daha da geliştirebilir. Burada "Toplumsal" ve "Siyasi" kelimelerinin kullanılması yine toplumsal ve siyasi anlaşmalarda anlamını

buluyor. Bunlardan ilki, devlet ve iktidar kuruluşu için kullanılıyor. İkincisi ise, toplum ile siyasi erk arasındaki ilişkilerin şekli için kullanılıyor. Haklar sivil bir anayasada somut bir şekil almalı. Ebetteki burada liberal ve demokratik sistem için iyi bir okumaya sahip olmak gerekiyor. Ortadoğu'da, toplumsal uzlaşma konusunda batı endeksli teoriler de üretilmiştir. Hobbes, bunlarda biridir ve ilgili ilkeleri çok açık bir şekilde işlemiştir. Türkiye için ise şunu soralım: Acaba Türkiye siyasi ve demokratik liberalizmi mi seçiyor yoksa Hobbes modelini mi benimliyor? Burada Türkiye'nin birincisini seçtiği açıktır. Ancak şunu unutmamak gerekiyor ki, muhafazakârlığın ruhu, cumhuriyet, liberalizm ve demokrasi üzerinde ciddi bir etki de bulunmuştur. Geçmişe şöyle bir göz attığımızda, Türkiye'nin yenilenmeye ciddi bir ihtiyaç duyduğunu görürüz. Bütün bunlar, Türkiye'nin üzerinde inşa edildiği cumhuriyetin yeniden bir okumasının yapılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Eğer biz, yeni bir içerikle doğal duruma dönecek olursak, insanların, hakların ve milletlerin aynı haklara sahip olması barış ve kardeşlik içinde yaşamaları gerektiği fikrine sahip oluruz. Böyle olunca herkes güven içinde, onurlu bir yaşam sürdürme konusunda kendisinden emin olur. Bundan dolayı, devlet 'ötekiler'e karşı olanların ellerine geçmemelidir. Eğer geçerse modern devlet anlayışı ve ilgili ahlakın içi boşaltılmış olur.

**Eski Bakan ve Kürt İslam Düşünürü*

Ebubekir Ali*

Kürt sorununda çözüme doğru mu?

Kemal Avcı*

Türkiye’de AK Parti hükümeti Kürt sorununun çözümlü için geçen yılın Temmuz ayında “Demokratik Açılım” adıyla bir süreç başlatmıştı. Ancak silahsızlanma yönünde büyük umut yaratan bu süreç, Kandil ve Maxmur’dan gelen Barış Gruplarının Habur’da girişlerinde yaşanan gösterilerden sonra kapanmıştı. Aslında Kürtlerin barışa duydukları özlem ve coşkuyu ifade eden bu gösteriler, özellikle medyanın sunuş tarzı ve MHP ile CHP’nin propagandası nedeniyle Türk kamuoyunda “zafer kutlaması” olarak algılandı. Hükümet muhalefetin sert eleştirileri karşısında geri adım attı ve süreç Kürtler açısından hayal kırıklığıyla son buldu.

Bu yıl, PKK’nin referandum öncesi 13 Ağustostan geçerli olmak üzere 20 Eylül’e kadar eylemsizlik ilan etmesiyle birlikte çatışmaların durması, anayasa değişikliği paketinin referandumda beklenenin de üzerinde bir oy oranıyla (yüzde 58) kabul edilmesi ortamın yumuşamasına, hükümetin tekrar özgüven kazanarak yeniden hamle yapmasına zemin hazırladı.

Tam da böylesi bir dönemde devlet görevlilerinin PKK lideri Abdullah Öcalan’la İmralı’da görüşüklerinin ortaya çıkması, aralarında Nobel ödüllü Finlan-

diya Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari’inde bulunduğu AB’nin Bağımsız Türkiye Komisyonu üyelerinin Diyarbakır’da Kürt siyasetçilerle, İstanbul’da Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Tayyip Erdoğan’la görüşmeler yapması, Hükümetin BDP ile diyalog kurması kamuoyunda bir kez daha sorunun çözümü yönünde bir süreç başladığı umudu yarattı.

PKK eylemsizliği önce bir hafta, sonra bir ay daha uzatırken, Ankara’nın Washington-Hewlêr-Bağdat’la yürüttüğü diplomasi trafiği dikkat çekti.

Ancak bu aşamada sürecin kalıcı barış yönünde ilerlediğini söylemek aşırı iyimserlik olur. Bunun temel nedeni de taraflar arasındaki güven bunalımının aşıl-mamasıdır. PKK, kamuoyunun, en azında seçimlerin yapılacağı Haziran ayına kadar bir eylemsizlik beklentisine, haftayla, ayla sınırlı sürelerle yanıt verdi.

Hükümet ise, sorunu diyalog yoluyla ve demokratik yöntemlerle çözeceğine dair inandırıcı bir tutum sergilemiyor. Kürtlerin ana dilde eğitim gibi en demokratik taleplerine bile “olmaz” diyor. 2 bine yakın siyasetçi ve insan hakları savunucusunun tutuklandığı KCK davasının, 18 Ekim’de başlayacak duruşmalarında tahliyeler beklenirken, tersine aynı dava kapsamında son günlerde yeni tutuklamalar gerçekleşti.

Tüm bunların ötesinde Washington, Hewlêr, Bağdat'la süren diplomatik görüşmeler, yine Suriye ve İran'la sürdürülen açık-gizli temaslar PKK cephesinde "tasfiye" kuşkusuna yol açtı.

Ancak, fotoğrafın tamamına baktığımızda, PKK'yi de aşan bir projenin varlığından söz etmek mümkün. 2011 yılının sonuna kadar Irak'tan çekilecek olan ABD, geride istikrarlı bir bölge bırakabilmek için Türkiye ile Kürdistan Bölgesi'nin iyi ilişkiler içinde olmasını istiyor. ABD bu konuda Avrupa Birliği'yle de bir uzlaşma içinde. Zira Nabucco projesiyle bölgenin petrol ve doğal gaz gibi enerji kaynaklarının batıya aktarılması ancak bölgenin istikrar içinde olmasıyla mümkün olabilir.

Türkiye, Kerkük meselesi, Türkmenlerin konumu ve bir takım ekonomik çıkarlar karşılığında bu role hazır. Ancak PKK'nin varlığını bunun önünde engel olarak gösteriyor. Ankara, Hewlêr, Washinton ve Brüksel arasında PKK'nin silah bırakmaya ikna edilmesi konusunda bir uzlaşma olduğu anlaşılıyor.

Ancak gelişmeler, PKK'nin, silah bırakmaya yanaşmaması durumunda Ankara'nın bir tasfiye hareketine girişme seçeneğini de masaya yatırdığını gösteriyor. Suriye ve İran'la bu yönde bazı görüşmeler yapıldığı Türkiye basınına da yansdı.

Nitekim KCK Yürütme Konseyi Başkanı Murat Karayılan'ın eylemsizlik sürecinin devamından yana olduklarını, ancak Türk hükümetinin uluslar arası diplomasi temelinde kendilerini kuşatmayı amaçladığını belirterek, "Zeminini olgunlaştırır ve gerekli çalışmaları tamamlarsa nihai olarak bir askeri darbeye hareketimizi minimize etmeyi hedefleyecek ve böylece kendi çözümünü uygulama zeminini yaratmış olacaklardır" demesi PKK'nin de bu kaygıyı taşıdığını gösteriyor.

Kürdistan Bölgesi hükümeti, PKK'ye yönelik askeri bir operasyona katılmayacağını, sorunun demokratik yöntemlerle çözümünden yana olduğunu sürekli vurguluyor. ABD'nin askeri operasyona öncelik tanıdığına dair bir işaret de yok. Zira, böylesi bir operasyon durumunda PKK'nin gerek Kürdistan Bölgesi'nde, gerekse Türkiye'de ciddi bir istikrarsızlığa yol açacak potansiyele

sahip olduğu biliniyor.

Dolayısıyla Ankara'nın Tahran ve Şam'ın da desteğini alarak Kandil'e askeri operasyon düzenlemesi ve bu yolla PKK'yi tasfiye etmesi gerçekçi bir çözüm olarak görünmüyor. Çünkü PKK, sadece Kandil'deki gerilla gücünden oluşmuyor, kendisiyle aynı tabana sahip bir parti Türkiye parlamentosunda grup düzeyinde temsil ediliyor, diplomasi yürüten çeşitli kurumlara, televizyon ve gazete gibi yayın araçlarına sahip bir organizasyon durumunda ve en önemlisi ciddi bir halk desteğine sahip.

Kaldı ki, Kürt sorununa kalıcı bir çözüm bulunmadan PKK tasfiye edilse bile yeni örgütlerin ortaya çıkma olasılığı oldukça yüksek. Çünkü PKK Kürt sorununun nedeni değil, sonucudur. Sorunun çözümsüzlüğe bırakılması, şiddetin yeniden üretimine zemin hazırlayacaktır.

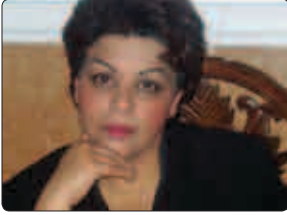
Kuşkusuz ki, yüzyıllık geçmişi olan bu sorun bir çırpıda çözülemez. AK Parti hükümetinin çözüm yönünde önceki hükümetlerle kıyaslanamayacak bir çaba içerisinde olduğunu görmek gerekir. En azından Kürtlerin inkarından vazgeçilmesi, devletin resmi televizyonunda Kürtçe yayın yapılması gibi kimi adımlar küçümsenmemelidir.

Sorunun çözümünün kaçınılmazlığını gören bir hükümetin varlığı, Ergenekon adı verilen derin yapının bir ölçüde geriletilmesi, siyasilerin askeri bürokrasi karşısında daha etkin konuma gelmesi, CHP'nin Kılıçdaroğlu'yla birlikte çözüme direnen katı tutumunu yumuşatması çözüm koşulları açısından avantaj yaratan gelişmelerdir. Keza, PKK'nin de, belli koşullar altında silahlansızlanmaya hazır olduğunu açıklamaması, uluslar arası konjonktürün çözüme uygun koşullar sunması da öyle.

Öncelikle tarafların daha yapıcı bir dil kullanması ve karşılıklı güven artırıcı adımlar atması çözüm zeminini güçlendirecektir.

Hükümet, içeride ve dışarıda oluşan bu olumlu havayı iyi değerlendirir ve cesur davranırsa bu sorunu çözerek hem tarihe geçer, hem de Türkiye'nin bölgeye model olabilecek güçlü ve demokratik bir ülkeye dönüşmesini sağlar. Bu yönde henüz güçlü işaretler ortaya koymasa da, umutların tükendiğini söylemek için henüz erken. * Gazeteci yazar / Ankara

Kürdistan'da kadın siyasi yılı: 2010

Mahabad Karadağlı

Dünya medya merkezleri ve insan hakları organizasyonları üçbininci yılın dünya kadınları için müjdeli olacağını, 21.YY'ın da geçmiş yüz yıllarda engellenen haklarını elde etme ve istedikleri yerlere ulaşmaları konusunda kadın yüzyılı olacağını belirtiyor.

Dünya genelinde geçmiş 10 yıla bakıldığında çevre sorunundan sonra kadın ve cinsiyet eşitliği meseleleri gündemi en fazla işgal eden konulardı. Son 10 yılda daha çok kadın sorunlarına yönelik stratejik eğilimler vardı ve bu yönde ciddi hisler oldu. Gelişmiş ülkelerin demokratik sistemi daha çok demokratize olma konusunda adım attı ve kadının sosyal kültürel hayatta yer edinmesini sağladılar. Bu, dünyadaki siyasi merkezlerin feminizmin mesajını tam anladığı anlamına geliyor. Eşit bir insanı kültürün doğması için dünyada iktidarın cinsiyet ayrımı yaparak iktidarı dağıtmamalı. Dengesiz demokrasinin ideal bir sistem olmayacağı gerçeğinin ifade edilmesi gerektiği kaçınılmazdır. Bu anlamda doğu demokrasi ve feminizmin de doğum yeri konumundadır ve femokratik insiytif içinde kendisi çalışıyor. Bu yüzden de 21.yy kadın yılı olacaktır. Ortadağı her ne kadar baskıcı bir yer olarak tanıyorsa da küresel dalga nedeniyle özgürlük rüzgarı ile geleneksel duvar arasında bir boşluk meydana getirdi. Özellikle kadınların özgürlüklerinin olmadığı yerlerde geçmişe nazaran bu çok daha belirgin bir şekilde görüldü. Örneğin Kuveyt gibi bir ülkede bazı kadınlar parlamenter olabildi ama yinede istenen şey kadınların dört duvar arasında sıkıştırılması ve onların haremşaraylarında yaşamalarıdır. Irak'ta ise sistemin oturmasıyla beraber parlamentoda bulunanların % 25'i kadınlardan oluşuyor.

Buradan yazımızın ana temasını oluşturan Kürt kadınına gelelim. Peki kürt kadını, üç bininci yılda ve 21. yy'da kadınların yaşadığı gelişmelerden ne kadar etkileniyor ve nasıl etiklenecek?

Teorik olarak özgürlük ve hak arayışı ile

kadın ve erkek eşitliği her ne kadar dillendiriliyorsa da geçmişte, pratik anlamda adımlar 21. YY. 'da görüldü. Yani geçmiş on yıla bakıldığında bu açık bir şekilde görülebilir ve hissedilebilir.

Bütün bunların yanında, çevre ülkelerinin şimdiye kadar da atmaya cesaret edemedikleri bazı adımların burada atılması cesaret verici olarak sıfatlandırılabilir. Eşitlik siyasetiyle çalışmak ve kadına karşı şiddetin engellenmesi için çaba göstermek ve adım atmak çok önemsenecek bir diğer konu olarak zihinlerimizde yer edindi. Kürdistan Parlamentosu'nun da desteklediği kadınların sosyal alanda, ekonomik ve siyasi anlamda yerini alması çok sevindirici gelişmelerdir. Bu olumlu gelişmeler 2010 yılında Kürt kadınlarının konumunu olumlu yönde etkiledi. Kürt kadınlarının önemli bir oranda partiler içinde yer edinmesi bu olumlu gelişmelerin önemli bir parçasıdır.

2010 yılı içindeki gelişmeler ister istemez bu yılın kadın siyasi yılı olarak adlandırılmasını beraberinde getiriyor.

Her ne kadar kadınlarla ilgili olarak 2009 yılı seçimlerinde kota % 30'a yükseltildiyse de 2010 yılı partilerin kongreler yılı olduğu için, kadınların karar mekanizmasındaki konumu daha da güçlenmiştir ve oranlarında artma olmuştur. 2010 yılı için yapılacak en önemli kongreler ise KDP ve KYB'nin kongreleridir.

KYB'nin tarihinde ilk defa kadınların parti yönetim mekanizmasındaki oranı % 20 oldu ve pratik anlamda uygulamalar oldu.

11. ayda da KDP kongresini yapacak ve kadınların buradaki oranı önceye oranla çok artmış bulunmakta. Kadınların oranı % 25'e çıktı. Bunun değil sadece Kürdistan'da doğu ülkelerinin tamamında önemi bulunmakta.

Bu katılım gücü Kürdistan sınırlarını da aşmış bulunmakta ve İsviçre'de 19 Eylül 2010'da yapılan seçimlerinde 3'ü kadın olmak üzere 5 Kürt parlamantoya üye oldu.

Türk- Kürt Dostluğu Üzerine (3)

Türkiye'nin Irak Türkmen Politikası

Türkiye'nin, Irak Türkmen politikası ve ilişkilerinin yanlışlığı, Türkmenlere ve hatta Türkiye'ye bile zarar verecek boyutlardadır. Bu , aynı zamanda Kürt-Türk dostluğuna kuşku ve gölge düşürmekte, ilişkilerini geniş ölçüde engellemekte ve zedelemektedir.

İlk başta Türkmen nüfusun 3-4 milyon olduğu varsayılarak Ankara'da buna göre politikalar temellendirilip geliştirilmiş, daha sonra seçimler, anketler ve diğer objektif kıstas ve durumlara bakılarak bu sayıların doğru olmadığı, abartılı olduğu, sanılan rakamdan aşağı ve takriben on kat daha az olduğu sonucuna varılmıştır. Türkmenlerin çoğunluğunun Şii mezhebinden olduğu ve Şii Araplarla beraber hareket ettikleri, demokrat Türkmenlerin ise Kürtlerle birlikte siyasi faaliyette buldukları ve Kürtlerden ayrılmak istemedikleri anlaşılınca Türkiye büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır.

Türkiye, azınlık olan Türkmenlerin içinden küçük bir gurup olan Milli Türkmen Cephesi adı altında bir örgüt oluşturarak azınlığın azınlığını desteklemeye, yönlendirmeye çalışıyor. Beşinci kol (ajan) gibi kullandığı bu örgütle olan ilişkiler, diğer Türkmenleri de rahatsız ediyor.

Enfal ve Halepçe katliamlarının failleri diktatör Saddam Hüseyin ve faşist Baas Partisinin üst düzey yöneticileri olan suç ortaklarının, yargılanmaları başladığında, dava duruşmalarına, Kürdistan Bölgesinin avukatları ile birlikte müdahil sıfatıyla katılmak üzere, Türkiye'de değişik illerden 275 avukatın aynı konudaki istemlerini içeren dilekçelerini de yanımıza alarak biz 9 avukat 2005 yılının Ağustos ayında Kürdistan'ın başkenti Erbil'e gittik. Kürdistan Avukatlar Sendikası Genel Merkezi'ne durumu ilettikten sonra, mihmandarımızın planladığı program çerçevesinde Kürdistan Milli Meclisi'ni (Parlementoyu) ziyaret ettik. Ziyaretimiz esnasında meclis baş-

kanı Adnan Müfti'nin makam odasında, birlik içinde beraberce kurdukları bölgesel yönetim, geliştirip uyguladıkları demokrasi, azınlıklara ve özellikle Türkmenlere tanınan haklardan dolayı memnuniyetimizi ifade ederek kendilerini kutladığımda, meclis başkanı Müfti, orada hazır bulunan bir grup Kürdistan temsilcisi (milletvekilinin) içinden Türkmen milletvekili Muhammed Abdulvahab'a hitaben "Sayın Abdulvahab, kendi anadilinizle misafirlerimize Türkmenlerin durumu hakkında lütfen biraz bilgi verir misiniz" deyince Abdulvahab şöyle söze başladı:"Kürdistan'daki biz Türkmenler çok özgür ve bahtiyarız. Kendi kimliğimizle yaşıyoruz. Siyasi ve medeni haklara sahibiz. Kürtlerle birbirimizden çok memnunuz. Kardeş gibi beraber yaşıyoruz. Aramızda hiçbir ihtilaf yok. Emniyetli Kürdistan Bölgesinde huzur içindeyiz. Kürdistan Bölgesi dışındaki Kerkük ve diğer bölgelerdeki Türkmenlerin durumları hiç hoş değil. Hatta çok kötüdür. İnşallah referandum yolu ile Kerkük ve diğer yerlerdeki Türkmenler de topraklarıyla birlikte Kürdistan'a katılırlar, bu Türkmen kardeşlerimiz de güvenlik ve huzura kavuşurlar. Kürdistan Bölgesinde Türkmenlerin siyasi partileri var. Cemiyetleri, gazeteleri, radyoları, televizyonları, okulları var. Dilimizi ve kültürümüzü serbestçe kullanıyoruz. İlkokuldan liseye kadar kendi anadilimizle tedrisat yapıyoruz. Kürdistan'da hiçbir sıkıntımız yok. Bizim Türkmen olarak tek bir sorunumuz var ve o da Türkiye'nin, Türkmenleri bölmeye çalışması, para ve yardım vererek bazı Türkmen kardeşlerimizi teşkilatlandırıp bizden ayırması, onları bize karşı kullanmasıdır."

Parlamentodan çıkarken koluma girip, bizi uğurlamaya katılan bu Türkmen milletvekili Muhammed Abdulvahab'a bir Türkmen manisini hatırlatıp okudum. Gülerek:"He doğridir, men onu bilirem" dediği bu manidar Türkmen manisi şöyledir.

Şemsettin Polat*

Kerkukliyem men Türkmenem
Kimseden gorğup ürkmenem
Türkiya kölje etmesin
Başka ihsan istemenem

Sokakta tesadüfen karşılaştığım ve uzun, uzun konuştuğum Kerkük'lü iki Türkmen de Türkiye'den yana çok dert yandılar, Türkiye'nin, Türkmenlere yönelik bölücü tutumundan ve uygulamalarından rahatsız olduklarını belirttiler. Kerkük'te Kürtlerin çoğunlukta olduğunu, Arapların dışında kalan Asuri, Kildani gibi azınlıkların da Kürtlerle beraber hareket ettiklerini anlattılar. Kürtlerin Türkmence, Türkmenlerin ise Kürtçe bildiklerini, bu iki halkın ilişkilerinin çok iyi olduğunu, hısmlıklar kurduklarını, birbirlerine kirve olduklarını, beraber iş kurduklarını, beraber kardeş gibi çalışarak geçindiklerini, ancak dost olmayanların bu birlikteliği engellemeye çalıştıklarını dile getirdiler. Arapların ise Türkmenleri ve Kürtleri sevmediğini, Arap yönetimlerinden ve yöneticilerinden çok haksızlıklar gördüklerini, şimdi de Türkmenler ve Kürtlerin arasına nifak sokmaya çalıştıklarını, Türkiye'nin de bu nifak politikasına destek verdiğini, Türkiye'den gelen bazı görevlilerin Türkmenleri Kürtlere karşı kışkırttıklarını söylediler.

Bu iki Türkmenin dile getirdikleri bir diğer önemli husus da siyasi ve idari temsil ile ilgiliydi. Arapların nüfusu Türkmenlere oranla çok fazla, eğer Kerkük'lü ve diğer Türkmenler Arap Bölgesinin idaresine girerlerse, nüfus oranlarına göre Türkmenlerin çıkaracakları temsilci (milletvekili, bakan, idareci) sayısı çok az olacağını hatta zamanla imkansız hale gelebileceğini söylediler. Eğer Türkmenler Kerkük'le birlikte Kürdistan yönetimine katılırlarsa nüfus oranları itibarıyla temsil oranları daha fazla olacak ve çıkaracakları milletvekili, bakan, idareci sayısı da daha fazla olacak. Kürtlerle birlikte kendilerini ve Kürdistan'ı beraberce yöneteceklerini, böylece kendi varlıklarını dil ve kültürlerini de koruyabileceklerini, Kürdistan Bölgesinde daha güvenli, daha zengin, daha huzurlu olacaklarına inandıklarını belirttiler. Kürdistan'da demokrasi, hak hukuk, insan hakları olduğunu, ırkçılık olmadığını bu nedenle Kürtlerle beraber olmak istediklerini böylece Türkiye'ye de daha yakın olacaklarını dile getirdiler.

İşte buna rağmen Türkiye, Türkmen kartını da ne gariptir ki Kürtlere karşı kullanıyor. Oysa Türkiye bu ağırlığını ve desteğini Kürtlerden yana koyarsa bundan Türkmenler de yararlanır ve üstelik bu desteğin sonuçlarından Türkiye bizzat kendisi fazlasıyla yararlanacaktır.

Türkiye bu Türkmen politikasının bir versiyonu olarak, Irak Anayasasının 140.maddesinin uygulanmasını da, Saddam varisi Arap yöneticilerle birlikte Kürtler aleyhine engellemeye çalışıyor. Anayasa'nın 140. mad-

desi, halen mevcut Kürt yönetimi altındaki Erbil, Süleymaniye, Duhok vilayetlerini kapsayan kurtarılmış bölge dışında kalan Kürdistan'ın diğer üç vilayetinin (Kerkük, Musul, Diyala) belli yörelerinde referandum yapılmasını öngörüyor. Yapılacak bir halk oylaması ile bu vilayetlerde oturan halkın çoğunluğunun oyu ile Kürdistan'a katılmak isteyip istemedikleri belirlenecek. Anayasanın bu demokratik ve adil hükmüne ve Kürt halkının bu meşru hakkına karşı durmak, Türkiye gibi liderliğe oynayan, uluslararası bir aktör olmak isteyen bir ülkeye, bir devlete yakışır mı? Musul, Kerkük, Diyala vilayetlerinin Kürdistan'a katılması her halde Türkiye için de çok daha iyi olacaktır. Böyle bir durum, Türkiye ile ticari, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ilişkilerin daha rahat, kolay ve verimli kurulup gelişmesini sağlayacak ve bir çok alanda entegrasyona gidilmesini de kolaylaştıracaktır. 2003 yılındaki Amerika müdahalesinden sonra, Saddam'ın daha önce Kerkük'ten kovduğu Kürtler henüz geri dönmemişken Irak'ta yapılan ilk seçimde Kerkük Şehir Meclisininin 40 üyesinden 26'sını Kürtler kazandı, Kerkük valiliğine de bir Kürt seçildi. Bu duruma göre Kerkük nüfusunun % 68'i Kürt'tür. Geri kalanı da Arap, Asur, Kildani, Türkmen vs.dir. Kürt halkının, ölümsüz lider diye nitelendirdiği Mustafa Barzani'nin, Kürdistan'ın kalbi dediği Kerkük'ü Kürdistan'ın dışında tutmak, Türkiye'ye ne kazandırır? Ama Kerkük ve diğer ihtilafli bölgelerin Kürdistan'a bağlanıp Kürt Yönetimine kavuşması, Kürtlere, Türkmenlere ve Türkiye'ye çok şey kazandıracaktır.

Musul vilayetinin Şengal (Sincar) ve Şexan (Şeyhan)

ilçelerinin nüfusunun hemen hemen tamamı Kürttür. Kerkük ile bu ilçeler ve Kürt çoğunluğun bulunduğu diğer yerlerin Kürdistan'a katılmasını engellemeye çalışmak, hangi siyasi ahlaka, hangi demokratik anlayışa, hangi hak ve hukuka, hangi adalet, hakkaniyet ve ne-safet ilkelerine, hangi dini ve vicdani vecibelere, hangi gerçeklere ve gerekçelere dayanabilir.?

Referandum'un, Anayasa'da belirlenen tarihte yapılmamış olması, Kürdistan Bölge Yönetiminin kasıt ve kusurundan kaynaklanmadığı ciyetle, Kürtlerin bu referandum konusundaki hak ve taleplerini bertaraf etmez. (ortadan kaldırmaz). 140. maddenin, belirlenen zamanda yapılmasını engelleyenler kötü niyetle ve hile ile bu sonucu sağlamışlardır. Hukuk ise hiçbir zaman hile ve kötü niyeti himaye etmez ve sonuçlarına katlanmaz. Tarihi geçmiş olsa bile 140. maddenin muhtevası ile belirlenen hak mahfuz kalmıştır, devam etmektedir. Kürtler bunu Bağdat Yönetimi nezdinde, Birleşmiş Milletlerde, Uluslararası diğer bütün platformlarda dermeyan edebilirler. Bu hakka dayalı olarak yeni bir düzenleme ile tarih tespit edilip, referandum a gidilebilir. Referandum yapılması öngörülen yerler, Kürdistan'a bağlanıncaya kadar Kürtlerin bu hak ve talebi devam eder. Hukuka dayalı olarak Kürtler bu hakkı her zaman ve her zeminde siyasi bir koz olarak ellerinde bulundurup değerlendirebilirler.

Türkiye, Irak Türkmen Politikasını ve 140. madde konusundaki yanlış, haksız tutumunu değiştirmelidir. Kürdistan Bölgesine yaptığı ziyaret sırasında "Dağlar bizi birbirimizden ayırmıyor, bizi birbirimize bağlıyor" diyen dışişleri bakanı Ahmet Davutoğlu'na ve "Takkik değil, stratejik bir vizyonla Erbil'e geldim. Görevimin

temelinde bölge ile tam ekonomik entegrasyonu sağlamak var". Diyen Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Aydın Selçin'e bu politika değişikliği konusunda çok önemli görevler düştüğü kanaatindeyim. Böyle bir politika değişikliği ile Kürtleri ve Türkmenleri birlikte yanında bulacak olan Türkiye ile Kürdistan bölgesi arasında ve genelde Türkler ile Kürtler arasında ciddi ve sıcak bir yaklaşma olacak, aradaki soğukluk, güvensizlik kalkacaktır. Bu da Türkiye'nin bölgedeki ve dünyadaki etkinliğini, saygınlığını arttıracaktır.

Kürdistan Bölgesinin serbest ticaret bölgesi olma durumu da söz konusudur. Dünya ticaretini Türkiye sınırına getirecek olan bu proje, sonucu itibarıyla Türkiye'ye de yarayacak, iki tarafa hizmet etmiş olacak ve yakınlaşmalarına yardımcı olacaktır.

Yer altı ve yerüstü servet kaynaklarıyla petrol ve doğalgaz zengini Kürdistan Bölgesinin, Türkiye'nin güvenlik ve istikrarı için arz ettiği jeopolitik ve stratejik konumu da göz önüne alınınca, Türkiye'nin ekonomik gücü, coğrafyası, nüfusu, deneyimleri ve diğer imkanlarıyla yan yana, bir araya gelip iş ve güç birliği içinde değerlendirilince bunun yaratacağı ve sağlayacağı avantajlarla iki ülkenin çok kısa zamanda, çok daha fazla kalkınma ve gelişmelerine yol açacak, ülkemize ve bölgemize zenginlik, barış, huzur ve refahı getirecektir.

Kürdistan Bölgesi, toprak ve egemenlik hakları açısından ne kadar genişlerse, bir takım sınırlamalardan kurtulup ne kadar fazla hak ve yetkilere sahip olursa o nispette serbest olarak Türkiye ile ilişkileri geliştirebilecek, anlaşmalar, sözleşmeler aktebilecek ve karşılıklı bağlantılar kurabilecektir. Bu durum, görmezden gelinmeyecek, savsaklanmayacak ve ertelenmeyecek kadar her iki taraf için de hayati önem taşır.

Bu yılın (2010) Haziran ayı sonunda 200'e yakın iş adamıyla birlikte, iş ve ticari ilişkileri kurup geliştirmek amacıyla Kürdistan Bölgesini ziyaret eden devlet bakanı Zafer Çağlayan'ın görüşmede bulunduğu Kürdistan Bölge Başkanı ve Kürdistan Demokrat Partisi Genel Başkanı Mesud Barzani "Kürtler ile Türkler bir ailenin ferdleri gibidir." demiş. Bu söz, Diyalog Dergisinde üç sayıdır devam edegelen yazılarımla ifade etmeye çalıştığım amacımın ana fikri ve özetidir. Evet ben de, Türkler ve Kürtler bir ailenin ferdleri gibidir diyorum ve Türkiye'nin dış politikasını tespit ve tayin eden yetkililerden soruyorum: Bu ailenin dışında bırakılmaya çalışılan Kerkük, Musul ve Diyala'daki Kürk ve Türkmen kardeşlerimiz, hakları ve istemleri olduğu halde Türkiye'nin ve Kürdistan bölgesinin birlikte yararına ve çıkarına olduğu halde, kendi mülk ve toprakları ile birlikte bu aileye neden katılmasınlar.?

* Hukukçu

Kürtlerin ve Türklerin 1000 yıllık Müşterek Tarihleri

Şakir Epözdemir

Kürtler Selçuklu Türklerle 11. yüzyılın ikinci yarısında veya son çeyreğinde karşılaşmalarından takriben 100 yıl öncesi kendi otantik coğrafyaları üzerinde birçok devlet ve mahalli beylikler kurmuşlardı.

Mervani ve Şeddadi Kürt Devletlerini sembolize eden heykel, köprü ve paralar

Milad olarak 1071 Malazgirt Meydan Savaşını ele alsak, bunun öncesinde ne vardı? Kürdistan hangi konumdaydı? Evvela buna bakmamız gerekir diye düşünüyorum.

Selçuklular Öncesi Kürt Devletleri

Kürtler Selçuklu Türklerle 11. yüzyılın ikinci yarısında veya son çeyreğinde karşılaşmalarından takriben 100 yıl öncesi kendi otantik coğrafyaları üzerinde birçok devlet ve mahalli beylikler kurmuşlardı. Söz konusu devletlerden Şeddadi devleti Miladi 951'de Arran Bölgesinde Kuruldu. Nahcivan, Gence, Tiflis, Demirkapı, Karabaş, Ani, Dıvin gibi bölgenin büyük kentlerini içine alan bu devletin sınırları bir ara Malatya'ya kadar uzanıyordu.

Mervanî Devleti: Miladi 935'te Silvanı Başkent seçerek kuruldu. Devletin egemenlik sahası: Güneyde Cudi eteklerinden Cizre- Hasankeyf'e, batıda Harput, kuzeyde Malazgirt ve doğuda Hakkâri'ye kadar genişledi.

Hasanveyh devleti: Bu devletin hükümrانlık dönemi toplam olarak 171 yıl sürdü. Devlet, Barzikan- Baruni aşireti lideri Hasanveyh bin Hüseyin tarafından 959 yılında kuruldu. Egemenlik sahası Sehrezor, Dilaver, Hamedan ve Nihavende bölgeleriydi. Devletin başkenti Sermac şehri idi.

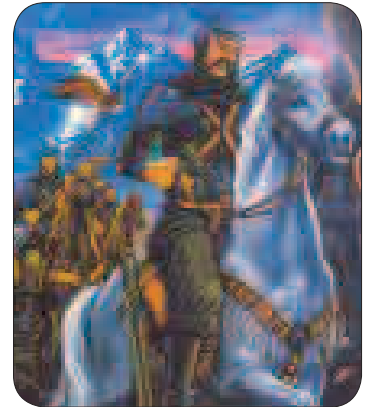
Büveyhogulları devleti: 116 yıl sürdü. Egemenlik sahası: Isfahan - Şiraz, Hamedan dir. Büveyhogulları devleti 934 yılında Ali Hasan ve Hüseyin Ahmet kardeşler tarafından Güneybatı İran'da kuruldu. Abbasi Halifesi Halife Kahir Billâh, bu devletin egemenliğini tanımak zorunda kaldı.

Kürt Hamdani devleti: 95 yıl sürdü. Halep bölgesinde 944'te kurulan bu devlet Musul merkezine de hükmediyordu. Bu devleti kuran Şeyh el Devle, Halep'i kendisine merkez seçti. Yukarı Mezopotamya'yı hâkimiyeti altına almak isteyen Bizans Kırallı Romanos'u Urfa'da yapılan savaşta yendi. Böylece Suriye ve Yukarı Mezopotamya ya egemen oldu.

ALAMUT ZİYAR'İ DEVLETİ: Ziyar devleti, Kürt Dailam aşiretine mensup Ziyar'î oğlu Merdavic tarafından 930'da Kürt yurdunun kuzeyinde kuruldu. Egemenlik alanı Taberistan ve Cürcan'ı da içine alarak güneyde Isfahan'a, batıda El Cezire ve Irak'a, kuzeyde Kafkaslar'a kadar uzanıyordu. Deylem Bölgesi, 9. yüzyılın sonlarına doğru, Abbasi halifeliği döneminde Müslüman oldu. Hazar Gölünün güneybatı kesiminde yaşayan Kürtler, büyük bir askeri güce sahipti. Varlığını 141 yıl sürdürebilen bu devlet, 8 hükümdar tarafından yönetildi. (*)

Selçukiler Dönemi ve Kürtlerle Selçukluların İlk Münasebetleri

Dawlat-i Saljūqiyyān (1037 – 1157)
Büyük Selçuklu Devleti Dönemi

**Büyük Selçuklu Sultanları
1037 - 1157 yılları arasında
hüküm sürmüşlerdir.**

Selçuk Bey, kabilesiyle beraber Aral Gölü ile Hazar denizi arasındaki bölgeye hakim olan Oğuz Yabgu Devletinden kaçarak 985'te Seyhun Nehri kenarında Cend şehrine yerleşti. O sadece Yabgu'nun bir komutanıydı. Daha sonra Samanî Devletinin Sultanı onu himayesine aldı ve

Selçukluları sembolize eden savaşlar ve savaş meydanları

Bahara yakınındaki Nur kasabasında yerleşmelerini sağladı. 1025 yıllarından sonra mahir süvarilerden oluşan Selçuklular, kalabalık hayvan sürüleri ve atları için, bol otlaklı, geniş yaylalar aradılar. Bunun üzerine Çağrı Bey, dağılan Selçuklulardan üç bin kişilik bir süvari kuvvetiyle, Gazneli mukavemet mevkilerini aşarak, Doğu Anadolu sınırlarına kadar gitti. Van Gölü havzasından, kuzeyde Tiflis'e kadar uzanan bölgede keşif harekâtını yaptı. 1035 te Gazne Sultanı Mesud, Selçukluları tanımak zorunda kaldı ve Tuğrul Bey ile Çağrı Bey'e valilik unvanını verdi.

Bundan sonra 1041 den başlayarak İran Bölgesi Selçukluların denetimine geçti. 1041'den 1054'e kadar Kirman, Hamedan, İsfahan, Şiraz, Tebriz şehirlerini aldılar. Kürtlerle buluşmaları da bu sırada başladı. Ebetteki Selçukluların temasları Kürtlerden başka Araplarla, Farisilerle ve diğerleriyle de olmuştur. Ancak Kürtlerin durumu ile diğer Ortadoğu halklarının durumları aynı şekilde cereyan etmedi. Selçuklularla başlayan Türk akınları Anadolu'da birçok otantik halkları sindirdi. Arapların, Farsların, Gürcülerin, Azerilerin ve diğerlerinin yakalarını bıraktılar. Ama Kürtlerle temasları, münasebetleri ve alakaları ta başından beri farklı cereyan etti. Bölgeye girer girmez, kimi yerde Kürtlerden beylikler kurdular. Kimi yerde Kürtlerden özel ordular donattılar, kimi yerlerde yüzyıllık Kürt devletlerinden - Malazgirt Savaşı gibi - büyük destek aldılar, kimi yerlerde yukarıda gösterilen Kürt devletlerinin tamamını ortadan kaldırdılar. Ama tarih boyunca Kürt düşmanı sayılmadılar. Ne onlar bizi düşman saydı, ne biz onları. Kürtleri inkâr da etmediler ve hiçbir zaman Kürt milletini hor görmediler, küçük düşürmediler, işgal ettikleri şehir düzenlerine saygıda kusur etmeden yıktıklarını onardılar ve Kürdistan da birçok imaretler de gerçekleştirdiler. Özellikle Eyyübilerin döneminde Kürtlerle Türkler omuz omuza ve kahramanca önemli birlikteliklere imza attılar ve tarihe unutulamayacak destanlar yazdılar.

Tuğrul Bey 1063 te ölünce Alparslan yerine geçti ve Alparslan 1072 ye kadar yaşadı. Biz Türkiye'deki Kürtler bakımından Alparslan dönemi önem taşır. Sultan Alparslan 1071 Malazgirt Meydan Savaşında Kürt Mervanî Devletinden ve diğer Kürt yerel yönetim ve aşiretlerinden çok büyük destek aldı. Birçok kaynaklara göre Alparsalan kuvvetlerinin yarısından fazlası Kürtlerden müteşekkil idi. Romen Diyojen Malazgirtli bir Kürt tarafından yakalanıp Sultana teslim edilmişti.

Alparslan (1063–1072) ve Melik şah (1071–1092) Dönemleri:

Tuğrul Bey, 1063 yılında ölünce kardeşi Çağrı Bey'in oğlu Alparslan tahta geçti. Alparslan 1071'de Malazgirt Savaşı'nda Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i yenerek tutsak aldı. Bu zafer Hem Selçukiler ve hem de Kürtler için çok önemli bir olaydı. Türkler bakımından Romen Diyojen'in mağlubiyeti onların İslam âleminde itibar ve saygınlıklarını büyük ölçüde yüceltiyordu. Bu Müthiş olay Anadolu'daki Bizanslıların yüreklerine korku saldı ve bundan böyle Türkleri tutacak ve önlerinde duracak hiçbir engel kalmamıştı.

Kürtler açısından ise, Bizanslılar 1071 den geriye doğru Milattan 333 yıl Öncesinden tam 1404 yıldır 'Roma Reş' dedikleri bu işgalci zorbalarla başları belada ve dertte idi. Büyük İskender'in Kürtleri tutsak aldığı günden, Malazgirt zaferi gününe kadar Kürtler öylesine kutsal ve başarılı bir fırsat yakalamamışlardı. Kürtlerin Selçuklu Sultanını desteklemeleri elbette ki Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerine büyük çapta hizmet etmiştir, ama bir o kadar da Kürtler bundan böyle Bizans ve 'Roma Reş' denen bu despotların baskı ve zulümlerine bu olayla kapıyı kapamıştı.

Alparslan 1072'de tutsak bir Kale Komutanı tarafından hançerle öldürüldüğü söylenir. Melikşah 1072 de görevi devralır ve 1092 de o da birileri tarafından öldürülür. Anadolu'nun baştanbaşa fethi Melikşah zamanındadır. Selçukilerin en parlak dönemi bu 20 yıllık dönemidir. 1077 de İznik'i ve Marmara denizine hâkim olmuş, İzmir, Fethiye ile Egeyi 1081 de topraklarına katmış, 1084'te Sinop'u alarak Karadeniz kıyılarına ulaşmış, 1085 te Antakya ve 1087 de Urfa'yı ele geçirmiştir. 1087'de Kürt Mervani Devletine son verdimiş ve dolayısıyla Mervanilerin geniş topraklarını da Büyük Selçuklu Devletine katmış ve bu devletin hazinesinde bulunan bir milyon altına el koymuştur.

Melikşah ve Alparslan zamanında (1063–1092) Selçukilerin Kürtlerle münasebetlerinin ne durumda cereyan ettiğini resmi görüş tarihçilerinin uyduruk tespitlerinden ötürü gerçeğe ulaşmamız hayli zordur. Ancak Malazgirt Savaşında Kürtlerin katkısı inkâr edilemediği gibi, bir taifeden (kabile veya aşiretin bir kolu) ibaret Selçukilerin bu dönemde sadece Orta Asya'dan getirdikleri belli bir kitle ile Anadolu'ya, Marmara ya, Ege ye, Karadeniz'e, Antakya bölgesine, Suriye, Lübnan, Kudüs ve Filistin'e, Akka'ya,

Şam'a, Kahire'ye ve diğerlerine hâkim olmaları son derece zordur.

Diyelim ki İran'ı aldı, İran halkı Müslüman'dır. Bağdat Abbasi Halifesine bağlıdır ve o halk kendi topraklarında Selçukilerin egemenliğini tanır, Araplar ve Kürtler de öyle. Ama Bizanslılar ya bırakıp batıya doğru kaçıyor veya hiçbir yönetim hakkı olmadan Müslümanların tabiiyetine giriyorlar. Bu durumda Selçukiler bütün bu coğrafyayı nasıl denetleyecek? Türk resmi tarih yazarlarının belerttiklerine göre 1074 tarihinde sadece Artuk Bey adındaki Melikşah'ın bir Komutanı tarafından 100.000 Türkü İzmit'ten Üsküdar sahasına yerleştirmiştir. Buraya 100 bin kişi iskân edildiğine göre, buralara gelinceye dek, hangi yerleri kimlerle doldurmuşlardır?

Büyük bir ihtimalle Selçuklular Anadolu'yu Bizanslılardan alırken Kürtlerle beraber bu fütuhata giriştiler. Kürtlerden destek aldılar. Kürtler, Selçukilerle beraber ta o zaman gelip Anadolu ya yerleştiler. Özellikle Orta Anadolu da Kürtlerin yoğunluklu olarak yerleşmiş olduğunun izleri hala ortadadır. Çankırı'dan Çorum, Yozgat, Kırıkkale, Kirşehir, Aksaray, Konya, Ankara, Polatlı ve oradan Bolu'ya kadar hala Kürtlerin bilinmeyen çok eski zamanlardan beri yerleşim halkalarıdır ve hala bu zincir kopmamıştır. Ayrıca Karadeniz ve Marmara da da yerleşik olan Kürtlere rastlanmaktadır. Kürtlerin bu yoğun yerleşme olayından dolayı olacak ki 1300'lu yıllar da -Moğul yıkımından sonra- Anadolu'da kurulan Beyliklerden biri ve en önemlisi Malatya'dan gelen Germiyanlar tarafından Kütahya da kuruldu ve Germiyanogulları olarak tarihe geçti. Bu Beylik Ege'ye ve Akdeniz'in bir kısmına hâkim oldular ve Selçuklular döneminde kurulmuş bulunan Menteşogulları bölgesine de bir ara hükmettiler.(1)

Kuşkusuz Selçuklular bir ulus devleti değildir. Türk yazarlarının ta o zaman da Türklerden ve Türkiye'den söz etmelerinin çok komik olduğunun farkındayız. Burada Selçuklu Hanedanlığı veya 'kabilesi' söz konusudur ve tutundukları en önemli ideolojileri İslâm'dır. Kendilerinden 500 yıl önce Müslümanlaşan ve Ortadoğu'nun yerli, yerleşik halkı olan Kürtlere elbette ki ihtiyaçları vardır. Herkes tarafından bilinen ve söylenen bir iddiaya göre Selçukiler Kürtlerle ilk karşılaştıklarında Bahar şehrini başkent yaparak 'Kürdistan' adını taşıyan bir eyalet kurmuşlardır. Hala daha bu eyalete, İran İslam Cumhuriyeti de dâhil, resmen 'Kürdistan Eyaleti' denildi-

ği bir vaki'dir. Hatta Sine ve ya Senandest denilen bu başkent şehrin bir ismi de Kürdistan olduğu biliniyor. Bu yüzden ara sıra bazı Türk aydınları 'İlk Kürdistan kelimesini Selçukiler söyledi' diye övünüyorlar. Ama velâkin 21. asırda hala Kürdistan'a, hatta Kürdistan federe Devletine 'Kuzey Irak' diyebiliyorlar. Bu da ilacı olmayan bir hastalıktır.(2)

Selçukluların ve buna bağlı Artukilerin, Atabeylelerin ve de Anadolu, Suriye ve diğer Selçukî devletlerinin tamamını bu makaleye sığdırmamız mümkün değil. Büyük Selçukilerden sonra diğer Selçukî kollarının yönetimleri 1307'ye kadar devam ediyor. Moğulların bütün İslam Ülkelerinin yıkım, tahrip ve talanlarından sonra Selçukilerin dönemi bitmiş ve bu dönemden sonra Anadolu da Beylikler kurulmuştur. Bu Beyliklerden biri de Osmanlı Hanedanlığının Beyliğidir ki 1299'da Osman Bey tarafından İznik'te kuruldu. Tarihi beraberliğimiz, ittifaklarımız ve tarih boyunca uyum içinde aynı amaç ve yöne doğru çabalarımız, Selçukilerle başlayıp Osmanlılarla devam eden süreçtir. Arada Özbeklerle, Moğollarla, Harzemilerle ve diğerleriyle Kürtler hiçbir zaman Selçukilerle anlaştıkları şekilde anlaşamadılar. Bence Kürtlerin Selçukilerle ve daha sonra Osmanlılarla anlaşmalarının en büyük sebeplerinden biri, her iki tarafın 'Ehli Sünnet ve Cemaat' olmaları ve İslam'da sekter inançlara karşı birlikte durmalarındandır. Bizansa karşı savaşlarda, Haçlılara karşı büyük direnişlerde ve Fatımilerin, Rafizîlerin bertaraf edilme olayında Sultan Melikşah'ın düşüncesi ne ise, Büyük Komutan Sultan Selaheddin-i Eyyubi'nin de düşüncesi odur ve her iki taraf da sürekli İslam birliğinden yanaydılar.

Bizanslıların 1400 yıllık işgallerine son verilmesi ve Anadolu'nun Müslümanlaşması Kürtlerin hesabına gelmiştir. Daha sonra Haçlı Seferlerine karşı Selçukilerin tavır almaları da Kürtler ve diğer Müslüman halklar için önem taşır. Rafizîlere karşı durmak, İslami tek halifeye ve özellikle Abbasi Halifelerine yönlendirme hareketleri de Kürtlerin tasvip edecekleri bir durumdur. Bana göre 750'lerde Ebu Muslim-i Horasani döneminden başlayan görüş ile 1180'lerde Sultan Selahattin-i Eyyubî tarafından Kahire de Fatimi'lerin halifeliğine son verme olayında ki görüş ve düşünce aynı aynı duruş ve düşüncelerdir.

Özellikle İdris-i Bitlisi'nin Yavuz Sultan Selime tavsiye ettiği Halifelik unvanının Mısır'dan alınıp İstanbul'a getirilmesi de Kürtler açısından bir kazanımdır. Araplar kendilerini 'Kavim-i Necip' diye

algılıyor ve herkesten üstün görüyorlardı. Türklerin o zaman henüz bu şansları yoktu ve cumhuriyetin o derin ideologları tarafından “ne mutlu türküm” sloganını icat edilmeden de böylesine hayâli bir düşünce ortada yoktu. Bu yüzden medrese ve İslami kültürleri çok zengin olan Kürdistan bölgesi halkı ve bu bölgedeki otonom hükümetleri bakımından Halifelğin İstanbul’a taşınmasında her hangi bir sakınca sözkonusu değildi ve Kürtler bugün de Osmanlıların II. Mahmut dönemi öncesi Osmanlısından ve halifelik kurumundan şikâyetçi değillerdir.

Şunu da kaydetmekte yarar görüyorum. Selçukilerin Medrese Eğitimi, ilim ve irfana verdikleri öneme Eyyübîler daha fazlasını vermiştir ve tarih boyunca Bütün Kürtler medrese kültürüne son derece değer vermiş ve de hala daha vermektedirler. Medreselerin isimleri bugün Kuran Kursu da olsa, bu İslami İlim yuvalarının Cumhuriyet okullarından daha çağdaş ve daha insancıl olduğunu en azından Kürtlerin büyük bir kısmı tarafından bilinmektedir. Bilinmektedir, çünkü Kürtler bu hücrelerde en azında kendi ana dilleriyle okuma fırsatını zevkle tatmaktadırlar. Tarihte özellikle Mervani Kürt devleti, medrese eğitimine büyük ölçüde önem vermiş ve kendi medreselerinden çok büyük bilginler yetiştirmiştir. Keza Cizre de, Bitlis te, Hakkâri de, Doğu Beyazıt de, Müküs’te ve bir çok otonom Beyliklerde Kürt medreseleri tarihe iz bırakmış ve bilime katkı sunmuşlardır.

Şerefnamenin yazarı Bitlis Hâkimi Şeref Han, Selçukilerin Kürdistan’da kurdukları bazı kaleleri Kürt hanedanlarının emrine tahsis ettiğini kaydediyor.(3) Bu gelenek Osmanlılarda da çok daha ileri derecede görünüyor. Kürtlere karşı hem Selçukilerin ve hem de Osmanlıların güvenleri son derece kuvvetlidir ve gerçekten hiç kimse Kürtlerin sadakatlerini ve güvenliklerini inkâr edemez. Birçok Kürt şair ve edipleri bu aşırı sadakatten şikâyet etmeleri de bunun sonucudur. Misal olarak Osmanlılar Kürtlere güven duyduklarından 1580’lerden sonra ta Erivan, Tiflis, Gence ve Arran’lara dek fethedilen onlarca şehir kasaba ve kaleleri sancak haline getirip bütün bu şehir ve kasabaları Kürt yöneticilerine bırakmışlardır.(4)

1473 Erzincan Yassıçimen Meydan Savaşındaki Osmanlıların galibiyeti Kürtler açısından bir kazanımdır. Çünkü tam o dönemde Akkoyunlu Uzun Hasan bütün Kürdistan kalelerini ve şehirlerini ya ablukaya almış veya işgal etmiştir. Daha sonra Çaldıran Savaşındaki Osmanlı zaferi Kürtlerin zaferleriyle

eş anlamdadır. Bu savaşta 16 Kürt Beyi kendi özel ordularıyla Osmanlıların yanında yer almışlardır. Bundan sonra 1514 Amasya Antlaşması ile Kürtlerle Osmanlılar İttifak kurmuş ve bu sözleşme 1830’lar da Osmanlı yenilikçi(!) sultanları tarafından çiğnenceye kadar devam etmiştir. Osmanlıların göye yenilikçi hareketleri emperyalizmin güdümünde sadece Kürdistan’ı sömürgeleştirmiş ve o koca coğrafyayı bütün köyleriyle, şehirleriyle ve geçmiş kültürüyle tabiri caiz ise tahrip etmiş, mahvetmiştir.

Kürtler, o yanlış tahribattan dolayı hafızalarını kaybettiler. Reform ve Tanzimat adına yapılan o koskoca tahribat ancak Osmanlıların ve de Kürtlerin düşmanlarının menfaatlerine hizmet etmiştir. Reformlar ve yeniden tanzimler, yakmadan ve yıkmadan da yapılırdı. Almanlar gibi, Çarlık Rusya’sı gibi ve diğer imparatorluklar gibi bütün İslam Uluslarının rızaları alınarak federasyonlara da veya birleşik devletler şeklinde çağdaş bir organizeye gidilebilirdi. İngilizler, Ruslar, Almanlar ve diğerleri ‘yık’ dediler, Osmanlı yenilikçileri dalı kendi altlarında kestiler ve gerçekten koca bir imparatorluğu yıktılar. Tam 330 yıl sadakatle bütün serhatları muhafaza eden ve Osmanlıların en büyük gücü ve hazır kuvveti olan Kürdistan Beyleri ve Hükümdarlarının yönetimlerine son vererek ve ondan sonra zorla yakalayıp askere alınan aç ve çıplak garibanlarla yedi düvele karşı duramayacaklarının farkına bile varamadılar.

Kürtler bu uzun zaman diliminde kendi özel ordularıyla 1514’ten 1847’ye kadar bütün savaşlara katılmışlardır. 1847 de Hırvatlı Osman Paşa tarafından Botan, Van ve Hakkâri bölgelerini kuşatıp Van’da Han Mahmud Beyi ve Cizre’de Bedirhan Beyi teslim alarak Kürdistan özerk yönetimlerine son vermesiyle bu gönüllü ittifak son bulmuştur. Bu noktadan sonra Nizami Cedit çerçevesi içinde Kürtler askere alınmış veya zaman zaman devlet dara düşünce onlardan milis kuvvetler, 1890’larda olduğu gibi Hamidiye Alayları şeklinde süvari kuvvetler örgütleyerek faydalanmaya çalışılmıştır. Sultan Selim Han’ın ve 28 Kürdistan Emirlerinin 1514 yılında ki antlaşmaları 330 yıldan fazla kesintisiz yürürlükte kalmıştır. Ve bunca zaman içinde Kürtler Basra’dan Kafkaslara kadar Doğu sınırlarını korumuş, cumhuriyetçi, devrimci, yenilikçi(!) kurtarıcılarımızın Lozan’da Milli Misak Sınırlarının içinde olan Kürdistan topraklarını 3 parçaya bölünmesine rıza gösterinceye kadar Osmanlı döneminde belirlenen sınırlardan bir tek karış toprak kaybı olmamış ve Kürtler buna izin vermemiş-

lerdir. (5)

Ancak; hala daha Güneydeki Kürt Yerel Yönetimi tarafından Kerkük topraklarının Kürdistan'a ait olduğu noktasındaki savunmaları - hem de Irak Federe Devletinin Anayasasına dayanarak savunmaları - talep ve mücadeleleri, herkesin gözü önünde cereyan etmektedir.

Ne yazık ki "Misakı Milli Sınırları" içinde olan bu toprakların Kürdistan'a ait topraklar olduğunu bile TC Hükümetleri ve Devleti tarafından desteklenmesi gerekirken, bu toprağın Kürdistan Federe Devletinin topraklarına dâhil edilmemesi için her türlü çabayı sürdürmekte ve ne hazindir ki Kerkük'te de Türkmen kardeşlerimiz Arapların yanında yer almak-

tadırlar. Bu tablo bütün Kürtler için ibret verici bir tablodur.

1000 yıllık tarihi beraberliğimizden dem vurup derman olmayanların birazcık Kürtlerin haklı taleplerini ciddiye almaları için Büyük Barzani Mol-la Mustafa'nın 1968'de TC Cumhur Başkanı Sayın Cevdet Suna'ya ve zamanın Başbakanı Sayın Süleyman Demirel'e Tercüman Gazetesi kanalıyla yolladığı açık mektubundan bir paragraf vererek makalemi noktalıyorum:

" - Türkiye'de yaşayan Müslüman kardeşlerimiz bizden dargın görünüyorlar. Öyle biliyorlar ki güya biz isteyerek Türkiye'den ayrılmışız. Oysa bu tamamen bizim isteğimizin dışında olmuş ve İngilizler bizi Türkiye'den koparmışlardır."

DİPNOT

(*) – Bu devletlerin tamamı Selçuklular tarafından ortadan kaldırıldı. O gelenek büyük devletlerin adabındandır. Büyük balık küçük balığı yutar ve yutmaktalar. Biz de Eyyubiler olarak sırası gelince aynı şeyleri yaptık. Med İmparatorluğunu kurarken kimsenin gözyaşlarına bakmadık.

(1) – (Geçmişten Bugüne Kürtler ve Kürdistan – Kemal Burkay – Deng yy. 1. baskı 1992 – sayfa 167)

(2) – Okuyucuya kolaylık olsun diye Büyük Selçuklu Devleti Sultanlarının isimlerini veriyorum: Selçuk Bey 1000–1038 - Tuğrul Bey 1037-1063, Alp Arslan 1063-1072, Melikşah 1072-1092, I. Mahmud (Selçuklu) 1092-1093, Berkıyruk 1093-1104, Müzzeddin Melikşah 1105, Mehmed Tapar 1105-1118, II. Mahmud (Selçuklu) 1118-1131, Ahmed Sencer 1131-1157

(3) – Şerefname Kürt Tarihi – Şeref Han – Deng yy. M.E.Bozarıslan 3. Baskı sayfa 88

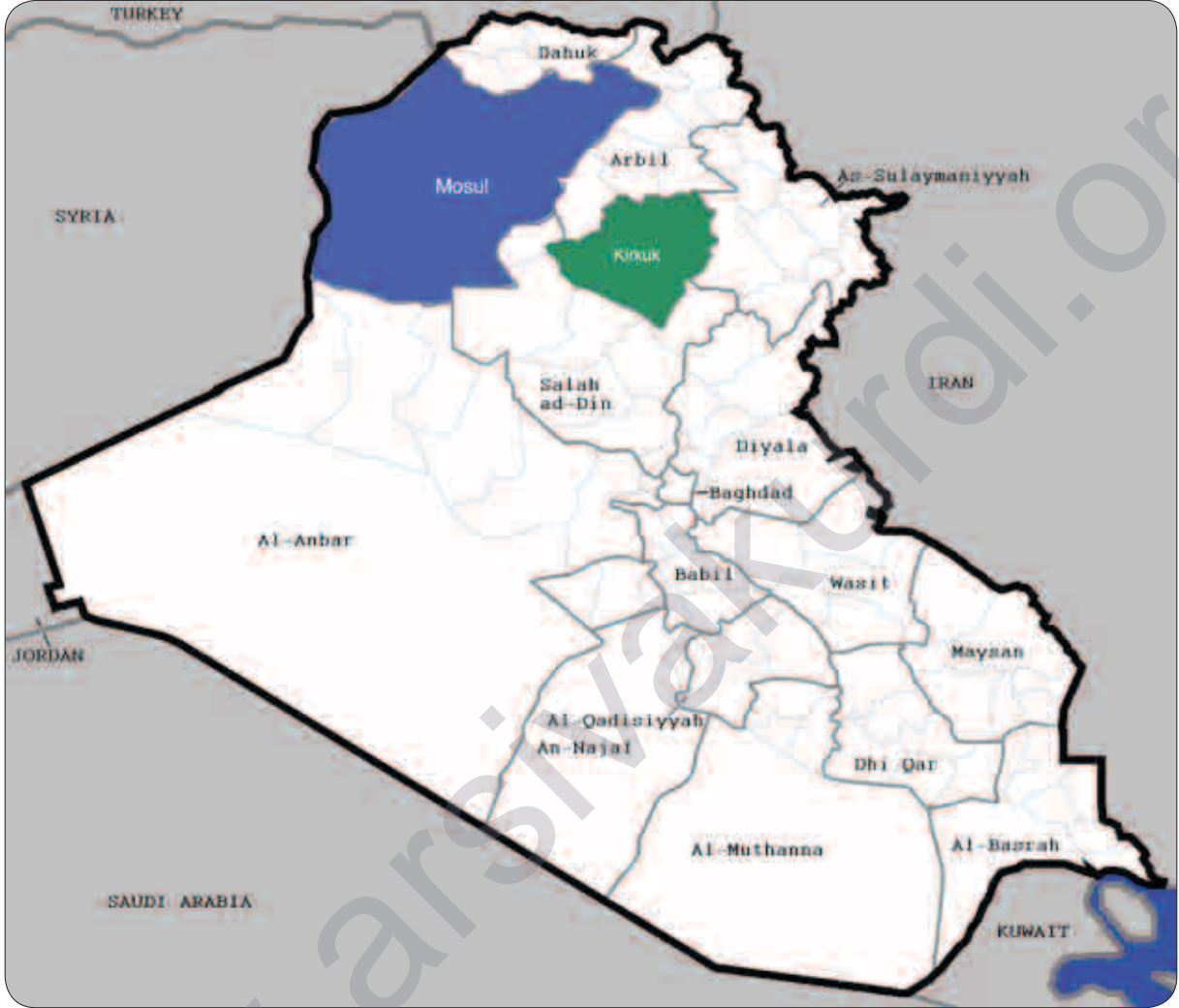
(4) – (Emr-i şerif mucibince tehvîl bîrle, husûsî ve te'kîden 29. Ramazan 1262 k () H 1822. 9. 1846 Z (M) Bu emirnameye göre 96 Kürdistan otonom yönetimlerinin isimleri sıralanmıştır. Osmanlıların 1580'lerden sonra İran Şahlığından alıp Kürtlere teslim ettiği sancaklardan birkaç örnek: 1- Duze: Yurtluk ve Ocaklık - Emîr Hesên. 2- Soma: Yurtluk ve Ocaklık- Emîr Kubat, 3 - Ordnuç: Yurtluk ve Ocaklık – Yusuf Beg – 4 - Pertekrek: Yurtluk ve ocaklık- Muhammed Beg,. 5 - Erdehan-i büzerğ: Ocaklık – Ali Beg.

(5) Bu konu üzerinde çalışıyorum. Kürtlerin Osmanlı döneminde kendi özel ordularıyla iştirak ettikleri bütün savaşları bilmemizde elbette ki yarar vardır. Ancak şunu belirtmemizde de yarar görüyorum: Kürtler sadece Basra'dan Kafkaslara kadar - 330 yıl - doğu Sınırlarını kurmakla, İran ve Rus Ordularıyla savaşmakla kalmamışlardır. Osmanlıların yaptıkları bütün savaşlara Kürt önderleri kendi özel ordularıyla katılmış ve Balkanlar

da da savaşarak önemli komutan ve yöneticilerini feda ettirmiştir. Son zamanlardaki Türk – Kürt entellerinin durmadan 'Çanakkale' yı tekrarlamalarının başlıca sebebi bu kelli - felli siyaset medarların tarihten habersiz olmalarındandır. Veya işin kolayına kaçmalarındandır. Bazen de yedi sülalesiyle bu topraklar için hiç savaşa katılmayan kimi kafatasçılar veya göçmenler, listeler yayımlayarak Çanakkale'de Doğu vilayetlerinin şehit sayılarını vererek sanki 1914/15 yıllarında sadece Çanakkale'de savaşıyordu ve sanki Çanakkale Savaşının öncesi yokmuş gibi Kürtleri rencide ediyorlar ve küçük düşürmeye çalışıyorlar. Hiç kimse 1914/15'lerde Koca Çarlık Rusya'sının Ermeni Fedai Alaylarını önüne katarak Doğu Anadolu'yu işgal ettiklerini hesaba katmıyor.

Bu dönemde, ön saflarda savaşan Kürtlerin sivil milis kuvvetleri Sarıkamış başta olmak üzere yüz binlerce kayıp verdiğini, sadece Ermenilerin bu bölgede katlettikleri sivil halkın haddi hesabı olmadığını ve milyonlardan fazla insanın muhacereti söz konusu olduğunu nedense bilmiyor veya bilmek istemiyorlar. Kürtlerin o toprakları hiç kimseye vermeye rıza göstermediler. Çünkü savaştıkları toprakların binlerce yıldan beri kendi toprakları olduklarının bilincinde idiler ve halen de bu bilinçteler. Bu listeleri internet sitelerde yayımlayanlar bilmezler ki o savaşa en az Mustafa Kemal kadar emek veren, Rus İşgaline karşı direnen ve çaba gösteren Cibranlı Kurmay Albay Halit Bey'in hiçbir cürümü ve günahı olmadığı halde, sadece Kürtlük mefkûresini taşıdığı için Bitlis İstiklal Mahkemesince(!) asıldığını ve halen mahkeme tutanakları gizli kasalarda saklandığını da bilmezler. Bilmezler ki 'Türkü sevmeyen Kürt, Kürt değildir, Kürdü sevmeyen Türk, Türk değildir'. Bu cümle Ziya Gökalp'ın sözleridir ve bana göre Türkçü Ziya Gökalp bugünkü tek ulus Cumhuriyetçilerinden daha ilericidir, daha insancıdır ve daha demoktrattır.

MUSUL-KERKÜK KİMİN YURDU?

Mehmet Bayrak

Giriş

Geçtiğimiz günlerde genelde Irak'ta özelde Türk basınında kuzey Irak olarak nitelendirilen Güney Kürdistan'da meydana gelen önemli gelişmeler; genelde Ortadoğu konusunu ve özelde Kürt sorununu dünya kamuoyunun gündemine yeniden taşıdı.

Çünkü son gelişmeler, özellikle Ortadoğu'da yeni ve önemli dönüşümler yaratacak bir oluşumun habercisi niteliğindeydi. Bu özellikleriyle tüm Arap dünyasını etkileyeceği gibi, titreşimleri Türkiye'yi de şimdiden sarmalamaya başlamıştı. Bundan dolayıdır ki, tüm Türkiye adeta bu gelişmelere kilitlenmişti.

Peki, neydi söz konusu gelişmeleri bunca önemli kılan? Kuşkusuz bunun odağında Kürtler ve Kürt sorunu vardı...

Bilindiği gibi, gerek son Osmanlı Meclis-i Mebusan da, gerekse

Ankara'daki ilk Millet Meclisi'nde kabul edilen Misk-i Milli sınırları, Anadolu ve Mezopotamya'da yaşayan Türklerle Kürtlerin yaşadıkları coğrafyayı kapsıyordu. Nitekim, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının 28 Ocak 1920'de yaptığı gizli oturumda kabul ettiği ve daha sonra Ankara Hükümetince de benimsenen Misak-i Milli'nin daha 1. maddesinde "Mütareke çizgisinin içinde ve dışında kalan yerlerin İslam ve Osmanlı çoğunluğunun oturduğu bölgelerin hepsi, hüküm ve fiil bakımından Anayurttan hiçbir sebeple ayrılmaz" deniliyordu. Mustafa Kemal de, 1 Mayıs 1920'de yaptığı Meclis konuşmasında; "Hududu Milliyemiz İskende-

run cenubundan geçer, Şarka doğru uzanarak Musul'u, Süleymaniye'yi, Kerkük'ü ihtiva eder" demektedir. (1)

İsmet İnönü'de esas olarak Türklerle Kürtlerin yaşadıkları toprakları kucaklayan Misak-ı Milli sınırlarını verdikleri önemi, Lozan öncesinde şöyle vurguluyordu: "Bizim uğrunda her türlü fedakarlığa katlandığımız gayelerimiz çok mütevazı ve çok haklıdır. Bu gayeler iki kelime içindedir: Misak-ı Milli" (2)

Ancak, Mustafa Kemal daha Ocak-1923'de Musul sorununa gerçek yaklaşımını şu sözlerle açıklar: "Musul bizim için çok önemlidir. Birincisi, Musul'da sınırsız servet oluşturan petrol kaynakları vardır... İkincisi, onun kadar önemli olan Kürtlük sorunudur. İngilizler orda bir Kürt Hükümeti kurmak istiyorlar. Bunu yaparlarsa, bu düşünce bizim sınırlarımız içindeki Kürtlere de yayılır. Buna engel olmak için sınırı güneyden geçirmek gerekir." (3)

Görüldüğü gibi, Mustafa Kemal Musul'u sahiplenmeyi iki gerekçeye bağlıyor: birincisi, sınırsız servet oluşturan petrol kaynakları; ikincisi ise Kürt sorunu...

Oysa, aynı dönemde Meclisteki Kürt milletvekilleri daha içtenlikli bir tavır sergileyerek, başka nedenlerle bölünmeye karşı çıkıyorlardı. İki yıl sonra idam edilen Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Bey, ayakta alkışlanan konuşmasında; Musul ve Kerkük'ün dışarıda kalmasının yaratacağı sorunlara dikkat çekerek, bu sorunun ertelenmeden mutlaka Lozan'da çözümlenmesini istiyordu: "Musul'u ertelemek, Musulsuz barış yapmak, barışı sonrası Doğu Anadolu'da önemli bir cephe hazırlamak demektir. Türk-Kürt, işbirliği yaparak yaşamazlarsa ikisi için son yoktur. Bugünkü vaziyet böyle geliyor; toplumsal durumumuz bunu gösteriyor. Dolayısıyla herhangi bir hangisine ihanet ederlerse ikisi için de son yoktur. Kürdün birliği, Kürdün itaati, Kürdün iki parçaya ayrılmasında değil, bir parça halinde idare edilmesindedir." (4)

Yusuf Ziya Bey, konuşmasının sonunda, galip gelen İngiltere'nin direngenliği karşısında Musul'un elden çıkacağını görerek, sözlerini şöyle sürdürür: "Ben Musul'u istemiyorum, Musul'u kime verirlere versinler; Süleymaniye'yi Kerkük'ü almakla Türk'ün Kürtün birliği onunla sağlanmış olur." (age)

Bu iki yaklaşım, bir bakıma Musul-Ker-

kük sorunu ortaya çıktıktan bu yana devam ediyor. Kürtler, Kürt bloğunun parçalanması adına hayıflanır ve eşitlik temelinde Türk-Kürt bütünleşmesini savunurken; Türk yönetimleri soruna petrol kaynakları ve Kürt halklarını önleme temelinde yaklaşmışlardır. Geçmişten beri ibretle izlenen bu politika, günümüzde de tüm çıplaklığıyla devam etmektedir.

Bin yıllık Türk-Kürt kardeşliği veya sınırın ötesindekilerin beridekilerle akrabalığı gibi söylemlere rağmen; uzun bir süre Türkiye, İran, Irak ve Pakistan'ın asli, Amerika ve İngiltere'nin gözlemci üye olduğu Merkezi Antlaşma Teşkilatı CENTO aracılığıyla; kimi zaman pek de anlaşmadığı bu ülke rejimleriyle işbirliğine girilerek Kürt haklarına karşı bir ittifak kurulur. Zaman olur bu halka karşı sınır-ötesi operasyonlar düzenlenir... Öyle ki, Balkanlar'da ya da Kafkaslarda Türklere karşı büyük duyarlılık gösteren Türkiye; Kürt sorunu yüzünden Irak'taki Türkmenleri bile görmezden gelir...

Oysa, şimdi yeni ve önemli bir sürece giren Kuzey Irak yani Güney Kürdistan dolayısıyla, özelde Musul-Kerkük üzerinde Türkmenler adına hak iddiasında bulunuyor ve yeni tezler geliştiriyor...

Öyleyse, bu bölgenin dününe ve yakın geçmişine birlikte göz atalım.

Osmanlı Belgelerinde Musul-Kerkük

Osmanlı döneminde Kerkük, Musul Vilayetine bağlı bir sancak konumunda olduğu için bu iki şehri birlikte anmak gerekiyor. Musul-Kerkük bölgesi, gerek içinde yer aldıkları Mezopotamya coğrafyası, gerek petrol kaynakları gerekse insan dokusu açısından bir bütünlük göstermektedirler. Öte yandan, tarihte Yukarı Cezire olarak nitelenen bölgede yer alan bu şehirler, Kürdistan'ın doğal uzantısı olan bir coğrafyada kurulmuşlardır.

Ünlü coğrafya bilgini Prof. Besim Derkot, bu gerçekliği şöyle vurgulamaktadır:

"Musul havalisi, gerek engebeli tabiatı, gerekse iklimi ile, arazisi alüvyon birikmesinden meydana gelmiş, yağışları yetersiz ve tabii bitkiler alemi bakımından yarı-çöl durumunda bulunan Irak'tan pek farklı olduğu gibi, nüfusunun yapısı ve yaşayış tarzı ile de daha çok Diyarbakir bölgesine benzemektedir.

Esasen Musul havalisi, Birinci Dünya Savaşı sonlarına kadar, Batının coğrafya eserlerinde genellikle Irak'tan ayrı olarak Yukarı Elcezire bölgesi içinde sayılıyordu." (5)

16. Yüzyılın sonlarında Osmanlı ordusuyla birlikte bölgeyi gezen Kâtip Çelebi de, "Keşfü'z-Zünun" adlı eserinde Mezopotamya bölgesini Kürdistan, Cezire ve Irak olmak üzere üçe ayırıyor. Bu ve benzeri kaynaklardan yola çıkılarak günümüzde ulaşılan yaygın kanı, "El-Cezire bölgesinin, Osmanlıların Musul ve Şerizor'unu, günümüzün Kuzey Irak'ını içine alan bölge" olduğudur. (5/b)

Bu topraklar, geçmişte Doğulu, daha sonra Batılı yönetimlerin hep ilgi kaynağı olagelmiştir.

Milattan önceki yıllarda Musul bölgesinin de için yer aldığı Mezopotamya'da çok önemli uygarlıkların kurulduğu bilinmektedir. Bunların en önemlileri Asur ve Babil uygarlıklarıdır. Asur Devleti, bu topraklarda yaklaşık 1300 yıl varlığını sürdürüyor.

Asur Devleti'nin merkezi şehirlerinden biri olan Musul Vilayeti, bu devletin yıkılmasından sonra sırasıyla İranlılara, Büyük İskender'e, Seloküslülere ve Sasanilere geçiyor. Halife Ömer döneminde ele

sı adlı eserinde, 1907 tarihi itibarıyla yeni idari bölünmeye tabi tutulan Musul Vilayetinin toplam nüfusu 351.200 kişi olarak verilir. (17) Adı geçen esere göre; Musul merkez sancağının nüfusu 65.000, Kerkük sancağı 30.000, Süleymaniye Sancağı 15.000 ve Köysancak'ın nüfusu 10.000 olarak verilir.

Bu tarihte Musul Vilayetinin idari bölünmesi şöyledir:

I- Musul Sancağı

- 1- İmadiye Kazası
- 2- Zaho Kazası
- 3- Duhok Kazası
- 4- Akra Kazası
- 5- Sincar Kazası

II- Kerkük Sancağı

- 1- Revanduz Kazası
- 2- Köysanak Kazası
- 3- Raniye Kazası
- 4- Erbil Kazası
- 5- Selahiye (Kifri) Kazası

III- Süleymaniye Sancağı

- 1- Gülanber Kazası
- 2- Mamuretü'l-hamid Kazası
- 3- Bazyan Kazası
- 4- Şehr-i Bazar Kazası

Aynı esere göre, toplam olarak Musul Vilayetine bağlı 3 Sancak, 14 Kaza, 28 Nahiye ve 3394 Köy bulunmaktadır. (age.s.220-221)

Hemen belirtelim ki, Kerkük sancağı 1309/1892 yılı ortalarına kadar resmi yazışmalarda Şehr-i Zor olarak geçerken, bu ismin Diyarbakir ve Halep'in güneyinde yer alan Zor Mutasarrıflığı ile olan benzerliğinin birçok idari karışıklığa yol açmasından dolayı değiştirilmesine karar verilmiş ve 1893 tarihinden itibaren Kerkük ismi kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo-1'de 1905 tarihli Osmanlı Ordu-yu Humayun Raporu'na göre, Musul ve Şehrizor (Kerkük) Vilayetlerindeki Kürt Aşiretleri görülmektedir. (18)

1905 senesinde Musul ve Şehrizor vilayetlerinde Göçebe, yarıyerleşik ve Yerleşik Kürt Aşiretleri

Tablo-1

Adı	Fırkaları	Nüfusları	Bölgeleri
Tayyârî	14	48.100	İmadiye
Sûrçî	4	14.900	Akra, Revanduz
Sûrçî	1	250	Erbil, Altınköprü
Kakaî	1	220	Erbil, Kelek
Kakaî	1	850	Dakuk
Rizârî	2	630	Revanduz
Herkî	12	12.270	Akra, Revanduz
Şirvan	1	4.670	Revanduz
Mezûrî	2	4.400	Revanduz
Bradost	3	4.500	Revanduz
Hoşnâv	2	7.500	Köysancak
Pişkelî	1	3.500	Raniye
Bezîrî	1	2.140	Raniye
Mandımıra	1	430	Raniye
Belbâs	7	1.800	Raniye
Aker	5	2.610	Raniye

Yerli Babulî	2	435	Raniye
Susnî	1	265	Raniye
Körk	1	341	Raniye
Balekî	2	1.360	Revanduz
Şeyh Bızınî	2	2.710	Erbil
Pıŝter	3	5.260	M. Hamid
Kafroş	1	1.588	Çemçemal
Bâne	1	2.310	Bane
İsmail Azîzî	7	2.275	Süleymaniye
Berzenci	2	2.730	Süleymaniye
Guvara	-	650	Süleymaniye
Caf	25	45.460	Süleymaniye
Palânî	7	1.330	Karatepe
Hemavend	6	840	Çemçemal
Şuvan	3	4.500	Şuvan
Tâlbânî	1	1.670	Karatepe

(Kaynak: Osmanlı Ordu-yu Humayın Raporu-1905)

Aşağıdaki 2 nolu tablodaya, Kerkük iline bağlı Kürt aşiretleri görülmektedir (19)

Tablo-2

Yönetim Bölgesi	Aşiret	Bölgümleri
Kerkük İli	Şerefbeyani	Koraki Emirhanbeğî Azizbeyî Kahar Nadirî Camrızı Pencenkeştî Kaşkehrızî Tarkondveysî Kazaniye
Kerkük İli	Delo	
Kerkük İli	Berzenci	
Kerkük İli	Ömermil	
Kerkük İli	Tilşani	
Kerkük İli	Zengene	Faris Ağa Rüstem Ağa
Kerkük ili	Cebbari	
Kerkük İli	Leylani	
Kerkük İli	Talabanî	
Kerkük İli	Şuvan	
Xaniqin ilçesi	Süremiri	Kelheri Totik Mamecan Eyne Anteri Cumur Kazanlu
Xaniqin ilçesi	Bacillan	
Xaniqin ilçesi	Kahur	
Xaniqin ilçesi	Geze	Sadeleguhta Baramserkala

Xaniqin ilçesi	Palani
Xaniqin ilçesi	Zende
Muhammed	
Salih Ağa	
Ulyan	
Tahiran	
Gani	
Xaniqin ilçesi	Davude
Xaniqin ilçesi	Salihî
Xaniqin ilçesi	Şeyh Bezinî
Xaniqin ilçesi	Kakeyî
Xaniqin ilçesi	Keganlu
Xaniqin ilçesi	Beybanî
Xaniqin ilçesi	Zerğuş
Xaniqin ilçesi	Hilani
Xaniqin ilçesi	Feylî
Xaniqin ilçesi	Gevazi

(Kaynak: M. Emin Zeki, Kürdistan Tarihi, Beybun Yayınları, ank. 1992, sh.170-171)

Uluslararası nitelikteki İslam Ansiklopedisi'nin "Kerkük" maddesinde; Irak Hükümetinin kurulmasından sonra kırsal kesimdeki nüfusun ve göçebelerin gelip şehre yerleşmesiyle Kerkük'teki Kürt nüfusunun oldukça fazla olduğu savunulur. (20) oysa, yukarıda da vurgulandığı gibi, daha 1890'lı yıllarda Şemseddin Sami, Kerkük sancağı nüfusunun dörde üçünün zaten Kürt olduğunu söylüyordu.

Osmanlı Devleti'nin 1870'li yıllardan itibaren yaptığı düzensiz nüfusun sayımlarında, halk Müslim, Rum, Ermeni, Katolik, Yahudi, Protestan (1881-83 Sayımı gibi) veya İslam, Keldani, Süryani, Katolik, Ermeni, Protestan, Rum, Yahudi, Yakubi, Yezidi, Marunî (1895 ve 1906/7 sayımı) gibi unsurlar şeklinde ele alınır. (21) Ancak Ordu Raporları gibi belgelerle, aşiret temelinde etnik toplulukların –kesin olmayan-sayıları belirlenebiliyor.

Güney Kürdistan'ın Yakın Geçmişi

Geçmişte El-Cezire bölgesi olarak da nitelendirilen ve günümüz Türk literatüründe "Kuzey Irak" olarak adlandırılan Güney Kürdistan'ın yakın tarihini, Amerika'da konuya ilişkin bir doktora çalışması yapmış olan Gökhan Çetinsaya'nın konuya ilişkin çalışmasından yararlanarak özetlemek istiyorum.

"Osmanlı Devleti idaresine girdiği 1500'lerin başlarından bu yana hep kendine özgü bir statü içinde kalan bu bölge 1800'lerin başlarından itibaren Osmanlı'nın başlattığı merkezileşme ve reform sürecinin sonucu olarak

çeşitli değişimler geçirdi./.../

Kuzey Irak Osmanlı döneminde (ve daha önce) hep bir sınır bölgesi, savaşlar ve işgallere açık bir geçiş bölgesi olagelmıştır. Sonu gelmez Osmanlı-İran savaşları nüfuz mücadeleleri bu bölgeyi doğrudan etkilemiştir.

Kuzey Irak'ta aşiretler ve aşiretlerin biçimlendirdiği bir sosyal yapı hakimdir. Ekonomik bakımdan geri bir bölge olarak kalmıştır./.../

Burada Kürt aşiretlerinin jeopolitik önemine ve aşiretin gücüne göre farklı yönetim biçimleri uygulandı. Örneğin İran sınırına en yakın olanlar (İran tarafına geçmelerini önlemek çok önemliydi) en yüksek otonomi derecesine sahiptiler./.../

18.yy'la birlikte merkezi otorite imparatorluğun her yerinde zayıflamış, ortaya çıkan boşluk ayanlar ve yerel iktidar odakları tarafından doldurulmuştu. Bu durum Kuzey Irak için de geçerliydi. Celililer 1726'dan itibaren Musul'u yönetirken, Süleymaniye ve civarının kontrolü Kürt Baban ailesinin elindeydi. Bu süre zarfında diğer Kürt bölgelerinde de kontrol yerel emirlerin ve beylerin eline geçti.

II. Mahmud'la birlikte başlayan merkezi otoriteyi İmparatorluğun her yerinde tesis etme politikası, Balkanlar ve Anadolu'dan sonra bu bölgeye de erişti. 1830'lardan başlayarak Kürt emirlikleri ve beylikleri ordu yardımıyla birer birer zabtedilerek merkezden atanan valilerin idaresine girmeye başladılar. Bu kolay bir süreç değildi. Musul, 1834'te merkeze bağlandığı halde, Diyarbakır ve Revanduz civarındaki Kürt emirliklerini bastırmak uzun yıllar aldı. Süreç, en son Süleymaniye'deki Baban hakiyetine son verilmesiyle 1850'de tamamlandı.

Şüphesiz merkezi idareye bağlanmakla sorunlar bitmedi; isyanlar birbirini takip etti. Bölge ancak 1848'den itibaren, Tanzimat reformlarının uygulanmaya konmasıyla bir takım değişiklikler (Arazi Kanunnamesinin sonuçları vb.) geçirmeye başladı./.../

Emirlerin ve beylerin ortadan kalkması ve merkezi idarenin otoritesini hemen tesis edememesi, bölgeyi sürekli bir karışıklık haline soktu. Aşiretlerle meskun bir ortamda aşiretler arası ve aşiret-içi anlaşmazlıkları çözecek ve çatışmaları önleyecek otoritelere ihtiyaç vardı. Emirler ve beylerden doğan bu boşluğu Kadiri ve Nakşibendi tarikati şeyhleri doldurarak 19.yy'ın ilk yarısında hızlı bir yükselişe geçtiler./.../

Musul'un kuzey ve doğu kısımları göçebe, yarı-göçebe ve yerleşik Kürt aşiretleriyle meskundur. Bu aşiretler belli başlı Kadiri ve Nakşibendi şeyh ailelerinin etkisi ve nüfuzu altındadır. Bu dönemde Süleymaniye ve çevresi Kadiri şeyhlerin ve Berzenci ailesinin kontrolü altındadır./.../ Bunların en önemli rakipleri yine Kadiri tarikatına mensup başka bir şeyh ailesi olup Kerkük ve civarını etkileri altında bulunduran Talabani'lerdi./.../

Süleymaniye-Kerkük civarında ancak Caf gibi büyük aşiret konfederasyonları bu iki şeyh ailesinin kontrolleri dışında kalabiliyorlardı. Kuzeyde Musul, Duhok ve Erbil

civarında ise genellikle Nakşibendi şeyhlerinin kontrolünde olan yerleşik ve yarı-göçebe aşiretler bulunuyordu. Barzani şeyhlerinin yurdu olan Barzan bunlara tipik bir örnektir./.../

Kuzey Irak, (19.yy sonları ile 20.yy başlarında da MB) sorunu bir bölgeydi.

Aşiretler içi ve aşiretler arası kavgalar hiç eksilmedi.

Aşiretlerin sınır geçişleri Osmanlı Devleti ve İran arasında sürekli problemler yarattı. İki taraf da aşiretleri kendilerine çekmek istedi. Bir taraftan kaçan aşiretler veya aşiret reisleri sınırın diğer tarafına sığınuyordu. Bu iki taraflı bir ilişkiydi. Hem aşiretler iki devleti, hem iki devlet aşiretleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalıştı.

Şeyh aileleri de kendi aralarında (ve bazen kendi içlerinde) daha fazla toprak (yani daha fazla gelir ve güç) için çoğu zaman silahlı mücadeleye kadar varan bir nüfuz rekabeti içindeydiler”(22)

Güney Kürdistan'daki güncel gelişmeler konusunda düşünceleri temellendiren ve ipuçları veren bu özette sonra, şu sıralar sıcak gelişmelere sahne olan Kürt Sorunu'na yol açan Lozan Antlaşması'na geçebiliriz.

Lozan Antlaşması ve Kürt Sorunu

I. Dünya Savaşı, emperyalist Batılı devletler arasında Ortadoğu ve Uzakdoğu eksenli bir üleşim-paylaşım savaşı olarak cereyan ediyordu. Bu savaşta Osmanlı Devleti de, Alman militarizminin yedeğinde hesaplar yapıyordu.

Daha savaş devam ederken, İngilizlerle Fransızlar arasında da 16 Mayıs 1916'da imzalanan Sykes-Picot Antlaşması'yla

Musul vilayeti (Kürt ve petrol bölgeleri de dahil) İngiltere ve Fransa arasında paylaşılmıştı. Ancak savaş ilerledikçe İngiliz çıkarları değişiyor ve artık Musul ve çevresinin tamamı isteniyordu. Nitekim Nisan-1920'de yapılan San Remo Konferansı'nda Fransa Suriye ve Lübnan'ı; İngiltere ise Mezopotamya (Güney Kürdistan-Irak) ve Filistin mandalarını alıyordu.

Osmanlı Devleti'nin yenilgisi anlamına gelen 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkesi imzalandığında, Musul vilayeti hala Osmanlı ordusunun elindeydi. Ancak Ateşkes hükümleri gereğince Osmanlı birlikleri çekilerek bölgeyi İngilizlere teslim etti. Asıl sorun da bundan sonra başlıyordu.

“İlk aşamada Kürtlerin bir lider etrafında toplanması ve İngiliz subaylarının gözetiminde kendi kendilerini yönetme fikrini benimsediler. Kürtlerin kaderine zaman içinde ve gelişmelerin ışığında karar verilecekti. Aralık başında Geçici Yüksek Komiser Wilson Süleymaniye'ye gelerek Kürt aşiret reisleriyle buluştu ve bir anlaşma imzalandı. Anlaşmayla Süleymaniye merkezi bir 'Kürt Federasyonu' kuruluyor; başına da Şeyh Mahmud Berzenci getiriliyordu.”(23)

Ancak Şeyh Mahmud Berzenci'nin gerçek hedefi, 'bağımsız bir Kürd Devleti' kurmaktır. Bu nedenle kısa zamanda İngilizlerle arası açılır. Şeyh Mahmud Berzenci, Mayıs-1919'da Bağdat'taki İngiliz yönetimine açıkça başkaldırır. Haziran ortalarına isyan bastırılır ve kendisi sürgüne gönderilerek, bölge doğrudan İngiliz subaylarınca yönetilmeye başlanır.

Fakat karışıklıklar bununla bitmez. Başta Kürtler olmak üzere, bölgedeki tüm halklar kendilerini ihanete uğramış görürler.

Çözüm olarak, tüm Irak'ın İngiliz uzmanlar gözetiminde bir Arap lider tarafından yönetilmesine karar verilir ve 1921 ağustosunda Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal, Irak kralı ilan edilir.

Kürtlerin zaman içinde Arap yönetimini kabullenecekleri hesaplanmaktadır. "Sünnilerin en üst yönetim kademelerini paylaştıkları Faysal yönetimi için Sünni Kürtlerin önemi daha da artıyordu. Sünni Kürtler (yani Musul) olmadan, Faysal Irak'ı yönetemezdi." (agy).

Ancak, Musul ve çevresinin geleceği hala güvence altına alınmış değildir. Çünkü Ankara'da kurulan Mustafa Kemal Hükümeti de boş durmamakta ve Kürt aşiretleriyle ilişkiye girmişlerdi. Dahası o tarihe kadar İngiltere yanlısı olan kimi Kürt aşiretleri de beklediklerini bulamamış ve Tür tarafına geçmeye başlamışlardır.

Söz konusu "Türk tehlikesi" İngilizleri daha da tedirgin eder. Bunun üzerine, sürgündeki Şeyh Mahmud Berzenci yeniden getirilerek, 30 Eylül 1922'de başkenti Süleymaniye olan bir Kürt Hükümeti kurularak, kendisi "Kürdistan Hükümdarı" sıfatıyla başına getirilir. Ancak onun amacı "bağımsız bir Kürt krallığı"dır. Ankara bağlantılı Türk subayları da, kendisiyle ilişki içerisindedir.

Durumu öğrenen İngiltere, yeniden ona savaş açar ve yaklaşık bir yıl devam eden ve hava harekatiyle de desteklenen bir savaş sonrasında 1924 Temmuzunda Şeyh Mahmud Berzenci ve yedi bin kişilik taraftarı şehri terk ederek dağa çıkmak zorunda kalır.

Bu arada, gerek İstanbul'daki ittifak karşıtı partiler, gerekse Anadolu'ya geçen Kemalistler, Kürtlere "birlikte kurtuluş ve birlikte özgürleşme"yi önermektedirler. Bu öneri, Kürtlerin beklentileriyle de çakışmış ve bu buluşmayla Lozan'a gidilmiştir. Sevr'i içine sindirmeyen Meclisteki Kürtler, Kürt

kökenli İsmet Paşa başkanlığındaki delegasyona tam destek vermektedirler. Bunlar Lozan'a bağlılık telgrafları göndermekte ve Türklerle dayanışma içinde olduklarını bildirmektedirler. İsmet Paşa, bir Kürt milletvekilini de beraberinde Lozan'a götürmüştür. (Bu milletvekili, Lozan'da hiçbir varlık göstermeden otelde kalmayı tercih eden bir figürandan farksızdır.)

İsmet İnönü, bu Kürt dayanışmasını sonraları anılarında şöyle anlatacaktır:

"Sevr Antlaşması ile Kürtler, Türkler gibi kendi vatanlarını tehlikeye maruz gördüler. Çünkü Sevr Antlaşması hükümlerine göre, Doğu Anadolu'da Ermenistan sınırı bitişiğinde bir Kürdistan devleti kurulacaktı. Kürtler, Türk vatanının kendileriyle birlikte özellikle Doğuda Ermeni tehlikesiyle karşılaşacağını biliyorlardı. Milli Mücadelenin devamınca canla-başla beraberlik gösterdiler. Sonra, Lozan Antlaşması yapılırken de Kürtler vatansever olarak Türklerle beraber bulunmuşlardır. Kürtler, Ermeniler gibi Lozan'a gelip bize başvurmadılar. Hatta biz Lozan'daki konuşmalarımızda milli davalarımızı 'biz Türkler ve Kürtler' diye bir millet olarak savunduk ve kabul ettirdik" (24)

Lozan'da diğer sorunlar kolaylıkla çözümlenirken, en çetin görüşmeler Musul-Kerkük üzerinde yoğunlaşıyordu.

İki taraf da, Musul ve çevresini elde tutabilmek üzere yoğun tarihi, coğrafik, etnolojik ve demografik tahlillere girişiyor ve karşı tezler ileri sürüyorlardı. Türk tarafı, daha çok yüzlerce yıllık egemenliğini ve kimi yerli kaynakları referans olarak getirirken; İngilizler kimi Batılı kaynakları ve Kürt kimliğini öne çıkarıyorlardı. Kısaca, gerek Türk tarafı gerekse İngiliz tarafı daha çok "Kürt" kartını öne çıkarıyordu.

Türk tarafı, etnoğrafik gerekçelerini koyarken; son resmi

Tür istatistiklerine dayanarak; Musul vilayetinde yerleşik nüfusun 503.000 kişiye vardığını ve bunlar dışında sayıları 170.000 kişiye varan Kürt, Türk ve Arap göçebe aşiretler bulunduğunu savunuyor ve Musul vilayetine bağlı olarak Süleymaniye, Kerkük ve Musul Sancakları bazında yerleşik nüfusa ilişkin şu rakamları veriyordu: 263.830 Kürt, 146.960 Türk, 43.210 Arap, 18.000 Yezidi (Kürt), 13.000 Müslüman olmayan.

Buna karşılık İngilizler ise, 1921 istatistiklerine dayanarak, Musul, Erbil, Kerkük, Süleymaniye kazalarını kapsayan Musul vilayetinin nüfusunu şöyle veriyorlardı: 185.763 Arap, 452.720 Kürt, 65.895 Türk, 62.225 Hıristiyan, 16.865 Yahudi.

İsmet Paşa, Yezidilerin Hıristiyan nüfusu içinde değerlendirilmesine itiraz ediyor ve bunların Kürt olduğunu vurguluyordu: “Yezidiler, Kürt tür doğal olarak da gelenek ve görenekleri Kürtleri ki gibidir; aralarında yalnız mezhep ayrılığı vardır; bu yüzden onları birbirinden ayrı tutmak doğru olmaz. Nasıl, aynı ulusun bireylerini, kimisi Katolik kimisi de Protestan olduğu için ayrı soydan saymak doğru olmazsa, Yezidilerle Kürtleri de birbirinden ayrı tutmak haksızlık etmek olur.” (25)

Bu sayılar esas alındığında şu tablo ortaya çıkıyordu:

Türlere göre: %52 Kürt, %28 Türk, %8 Arap, %12 Diğerleri İngilizlere göre: %55 Kürt, %8 Türk, %23 Arap, %14 Diğerleri

Görüldüğü gibi; her iki istatistikte de Kürtler büyük bir çoğunluğu oluşturuyordu. Ve tüm hesaplaşmalar Kürtler üzerinde yapıyordu. Bu hesaplaşmada; Türk tarafı daha çok petrol kaynaklarını ve kendilerini de gelecekte kuşatacak olan Kürt sorunu dolayısıyla Musul-Kerkük bölgesinin Misak-ı Milli içerisinde kalmasını istiyor; İngiltere ise yer altı zenginlikleriyle birlikte jeopolitik konumu açısından bölgeye sahip olmak istiyordu.

Bilindiği gibi, Lozan Konferansı 24 Temmuz 1923'te sonuçlanmış, ancak Musul sorunu hala çözülmemişti. Lozan Anlaşmasına göre öncelikle dokuz ay içinde Türk-İngiliz ikili görüşmeleri yapılacak; anlaşmaya varılmazsa sorunun çözümü Milletler Cemiyetine (Cemiyet-i Avam) götürülecekti. 1924 ortalarında yapılan Türk-İngiliz görüşmeleri sonuçsuz kalınca, sorun aynı yılın sonlarında Milletler Cemiyeti'ne taşındı.

Burada yapılan görüşmeler ve tartışmalar da, bir kitap oluşturacak boyuttadır. Burada konu daha da detaylandırılmıştır. (26)

Ocak 1925'ten itibaren üç kişilik bir İnceleme Komisyonu (Musul Komisyonu), bölgede incelemeler yaparak bir rapor hazırlar. Milletler Cemiyeti, 16 Aralık 1925'te, İnceleme Komisyonu'nun “Musul, Irak'ın bir parçası sayılmalı” yolundaki görüşünü kabul eder ve 5 Haziran 1926 tarihli Türkiye-İngiltere-İrak Anlaşmasıyla sorunun çözümü kesinleşmiş olur. Türkiye, bu anlaşmayla kendisine verilen %10'luk hisseyi, 500.000 Sterlin karşılığında İngiltere'ye satarak sorunu kendince kapatır.

Bu uzun çekişmelere rağmen, gelişmelerin perde arkası ilginçtir. Başta İngilizler olmak üzere Batılı devletler Mezopo-

tamya ve Kürdistan üzerinde pazarlık yaparak; Türk delegasyonu da adeta Anadolu topraklarını güvenceye alma uğruna Kürtleri feda ediyordu. İngiliz yazar ve tarihçi Toynbee, “Eğer biz Türklere Kürtleri teslim edersek, onlar bize Musul'da petrol imtiyazını vereceklerdir” diyordu. (27)

Görüşmeler sırasında İngiliz temsilcinin İsmet İnönü'ye söylediği şu sözler de ilginçtir: “İsmet Paşa! Senelerce çok şey söyledik, çok şeyler vaat ettik. Bütün dünyada çok taahhüt altına girdik. Şimdi bunlara son verirken bu kadar merasim yapılmasını neden yadırgıyorsunuz?... (28)

Öyle görünüyor ki, Kemalist yönetim yukarıda belirttiğimiz gerçeklerle mümkün olursa Musul bölgesini elden çıkarmama, bu olmazsa da Anadolu'daki topraklarını ve yönetimini güvence altına alma politikası izlemiş; İngilizler ise izlediği politikayla Kemalist yönetimi dize getirmeye çalışmıştır...

Kısaca, adeta Kürtlerin dışında Kürtlerin aleyhine yazılıp uygulamaya konan bir senaryo söz konusudur. Zaten Lozan Antlaşmasının imzalanmasıyla birlikte Türkiye'de Kürt kimliğinin yasaklanması bunun en açık kanıtıdır.

Görüşmeler sürerken hem Ankara yönetimi, hem de İngilizler Kürtlere yaranma ve Kürtleri elde tutma politikası izlemişler; ancak Musul ve Kerkük'ün elden çıkmasıyla Kemalist yönetim ret ve inkar politikasına dayalı gerçek yüzünü ortaya çıkarmış; Irak'taki İngiliz yönetimi de 1930'a kadar göreceli Kürt yanlısı bir politika izlerken, bu tarihten sonra Kürtleri, güdümündeki Arap yönetiminin hegemonyasına teslim ediyordu.

Bu yeni durum, bölge Kürtleri için yeni bir mücadelenin başlangıcıydı. Nitekim bu tarihten sonra Güney Kürdistan'da etkin Şeyh aileleri yönetiminde bugüne kadar devam eden isyanlar ve katliamlar baş gösteriyordu. Bunların en önemlileri Şeyh Mahmud Berzenci önderliğinde başlayıp Talabani şeyhleriyle devam eden hareketlerle; Barzan bölgesinde örgütlü Şeyh Ahmed Barzani öncülüğünde başlayıp Molla Mustafa Barzani ile devam eden ulusal kurtuluş hareketleriydi. Günümüzde Mesud Barzani ve Celal Talabani öncülüğünde devam eden Kürt ulusal hareketleri öncekilerin bir devamı niteliğindedir... (29)

Sonuç

Yukarıda sıraladığımız veriler, Musul ve Kerkük'le çevresinin gerçekte kimin yurdu olduğunu ve Musul-Kerkük Sorunu olarak sunulan sorunun, gerçekte bir Kürt sorunu olduğunu sanıyorum göstermeye yetmektedir.

O halde diyebiliriz ki, daha Lozan Antlaşmasıyla birlikte uluslararası bir sorun haline gelen genelde Kürt sorunu, özeldir Güney Kürdistan sorunu günümüzde yeni bir sürece girmiş bulunuyor. İngiltere'nin yanında ve önünde bu kez Amerika Birleşik Devletleri bulunuyor. Ve sorun, tüm boyutlarıyla tüm taraflarca kavranmış görünüyor.

Kürtler, Batılı devletlerin insafına terk ettiği Arap yönetimlerinin eliyle büyük acılara ve katliamlara maruz kaldılar. Irkçı ve faşist Saddam yönetiminde, bu acılar dayanılmaz boyutlara

ulaştı. 1988 yılında, II. Dünya Savaşı sonrası en büyük kimyasal katliama ve toplu bir göçe maruz kalırken; yine Saddam yönetimi eliyle uygulanan ve kaynağını sözde Kuran'dan alan Askeri Enfal Hareketi'nde de 200.000'e yakın Kürt katlediliyordu. Keza güneydeki Şii Araplara da benzeri bir katliam uygulanmıştı. (30)

Geçmiş Arap yönetimleriyle Saddam yönetimi döneminde Kürtlerin yerlerinden koparılarak sürülmesi ve bölgenin demografik yapısının değiştirilmesi sıradan olaylardı.

Kaynaklar

1. Atatürk'ün Milli Dış Politikası, Kültür Bak. Yay. 1992, s.132-133'ten aktararak, Dr. Osman Sönmez: Misak-ı Milli ve Musul-Kerkük, Kerkük der. Ank. Nisan Temmuz.
2. Ali Naci Karacan: Lozan Konferansı ve İsmet Paşa, İst. 1943, s. 40
3. Mustafa Kemal: Eskişehir-İzmit Konuşmaları-1923'ten aktararak, Cumhuriyet, 7.6.1991, s.10 (D. Perinçek, bu sözleri aktarıırken 1. bölümü vermez. Bkz. Teori der. Şubat-1995)
4. TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt-4, Türkiye İş Bankası yay. Ank. 1985, s. 163
- 5/a- Prof. Dr. Besim Darkot: Musul mad. İslam Ans. Cilt-8, MEB yay. İst. 2. bas. 1971, s.743-744
- 5/b- Dr. Sinan Marufoğlu: Osmanlı Döneminde Kuzey Irak Kürtlerinin Sosyal ve Siyasi Konumları, Türkiye Günlüğü, Sayı: 42/1996
6. Ali Rıza: Atlaslı Memâlik-i Osmaniye Coğrafyası, İst. 1318/1902, s. 57
7. Şemseddin Sami: Kamusü'l-Alâm, İst. 1896, Cilt-5, s. 3840-3843'ten aktararak M. Bayrak: Kürtler ve Ulusal-Demokratik Mücadeleleri, Öz-Ge yay. Ank. 1993, s. 38-39
8. Prof. Dr. Mükremin Halil Yinanç: "Musul ve Elcezire'de Oğuz Türkleri", Türk Tarihinin Anahtarından ayrı basım.
9. I. Dünya Harbinde Irak-İran Cephesi, Genelkurmay ATASE yay. Ank. 1979, s. 24, 33
10. Dini esas alan bazı Osmanlı istatistikleri için bkz.
 - a. Musul-Kerkük ile ilgili arşiv belgeleri (1525-1919) Başbakanlık Devlet Arşivleri Gnl. Müdürlüğü yay. Ank. 1993
 - b. Dr. Sinan Marufoğlu: Osmanlı Döneminde Kuzey Irak, Eren yay. 1998
11. Haz: Vilayet Mektupçusu Tevfik Efendi: Musul Vilayeti Salnamesi, Musul, 1306/1890, s. 100-1/1
12. Şemseddin Sami (Osmanlıca'dan Çeviren: M. E. Bozarslan) Tarihteki İlk Türkçe Ansiklopedide Kürdistan ve Kürtler, Deng yay. İst. 2001, s. 182
13. Ali Cevat: Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lugatı, İst. 1313/1897, s. 788
14. Ali Rıza: Atlaslı Memâlik-i Osmaniye Coğrafyası, İst.1318/1902, s. 57
15. Bölgenin aşiret yapısı konusunda bkz. Mehmed Hurşid (paşa): Seyahatnâme-i Hudud, Simurg yay. İst.1997. Ayrıca bkz. M. Bayrak: Divan Şiirinin Üç Büyük Şairi: Fuzuli, Nef'i, Nâbi, Kürt sorunu ve Demokratik Çözümü içinde, Öz-Ge yay. 1999, s. 444-446
16. Ali Tevfik: Memâlik-i Osmaniye Coğrafya Lugatı, İst. 1318/1902, s. 21
17. İbrahim Hilmi: Memâlik-i Osmaniye Cep Atlası, İst.

Tüm bu nedenlerle, gelinen noktada yapılacak iş, gerçekten demokratik bir Irak içinde federal bir sistemin kurulması ve tüm halkların sorunlarına barışçı ve adil bir çözümün bulunmasıdır. Bu çerçevede, yoğunlukla Kürt coğrafyasında bulunan Türkmenlere en geniş anlamda azınlık hakları verilmesi esas olmalıdır. Böylesi bir olgu bölgedeki tüm ülkeler için bir örnek oluşturabilir..

1323/1907, s. 220-221

18. Dr. Sinan Marufoğlu: Osmanlı Döneminde Kuzey Irak, Eren yay. İst. 1998
19. M.Emin Zeki: Kürdistan Tarihi, yeni bas. Beybun yay. Ank. 1992, s.170-171 Kürt aşiretlerinin, gerek bölge gerekse genel ayrıntılı listeleri için şu eserlere de bakılabilir.
 - a. M.Sykes: "The Kurdish tribes of the Ottoman Empire", The Caliphs Last Heritage içinde, Londra, 1915
 - b. m. Merdux-u Kürdistanî: Tarih-i Merdux/Tarih-i Kurd û Kürdistan
 - c. Abbas Azzavi: Aşairü'l-İrak/The Tribes of Iraq-II (Kurdish Tribes), Bağdat, 1947
 - D. M. İzady: A Concise Hadbook/The Kurds, Washington, 1992
20. İslam Ansiklopedisi, Cilt-6, 2. bas. s. 590
21. Musul-Kerkük İle İlgili Arşiv Belgeleri (1525-1919), Başbak. D. A. Gnl. Müdürlüğü, Ank. 1993
22. Gökhan Çetinsaya: Dünden Bugüne Kuzey Irak Üzerine bazı Notlar, Türkiye Günlüğü, Sayı: 42/1996
23. Agy
24. İsmet İnönü: Hatıralar, 2. Cilt, Ank. 1987, s. 202
25. Lozan Barış Konferansı/ Tutanaklar-; Çev: Prof. Dr. Saha L. Meray; Önsöz: İsmet İnönü, Cilt-1, Kitap-1, Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Yay. Ank. 1969, s. 345
26. Bu döneme ilişkin Komisyon Raporu ve belgeler için bkz. Milletler Cemiyeti Belgelerinde Musul-Kerkük Sorunu ve Kürdistan'ın Paylaşımı, Med yay. İst. 1991
27. Prof. M.S.Lazarev: Emperyalizm ve Kürt Sorunu, Öz-Ge yay. Ank. 1992, s. 270
28. Hasan Yıldız: Sevr-Lozan-Musul Üçgeninde Kürdistan, 2. bas. Koral yay. 1991, s. 29
29. Şeyh ailelerinin Güney Kürdistan'daki etkinliği konusunda bkz.
 - a. Martin Bruniessen: Ağa, Şeyh ve Devlet (Kürdistan'ın Sosyal ve Politik Örgütlenmesi), Öz-Ge yay. Ank. 1992
 - b. Gökhan Çetinsaya: Hamidiye, Nakşibendiye ve Mülkiye: II.Abdülhamid Döneminde Musul Vilayetinden Bir Kesit (1897-1901), Kebikeç der. Sayı:10/2000
 - c. Aynı yazar: II. Abdülhamid Döneminde Kuzey Irak'ta Tarih, Aşiret ve Siyaset, Divan der. Sayı: 7/2000
 - d. Mehmet Mert Sunar: Doğu Anadolu ve Kuzey Irak'ta Osmanlı Devleti ve Aşiretler:II. Abdülhamid'ten II. Meşrutiyete, Kebikeç, Sayı: 10/2000
30. Irak'ta Kürt katliamı ve enfal askeri harekatı konusunda bkz. Middler East Watch (Ortadoğu İzleme Örgütü) /Human Rights Wahtch (İnsan Hakları İzleme Örgütü): Irak Kürdistanı'ndaki Enfal Askeri Harekatı/İrak'ta Soykırım, Avesta yay. İst. 2003

Kürdistan Bölgesi'nde Yatırım

Irak'ın diktatör rejimin elinden kurtarılmasının üzerinden 7 yıl geçti ve Irak'ın güney ve orta kesimleri özellikle de Bağdat terör patlamalarından ve olaylarından kurtulmuş değil. Ancak Kürdistan Bölgesi'ndeki vatandaşlar bu durumdan uzaktı ve bu, Bölge halkının güzel bir hayat yaşaması konusunda onlara çok sayıda olanak sundu.

Alanında Büyük Başarı

Kürdistan Bölgesi Irak'ın diğer bölgelerinden farklıdır. Bu farklılıkların başında Bölge'nin sahip olduğu doğal güzellikler, dağlık yapısı ve diğer turistik alanlar geliyor. Elbetteki bölgeyi cazip kılan sadece bunlar değil. Bölge'nin sakin ve olayların yaşanmadığı bir bölge olması buraya olan yönelimi daha da arttırmaktadır.

Yabancı şirketler daha az çaba göstermiştir

Yabancı şirketlerin Kürdistan Bölgesi'ne gelmeleri ve bölgeye yatırım yapmalarında bölgedeki istikrar büyük bir rol oynuyor. İstikrarın olmadığı yerlerde ise yatırım ve bu yöndeki teşvik te daha da azalmakta.

Teleferik takılması ve buz pateni fikrinin sahibi olan Erbilli tüccarlardan Memduh Mahmut, bunun 2,5 milyon USD'ye mal olduğunu ve Çinliler tarafından yapıldığını ifade ederek yılda 2,500 dolar vergi ödediğini ve devletin kendisine yer tesis ettiğini belirtti. Ekonomik verilere göre, şirketler arasında yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan şirketlerin % 65'inin yatırımın riskli olduğunu, bir kısmının ise özellikle son iki yılda önemli derece ekonomik ilerleme yaşandığını belirtti.

Gözle görülür bir gelişme var

Yine aynı araştırmaya göre Kürdistan Bölgesi en büyük ilerlemeyi sağlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre %45 lik bir oran bölgede yatırım açısından olumlu gelişmeler yaşandığını ve % 20 lik oran ise bunun tersini düşünüyor.

Başkent Erbil'de özellikle de Parlamen-

tonun etrafında oldukça büyük bir gelişme gözlenirken kentin diğer bölgelerinde de olağanüstü bir gelişme var.

Yatırımcılar, Bölge'nin yatırım açısından son derece olumlu olduğunu belirtiyor. Erbil'de yüksek binalar ve apartmanlar yapılmakta yatırımcıların 2006 yılında, bölgede 14 milyar dolarlık yatırım yapmak için söz verdiği belirtiliyor.

Kürdistan Bölgesi'ndeki yatırımlar konusunda Reuters'a konuşan Kürdistan Bölgesi Başbakanı Dr. Behem Salih, Bölge'de yatırım yapılmasının bölge için son derece sevindirici olduğunu belirterek bunun takdir edici olduğunu ifade etti.

604 Türk Şirketi Bölge'de

Kürdistan Bölgesi hükümeti, yabancı şirketleri bölgeye çekmek için çok büyük bir çaba göstermiştir. Ancak şirketlerin % 55 bölgede yatırım yapıyor ve Bölge'de bulunan toplam 1170 şirketin 604'üm Türk şirketlerinden oluşuyor. Bölge'de 31 Alman ve iki Fransız şirketi var. Ekonomistler Bölge'nin büyük bir iktisadi potansiyelinin olduğunu küçük be orta ölçekli şirketlerin çok büyük avantajlar yakalayabileceğini belirtiyorlar. Elbetteki büyük ölçekli şirketlerin potansiyelini de görmek gerekiyor. Ama yine de şirketlerin burada daha iyi iş yapabilmeleri için güvenliğin her açıdan göz önünde bulundurulması gerekiyor.

Petrolün durdurulması

Öte yandan Kürdistan Bölgesi Ticaret ve Sanayi Bakanı Sinan Çelebi, geçmişte ala elektriğin bir saatten fazla olmadığını ancak Bölge hükümetinin bu sorunu çözebildiğini ve vatandaşların aldığı ana elektriğin arttığını ifade etti.

Çelebi, bölgede stratejik önemi büyük olan projelerin Türk şirketleri tarafından gerçekleştirildiğini ve büyük projeler için 5-6 milyar dolar ayrıldığını belirtti.

Türkiye ile Kürdistan Bölgesi arasında ticari bir köprü olduğunu ve günde 1500 kamyonun geçiş yaptığını söyledi.

Bölge'nin petrol ihraç etmesinin engellemesinin verdiği zarara değinen Bölge başbakanı Dr. Berhem Salih te bu yüzden bölgenin milyarlarca dolar zarar ettiğini ifade etti.

Reuters.

Kürdistan'da Turizm Sektörü ve Ekonomi

İzzet Sabır İsmail

Turizm sektörü, çok sayıda ülkenin ekonomik geçim kaynağı olarak sırtını dayadığı bir sektördür. Dünya genelinde de turizm sektörüne günden güne daha da büyük bir önem kazanmakta. Dünya Turizm Organizasyonu'na göre 2020 yılına kadar turist sayısının 1 milyar 206 milyona ulaşacağını ve turistlerden elde edilen gelirin de bir yılda 200 milyar dolara yükseleceğini belirtiyorlar.

Bu istatistikler, dünya genelinde ulusal gelirlerin % 10'unun turizmden elde edildiğini gösteriyor. Buradan yola çıkarak şöyle denebilir: Turizm açısından geliri % 10'dan aşağı olan bir ülke geri kalmış demektir.

Turizm alanları

Turizmin çok sayıda çeşidi var: dini, tarihi, kültürel, diplomatik, eğlence vs. bazı ülkelerin tabii ve coğrafik yapısı bu ülkelere çok sayıda avantaj kazandırmıştır. Özellikle de denize yakın olan ülkeler daha fazla avantajlar elde edebiliyorlar. Tarihi zenginlikler açısından zenginlikle taşıyan ülkeler de bu kategoriye sokulabilir. Mısır bunun en güzel örneklerinden biridir. Doğal zenginlikler açısından fakir olan ülkelere ise turistik yerler imar ediliyor. Bunun en güzel örneği de Birleşik Arap Emirlikleri –Dubai’dir.

Irak ve çevre ülkelerinde turizmin kendine has bir önemi var. Örneğin Suriye’nin gelirinin % 12’si turizmden oluşuyor. Bu durum Mısır’da % 11, Ürdün’de % 15, Türkiye’de % 8, Lübnan’da ise % 12’dir. Irak’ta ise turizm gelirleri ile ilgili net bir veri olmadığı için sağlıklı bir bilgi vermek oldukça zordur. Ancak şu denebilir ki Irak petrol ülkesi olduğu için diğer sektörlerle verilen önem oldukça azdır. Ekonomist Dr.Abdulhossein Mohammed, Irak’taki mezarlıkların, türbelerin ve diğer benzer yerlerin faaliyete geçirilmesinin bu ülkeye en az petrol kadar para kazandırabileceğini çünkü sünnilerin sadece bir defa hacca gitmesinin farz olduğunu ancak Şiiilerin her yıl türbe ziyaretlerinin olduğunu belirterek Necef ve Kербela’yı bunun için örnek gösteriyorlar.

Kürdistan Bölgesi ve Turizm

Irak’ta ayrı bir yeri olan Kürdistan Bölgesi’nde ise canlı ekonominin önemli bir parçası turizmdir. Bölge dağlık bir bölge olmanın yanı sıra çok sayıda doğal yapıya, çeşme ve baraja sahip. Ancak göze çarpan önemli bir konu, Kürdistan Bölgesi’nin hala istenen düzeyde turizm faaliyetlerini karşılayamaması konusudur. Bölge’nin son iki yıldaki tecrübesi bunu ortaya çıkardı. Dini baramlar ile Newroz bayramlarındaki turizm etkinliği yetersizliği bunun birer örnekleridir. Turizmin daha da çekici olması ve etkili olması için özellikle turizm alanlarında yapı hizmetlerinin yerine gereriyor. Yılda İran, Türkiye ve diğer ülkelerden bölgeye onbinlerce insan akın ediyor. Bunun için otellerin yapılması ve diğer hizmetlerin gerektiği gibi sunulması gerekiyor.

Otel Azlığı

Özellikle iç turizmde hareketlilik bölgedeki turistik otellerin de fiyatını etkiliyor. Böyle olunca Bölge’deki otel fiyatları Avrupa’nın çoğu ülkesindeki otel fiyatlarını bir hayli geçiyor. Yetkililerin otel fiyatlarının belirlenmesinde ne kadar rol oynadıkları ise belli değil. Bekhal, Jondyan, Ahmadabad, Zave gibi yerlerde henüz yerli yerinde bir turizm çalışması yapılmış değil. Varolanlar plansız ve projersiz olanlardır. Haftada 2000 vatandaş yurt dışına çıkıyor. Türkiye, Lübnan, İran gibi ülkeler en fazla ziyaret edilen ülkeler. Her bir vatandaş 2000 dolarla giderse bu yıllık 200 milyon dolar paranın dışarı çıktığı anlamına gelecektir. Eğer turizmde iyileşme ve gelişme olursa bu paranın büyük bir çoğunluğu ülkeye kazandırılacaktır.

azizsabr@yahoo.com

Dr. ALİ KARADAĞLI: "KÜRDİSTAN BÖLGESİ GÜÇLÜ BİR EKONOMİ- YE SAHİP"

Kürdistan İhracat ve İthalat Birliği, 08.09.2010 tarihinde Süleymaniye'deki Palas Salonu'nda Dr. Ali Karadağlı için bir seminer organize etti. Seminerde, Kürdistan bankaları başkanı, sivil toplum kuruluşları ve bir çok ithalatçı ile ihracatçı firmanın temsilcisi hazır bulundu.

Seminerin başlangıcında Kürdistan İhracat ve İthalatçıları Birliği'nin (KİİB) Süleymaniye Şubesi Sorumlusu bir konuşma yaparak Dr. Ali Karadağlı'nın geçmişte dış ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesindeki çabalarına vurguda bulundu ve KİİB'nin çalışmalarının geliştirilmesi konusunda seminer ve toplantıların gerçekleştirilmesi ve dış ülkelerin tecrübesi ile bu konudaki birlikteliklerden yararlanmak için ciddi çaba safrettiklerini söyledi.

KİİB'nin Süleymaniye Şube Sorumlusunun konuşmasının ardından Dr.Karadağlı kürsüye çıkarak Kürdistan Bölgesi ekonomisi ile ilgili önemli açıklamalarda bulundu.

Ekonomik Tanıtımın Değiştirilmesi

İnsanlık hayatının ekonominin önemi konusunda bilimsel bir konuşma yaparak dünya ekonomisi siyasetinin aşamalarına ve son değişikliklerine değinen Karadağlı, "Soğuk savaş döneminde, "Eski Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki mücadele döneminde arada gerçek bir savaş olmadığı halde ekonomi ile siyaset birbiriyle yüzleşti" denilerek ekonomi için bir

belirlenim yapıldı. Ancak 1991’de Sovyetler Birliği’nin yıkılmasıyla yeni bir dünya yasası ortaya çıktı. Ekonomi için de yeni bir tanım doğdu. O dönemde “herşeyimiz ekonomiy-le ilişkilidir. Askeri taraf, siyaset, güç beceri, toplantılarımız ve herşeyimiz ekonomimizi nasıl ilerletebiliriz.” Deniyordu. ” dedi.

Nasıl Güçlü Bir Ekonomiye Sahip Olabiliriz

Dr.Ali Karadağlı, İslam dininde de ekonominin “Kanaat ve insanlık değerlerinin ardından toplumun kalkınması ve canlanması için üçüncü sebeptir” denildiğine dikkat çekti.

“Kürdistan Bölgesi ve hatta Irak ile dünya düzeyinde nasıl bir ekonomi oluşturabiliriz?” diyen soran Karadağlı, “güçlü bir ekonominin oluşmasının ilk koşulu insanın fikir ve insan haklarına sahip olmasıdır. Bu koşul Birleşmiş Milletlerin de koşuludur.” dedi.

Fakirlik Dünyada Arttı

Birleşmiş Milletlerin 1992’de yayımladığı raporlarında dünyadaki yoksulluk oranının azalmadığı aksine artış gösterildiği ortaya çıktı. Çünkü 60’lı yıllarda yoksulların sayısı dünyada 500 ila 600 milyon kişi arasındaydı. 1992 yılında bu sayı 1 milyara ulaştı. Şimdi de bugünkü ekonomik krizde bu sayı 1 milyar 200 kişiye ulaşmış durumda. Bu konuda ilerleme sağlanması yerine geriye gidildi. Gerilemenin sebebi üzerinde araştırmalar yapan birçok uzmanın araştırmaları neticesinde gelişme için temin edilen paranın süreç içerisinde paranın gereken yerlerde kullanılmadığını ortaya çıkardı. Endüstri ve fabrikalarda gelişme kaydedildiği doğrudur. Ama insanlar hep yerinde kaldı.

İnsani Büyüme Yalnızca Parayla Olmaz

Karadağlı konuşmasında, “BM’nin araştırmalarının ardından bütün devletler ile uluslararası toplum insani büyümenin sadece

servetle olmayacağı gerçeğine vardı. İnsani büyümede, insanlığı da hazırlamak gerekir. Bu hazırlamanın ilk şartı ise insan haklarını bilmeli ve kendi haklarına sahip olmalıdır. Hakları da korunmalıdır. Bunun ardında diğer bilgilerin kullanılmasının nasıllığı konusunda sermaye kendisine verilir. Bu yüzden BM, “ekonomiyi geliştirmek istiyorsan bunun öncesinde insani büyümeyi kalkınmadır” vurgusu üzerinde duruyor. Kürdistan’da bireysel çalıştırmaya ve bu alanda kullanılan sermayeyi eleştiren Karadağlı, “Maalesef biz Kürdistan Bölgesi’nde insana tembelliği öğretiyoruz. Mesela bir köy camisine 6 personel görevlendiriyoruz. Yada 30 öğrenci kapasiteli bir okula 20 personel tayin ediliyor. Ekonomi bununla ilerlemez. Bu kişileri çalışma konusunda bilinçlendirmelisin. Bu kişilere para verdiğin doğrudur. Ancak bu para iş olmalıdır. En iyisi bunun yerine bir teneke fabrikasının kurulmasıdır. Başarılı da olmasın. Yani ilk etapta başarılı olmasa da ikinci etapta kesin başarılı olur. 20 kişi bu fabrikada çalışsın. İnsan “karşılıksız paranın alınması büyük bir utançtır” şeklinde bilinçlendirilmelidir. Bu şekilde Kürt insanının çalışmayı anlamak için yeni bir kültüre ihtiyacı var.

Ekonomik Büyümenin Önündeki Engeller

Yolsuzluk meselesinin insani ekonomik büyümenin önünde bir engel olduğuna dikkat çeken Karadağlı, bunun çözülmemesinin nedeninin yasaların uygulanmaması olduğunu söyledi. Karadağlı, bilgide geri kalmışlığın ve modern teknolojiyi yakalayamamanın ekonomik büyümenin önündeki bir diğer engel olduğunu belirtti.

“Kürdistan Bölgesi ekonomisinin ilerletilmesi için stratejik plana ihtiyacımız var” diyen Karadağlı, Kürdistan Bölgesi hükümetinin hastanelerin ve kurum ile tesislerin açılması alanında verdiği çabaların eko-

nomik ve insani büyümenin bir bölümü olarak nitelendirdi.

Karadağlı, stratejik planın uygulanması konusunda da, "bizim bilgi toplatmamız ve kendi bireysel çıkarlarımızı genel çıkarlar uğruna kurban eden liderlere ihtiyacımız var" dedi.

"Kürdistan, Güçlü Bir Ekonomik Temele Ship"

Karadağlı, Kürdistan Bölgesi'nin gelişme seviyesi ile ilgili olarak da, "Kürdistan'da güçlü bir ekonomik temel var. Belli bir sınır içerisinde de gelişme kaydetmiştir. Fakat şimdiye kadar bu güçlü ekonomik temelden iyi bir şekilde yararlanılmamıştır. Bu temellere dayanarak yararlanılması ve üzerinde çalışmamız gereken dört tane ana unsur vardır. Bunlarda sanayi, tarım, turizm ve ticarettir. Ki bu dört alan çok önemlidir. Bunun haricinde de herşeyden önce Bölge'nin güvenliği korunmuş olmalıdır." dedi.

Daha sonra insani ve ekonomik büyümenin ekonomi güvenliği üzerinde önemli bir sebep olan jeopolitik ilişkilerin etkisine değinen Karadağlı, "Kürdistan, Türk ve İranlı firmaların Bölge'ye gelerek çalıştığını, Kürdistanlı firmaların da bu ülkelere giderek çalışmalar yürütmesi gerektiği düşünülmelidir. Bölge Hükümeti anlaşma sırasında herhangi bir Türk şirketinin Kürdistan'a gelerek çalışmalar yapma karşısında bir Kürt firmasının da Türkiye'ye giderek çalışmalar yürütmesi konusunda ön koşul koymalıdır. Bu yerinde bir hamledir." Şeklinde konuştu.

Ortak Firmalar

Yerel tecrübelerden yararlanılması gerektiğini vurgulayan Karadağlı, "Böylece yabancı firmaların uygulayacağı projelerin oranı daha çok artacaktır" dedi.

Kürdistan Bölgesi için partner firmaların oluşturulmasının öneminden bahseden Karadağlı, bunu gelirin artması için önemli bir sebep olacağını belirtti.

Bu gelirden tüm vatandaşların faydalanacağını söyleyen Karadağlı, "çünkü ekonominin güçlendirilmesi kervanına katılacaktır. Ve vatandaşlar artık karşılıksız para almayacaklar ve bu işsizlik olgusunu azaltacaktır." Dedi.

Karadağlı, böylesi bir konseptin ve ortak şirketlerin kurulmasının kolay bir iş olduğunu da kaydetti.

Çalışmada Uzmanlık

Çalışmada ve görevde uzman olunmasının önemine de değinen Karadağlı, "hükümet kurumları uzman kişilerce yönetilmelidir. Örneğin Peşmerge ile İçişleri Bakanlıklarının siyasi kişiler tarafından yönetilmesi doğaldır. Çünkü bu kurumlar politikayla ilişkilidir. Ama Maliye Bakanlığı gibi bir bakanlık uzman bir kişi tarafından yönetilmelidir." Dedi.

Uzmanlık ve ekonomik araştırmaların önemi üzerinde duran Karadağlı, onlarca araştırma enstitüleri olan herhangi bir ekonomik yapı ile ilgili bir çok araştırmalar yapan ABD ile gelişmiş ülkeleri örnek olarak gösterdi.

Karadağlı, Kürdistan Bölgesi hükümetinin bankalarına rehberlik ve danışmanlık konusunda yardım etmeye hazır olduğunu da ifade etti.

Karadağlı, Kürdistan Bölgesi'ndeki bankaların, bankalara paralarını yatıran ve bu parayı haram bularak ve paradan faydalanmak isteyenlere özel bir banka şubesinin açılmasını önerdi.

Karadağlı, Katar ve birçok İslam ülkelerinde buna benzer banka şubelerinin açıldığını ve bunun da çok faydasının olduğunu belirterek, hükümetin istemesi durumunda yardımcı olacağını sözlerine ekledi.

“GÜÇLÜ BİR EKONOMİ BÖLGE”nin GARANTİSİDİR”

Sardar Muhammed

Irak'taki Amerikan askerlerinin çekilmesi sürecinin başlamasıyla beraber bölgesel taraflar ve özellikle de Irak'ın komşu ülkeleri ABD'nin Irak'tan çekilmesinin ardından bölgede etkili bir konuma sahip olmak için siyasi, diplomatik ve hatta askeri hareketliliğe girmiş durumdadır. Ancak hakikat şu ki ABD bölgede ve Irak'taki çıkarlarını korumak için ülkenin farklı bölgelerinde askeri güçlerinin bir kısmını çekmeyecektir.

“BÖLGE ÖNEMLİ BİR KAPI”

Ortadoğu'nun gelecekteki haritasında önemli bir konuma sahip olabilmek için genelde Irak özelde de Kürdistan Bölgesi en önemli ve en hassas kapılardır. Bundan dolayı görüyoruz ki geçen aylarda bölgede etkili ve güçlü bir diplomatik trafik yaşandı. Özellikle de Kürdistan Bölgesi bu trafiğin önemli bir merkezi oldu. Ki bu da hassas bir dönemden geçen yeni Irak hükümetinin kurulmasına denk geliyor. Irak'ın siyasi sorunlarında önemli bir bölümüne ortak olan biz Kürtler, komşu ülkeler ve özellikle Türkiye

tarafından Kürdistan Bölgesi'ne verilen özel önemi ve yeni gelişmeleri Bölgemizin çıkarlarına nasıl kazandırabiliriz? Çünkü kuşkusuz herhangi bir devlet Bölge ile kendi gizli dosyası ve menfaati çerçevesinde hareket ediyor. Fakat biz Kürtler bu siyasi trafik ve mevcut olan sorunlar arasında meydana gelen siyasi gelişmeleri Bölgemizin çıkarına nasıl döndürebileceğimiz en önemli konulardan biridir.

“EKONOMİK ÇIKARLAR”

Bölgemiz yeni bir kuruluş gibi yada bazı ülkeler tarafından denilen Irak'ın mevcut münakaşalar arasında önemli ve güçlü bir faktör olabilmesi için ve de bazı komşu ülkelerle askeri üslubuyla yüz yüze gelmesi zordur. Bu askeri kolu unutmamız anlamına gelmez. Yalnız bu aşamada bölgede mevkimizi güçlendirmek için başka bir yol kullanmalıyız. Askeri kanat dışında ki biz şuanda ne eğitim, ne silah ve ne de komşu ülkelere güvenmek konusunda güçlü bir orduya sahip değiliz. Hepimizin menfaati barış ve ekonominin büyümesinde mevcuttur. Çıkarımız savaş ve kargaşada değildir. Komşu ülkelerle Kürdistan'da ekonomik çıkarları

birbirine katarak bu yolu böylece kullanmayı düşünmeliyiz. Biz bu konuda başarısak bölgede muhakkak güçlü ve güvenilir bir konuma sahip olmuş oluruz. Çünkü Kürdistan Bölgesi güçlü bir ekonomiye sahiptir. Özellikle de ekonominin büyümesi ve gelişmesi konusunda başdamar olarak nitelendirilen enerji alanında oldukça güçlüdür.

“ÇIKARLARIN BİRBİRNE KARIŞMASI”

Kürdistan Bölgesi'nin, stratejik ve uluslararası ekonomik projesini Nabucco projesiyle birleştirme çabaları bugünkü gündemin önemli bir konusu olmuştur. Kürdistan'ın, böylesi bir uluslararası projeye katılması Kürdistan halkının ekonomik yararına olmasının haricinde aynı zamanda güvenlik açısından da bölgemizin korunması için önemli bir etken oluşturmaktadır. Çünkü böylesi bir stratejik proje Ortadoğu'dan tut ta Türkiye ve Avrupa'daki bir çok ülkenin büyük çıkarları içinde bulunuyor. Bu yüzden Kürdistan Bölgesi'nin güvenliği üzerinde her bir kimse tarafından gözdağı verilmesinden sadece bölgemiz zararlı çıkmaz. Söz konusu projede yer alan bir çok ülkenin ve büyük şirketlerin çıkarları tehlikeye girebilir. Bu nedenle ekonomik ve stratejik projeler alanında ülkemizin çıkarlarını diğer ülkelerin çıkarlarıyla

kesişmesi bölgemiz için kalkan ve siper olacak ve bölgemizin bölgesel konumunu güçlendirecektir. Çünkü bizim diğer devletlerle olan çıkarlarımız bölgemize yönelik olacak her türlü saldırı karşısında Kürdistan'daki çıkarlarımızın korunması için bariyer olacaktır. Bunun en güzel örneği bölgedeki Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)dir. Hepimiz biliyoruz ki bu ülke süper askeri bir güç olmamasına rağmen yalnızca bölgede değil uluslararası düzeyde önemli bir mevkiye sahiptir. Çünkü BAE dünyadaki bir çok ülke ve büyük firmalarla ekonomi alanında kendi çıkarlarıyla birarada tutmakta başarılı olmuştur. Kürdistan'ın ise güçlü bir ekonomi altyapısından yoksun olduğunu unutmamalıyız. Bundan dolayı bu alanda dikkatli ve güçlü bir planla hareket etmezsek diğer halklar ülkemizin servetini ve ülke zenginliklerini kolayca yağmalayabilirler.

Ortadoğu'nun gelecekteki haritasında önemli bir konuma sahip olabilmek için genelde Irak özelde de Kürdistan Bölgesi en önemli ve en hassas kapılardır.

KÜRDİSTAN BÖLGESİ HÜKÜMETİ'NDEN TARIMIN YENİDEN CANLANDIRILMASI İÇİN 5 YILLIK PLAN

Tarım ve Su Kaynakları Bakanı: “3 Yıl Sonra İthalat Yapmayacağız”

Kürdistan ziraat alanında büyük bir felakete karşı karşıyaydı. Kürdistan tarımsal ürünlerinin %90'nını dışardan alacak noktaya bile ulaşmıştı. Ancak ziraatin yeniden canlanması için kurulan 5 yıllık planın ve Kürdistan Bölgesi hükümetinin tarımsal çalışmalara yönelik çabalarının ilan edilmesiyle birlikte bir umut doğdu. Gelecekteki bir kaç yıl içinde yerli ürünlerinin %100'ü sağlanabilir hale gelecektir. Bunun detaylarını yakından takip etmek için Tarım ve Kaynaklar Bakanımız Cemil Süleyman ile bir röportaj yapma fırsatımız oldu. Bakan Süleyman, kurdukları planın “Yol Haritası” olarak adlandırıldığını belirterek, planın 2013'te kalınmış aşamasına ulaşacağını ve tarımsal ürünlerdeki ithalatın ihracata dönüşeceğini açıkladı.

Ziraatın ilerletilmesi için 5 yıllık plan kararlaştırıldı. Şuana kadar bu kararın ne kadarı yerine getirildi ve çalışıldı?

Ziraatın güçlendirilmesi için Ticaret, Sanayi ve Planlama bakanlıklarının yardımıyla kurulan bu plan bir yol haritası gibidir. Çünkü bakanlığımız Kürdistan Bölgesi Hükümeti içinde stratejik planı olan tek bakanlıktır. Bu plan 2009'da başladı ve 2013'e kadar devam edecektir. Şuanda planın başlangıç aşamasındayız. Planın bir yılı geride kaldı. Bu yıl da planın ikinci yılı uygulanıyor. Çıkmış neticeleri kesin olarak açıklayamayız. Ancak sıçramanın yaşandığı ürünlerdeki oranlar sözkonusu alanın başarısının göstergesidir. Geçen sene sebze de ilk kez 23 bin ton artış gösterildi. Meyvede ise 2008'de 53 ton iken 2009'da 22 basamak yükselerek 75 tona ulaştı. Bu da kurulan planın düzenli olarak kullanıldığını ve etkisinin ortaya çıktığını gösteriyor.

Bizim hangi noktada olduğumuzu ve 5 yıl sonra hangi noktada olacağımız konusunda herhangi bir değerlendirmede bulunabilirmisiniz?

Stratejik planda stratejik planla ilgili üç soruyu cevaplandırmamız önemlidir. Neredeyiz, nereye ulaşabiliriz ve neyle ulaşırız? Şuanda olduğumuz nokta stratejik planımızdan düşmüştür. Buğday ve arpagillerin %50'sini, meyvenin %20'sini ve sebzelerin de %40'ını temin ettiğimizde bu üç alanda bizim %100'e ulaşmak istediğimiz anlamına geliyor.

Yatırımcıların Bölge'de çeşitli alanlarda tarımı geliştirmeleri için ne kadar çalışılıyor?

Biz iki farklı yolda çalışıyoruz. Birincisi kurduğumuz plana göre bakanlık desteğiyle hükümet bütçesinden tarımsal farklı projelerin hayata geçirilmesi için çiftçilerimize zirai kredi kartlarını veriyoruz. İkinci yol ise yatırımcıların Kürdistan'a getirerek tarım ve su kaynakları gibi alanlarda faaliyet gösteriyoruz. Çünkü var olan uzmanlığımız sınırlıdır. Gelişmiş teknolojiye ihtiyacımız var. Gelişmiş teknolojiyle hem çiftçimiz hem de tarım sektörünün canlanması için yararlı olacaktır. Çalışmanın ve yatırımın Kürdistan'da uzun zamana ihtiyaç duyulduğu için bu alana daha az firma ve yatırımcılar katılımda bulunuyorlar. Fakat şuanda yatırım yasasına dayanarak 9 firma farklı alanlarda sözleşme yapmıştır. Süt, zeytin, plastik, buğday ve arpagiller alanlarından birer firma, 4 firma da gıda sanayi fabrikası alanında çalışma yürütüyor.

Kürdistan'da tarımın geliştirilmesi önündeki problemler nelerdir?

Ana problem Kürdistan demokrasinin değiştirilmesi. Demokrasinin değiştirilmesi halinde 4500 köyün harap edilmesi, çiftçilerin kent ve kasabalara getirilerek yerleştirilmesi ve mesleklerinin değiştirilmesi gibi bir çok sorun ortaya çıkar. Şimdilerde ihtiyarlanan ve çiftçilik yapma yeteneği kalmayan çiftçilerin çiftçilik yapmaları zordur. Çiftçilerin yetenek ve rehberliğe ihtiyaçları vardır. Ayrıca bakanlık personelleri ile kurumları da rehberliğe gereksinim duyuyorlar. İkinci problem ise pazarın ve sınırların açılımı ve Bölge'ye yabancı ürünün gelmesidir. Bir diğer problem de ziraatın büyük bir bütçeye ihtiyaç duyulmasıdır. Düşük

bütçeyle ziraatı geliştiremeyiz. Bütçenin de zamanında bize ulaşmaması bir başka sorundur. Örneğin stratejik planın bütçesinin %70'i sulama projelerine ayrılmıştır. Sulama projeleri de önemlidirler. Bu şekilde olmazsa her yıl yağmur bereketini beklememiz gerekecek.

Ziraatın ilerletilmesi açısından tarımsal kredi kartının ne kadar etkisi olmuştur?

Çiftçi, sulama ve zirai projelerin sahiplerine verilen kredi kartları tarım sektörünün geliştirilmesi üzerinde iyi bir etki yaratmıştır. Su kuyularının kazılması, plastik evlerin inşa edilmesi, su damlası sisteminin kurulması ve traktör gibi araçların ve gereçlerin satın alınması gibi bir çok proje bize sunulmuştur. Bakanlık tarafından verilen kredi kartları yoluyla yaklaşık 1000 traktör çiftçiler tarafından alınmıştır. Çiftçinin traktörü kredi kartı yoluyla alabilmesi için 25 dönümlük araziye sahip olması gerekiyor. Böylece çiftçinin bir dilekçe sunma hakkı doğar. Bunun sonucunda da tarım sektöründe gözle görülebilir bir canlılık yaşanmıştır.

Bu yıl Buğday çiftçilerden satın alındı. Fakat çiftçilerden çiftçilerin bir bölümü buğdayın düşük bir fiyatla kendilerinden satın alındığından şikayet ediyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Fiyatın konulması iki farklı yöne ayrılıyor. Birinci yönü maliyettir. İkinci yönü ise ticarettir. Ticaret Bakanlığı zamanında birinci derecedeki seviyeli buğdayın tonunu 580 bin Dinarla satın alınmasını önerdi. Ticaret Bakanlığı bu öneriyi Bağdat Tarım Bakanlığı'na sundu. Onlar da istişarelerin ardında fiyatın 650 bin Dinara yükseltilmesi kararını aldılar. Fiyatın konulması konusu ise fiyatın hiçbir şekilde Tarım Bakanlığı ile ilgisi bulunmamaktadır. Fiyat Ticaret Bakanlığı tarafından konuluyor. Fiyatlar ise şöyledir; 1.seviyeli buğday 650 bin Dinar, ikinci seviyeli 550 bin Dinar. Bu yıl üçüncü seviyeli buğdaya satın alınmıyor. Arpa ise 1.seviyeli 450 bin Dinar.

Daha önce beyaz et sorunu vardı. Şuanda kırmızı et sorunu da var. Musul sınırlarında da hayvanlardaki kanama hastalığı iddiası Kürdistan'da da konuşulmaya başlandı. Siz buna önlem olarak neler yapmışsınız. Bir de sağlık denetimleri ile program dışı satılan etin kontrol altına alınması için ne tür önlemler alacaksınız?

Musul'da ortaya çıkan kanama hastalığının hemen ardından bazı önlemler aldık. Bu önlemlerden biri de Musul'dan kırmızı etin gelmesinin yasaklanmasıydı. İkinci nokta ise keneye karşı bir çaba olarak Kürdistan Bölgesi'nin bütün vilayetlerinde hayvanları temizleme ve yıkama sürecini başlattık. Çünkü bu hastalık kene yoluyla başlayarak yayılıyor. Söz konusu kenenin yok edilmesi için meraları ve salonları da ilaçlandı. Mezbahalardaki veteriner çalışanlarına bir takım kurallar çıkarttık. Çünkü hastalık tehlikesi daha çok hayvanlarla doğrudan ilgilenen kişiler üzerinde bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı'yla daima koordinasyon içerisindeyiz. Herhangi bir bölgede söz konusu hastalığın ortaya çıkması durumunda bölgede ani önlemlerimizi alıyoruz. Belirlenen program dışı et konusunda da hayvan Sağlık Komisyonumuz var. Komisyon, sağlık hizmetlerinde bulunmayan etin yasaklanması ve bu konuda yasa dışı hareket edenlerin cezalandırılmasını öngörüyoruz.

Bizim bol toprak ve suyumuz var. Fakat suyun dağıtımını kötü yapılmıştır. Sulamanın yeniden düzenlenmesi küçük ve orta barajların yapılması için daha dikkatli ve daha güçlü bir planın kurulması için çaba gösterilmiyor mu? Çünkü şu anda su ulusal bir zenginlik haline gelmiştir?

Kürdistan'da tam elverişli yaklaşık 8 milyon dönümlük arazimiz var. Çok bol suyumuz da var. Fakat Baas rejimi bu sudan yararlanmasını ve Kürdistan'ın stratejik bir bölge olmasına mecal bırakmamıştır. Bölge'yi aşağı Irak'a ve orta kesim için bir su akımı yapmıştır. Bu yüzden stratejik projeler su kaynaklarının yeniden dağıtılması çok önemlidir. Çünkü kışın derelerde büyük miktarda su bulunuyor. Yazın da az miktarda su bulunuyor. Aynı zamanda suyun

düzenli bir şekilde kullanılması ve dağıtılması için sadece Kürdistan Bölgesi hükümetinin işi değildir. Vatandaşlar da suyun kullanılmasından ve suyun boşa gidilmemesi için dikkatli olmaları gerekir. Tarım ve Su Kaynakları Bakanlığı olarak küçük barajların yapılması için planımız var. Ki bu projelerde Kürdistan hükümeti bütçesi üzerinde yürütülecek şu anda 14 tane su barajı projesi hazır. Bunlardan üç tanesinin üzerinde çalışılıyor. Diğerleri ise yakın bir gelecekte yerine getirilecektir. Ancak tüm Irak'ın yararlanacağı büyük projeler ise Federal Irak Hükümeti'nin işidir. Büyük projelerin yapılması konusunda Bağdat Su Kaynakları Bakanlığı ile koordinasyon içerisindeyiz.

Fabrikaların kurulması konusunda nelerin yapılması bekleniliyor?

Kürdistan'da büyük ve orta çaplı fabrikaların kurulması için çaba göstermişizdir. Kürdistan'da 122 fabrika bulunuyor ki bunlar tarımsal alanlarda faaliyet gösteriyorlar. Üç tane de büyük fabrikamız var. Halkı cesaretlendirmek amacıyla gıda sanayisi alanında projeler uygulamak için bu alanda örnek projeleri hayata geçirmek istiyoruz.

Meyve deposunun kurulması için herhangi birşey yapıldı mı?

Kürdistan'daki depolar 4200 soğutucu depolardan oluşmaktadır. Süleymaniye kentinde de 9 bin metrelik ton depo

uygulama aşamasındadır. Yani 80 bin metrelik deponun kurulması planımız içerisindedir. Fakat depoların inşa edilmesi ve yatırımcıyı cesaretlendirmek için tarımsal kredi kartı çoğaltılmasını önerdik.

60'lı yıllarda Kürdistan halkının %67'si çiftçiydi. Ancak şimdi Kürdistan halkının %10'nu çiftçidir. Bu Kürdistan için tehlike teşkil etmiyor mu?

60'lı yıllardaki %67'lik oran yani tarlalarda çalışan çiftçilerin şimdiki oranı %16'ya ulaşmış durumda. Tarımsal açıdan bu orana baktığımızda sözkonusu oran tehlike teşkil etmiyor. Köylerin yeniden yapılandırılması ve bu köylerdeki çiftçinin varlığı tarımın ilerletilmesi üzerinde olumlu etkisinin olacağı doğrudur. Günümüzde bir çok ulaşım yolları vardır. Cep telefonu, internet ve araç gibi bir çok yol var. Yani çiftçi köyündeki tarlaların başında olmazsa bile tarımsal işler teknoloji yoluyla yürütülebilir. Öte yandan Kürdistan Bölgesi'nden koparılmış bölgelerin Kürdistan'a bağlanması da etkisi göze çarpmaktadır. Çünkü Irak ve Kürdistan'da yaklaşık 80 bin metre karelik elverişli arazi bulunuyor. Şu anda 45 bin metre karelik arazi kontrolümüz altındadır. Diğer 35 bin metrelik arazi ise koparılmış bölgelerdeki arazilerin içinde yer alıyor. bu 35 bin metrelik arazinin yeniden Kürdistan'a bağlanması halinde zirai sektöründe büyük bir canlılığın meydana geleceği kesindir.

Sertip Cewher - Kürdistani Nwe Gazetesi

SÜLEYMANİYE

ENDÜSTRİ KENTİ OLUYOR

Serbest endüstri bölgesinin kurulması düşüncesi Dr.Berhem Salih'in hükümetin başbakanı olarak göreve başlamasıyla doğdu. Bu çerçevede de Kürdistan Bölgesinin ekonomisinin canlanması için bir kaç sanayi kentinin kurulması kararı alındı. Bunlar Kürdistan ile İran arasındaki Hacı Omeran ve Başmak, Zaho'da da Kürdistan Bölgesi ile Türkiye arasında serbest ticaret bölgesinin kurulması kararlarıdır. Fakat bunların yanında iyi bir gelişme kaydeden Kürdistan Bölgesi ile İran arasında kurulacak Erbet ve Seyid Sadık serbest ticaret bölgesi dikkat çekiyor. Bu sanayi gelişmelerini yakından takip etmek amacıyla Beréz Şirketi müdürü ile Kürdistan Bölgesi Yatırımcılar Derneği sözcüsü ile bir röportaj yapma kararı aldık.

Süleymaniye serbest ticaret bölgesi neyden oluşmuş ve projeye temin edilen sermaye ne kadardır?

Projeye bin yüz hektarlık alan yatırımcılar heyeti tarafından temin edilmiştir. İlk verilere dayanılarak 600 hektarlık alan üzerinde çalışılıyor. Bu bölüme ayrılan sermaye 7 milyar doları aşmaktadır. Bu sermaye ile 200 büyük mimarlık teçhizatı, yiyecek ve diğer farklı alanlarda yapılacak fabrikalarla beraber 180 küçük fabrikanın kurulması bekleniyor.

Bu bölgenin kurulmasında yerel ve İranlı firmalar hangi rolü üstlenecekler?

Projenin bizzat kendisi anamalcılık bir projedir. Bu projede kapitalizm sektörü rol alacaktır. Fakat serbest endüstri bölgesinin kurulmasının kolay olmadığı için ne Kürdistanlı ne de İranlı yatırımcılar bu serbest ticaret bölgesini sonuca ulaştıramazlar. Bu yüzden bunun için Kürdistan Bölgesi hükümeti tarafından bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon doğrudan Süleymaniye Genel Yatırımcılar Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir. Bu proje için İran da bir komisyon oluşturdu. Söz konusu serbest endüstri bölgesi 8 büyük firma tarafından yönetiliyor. Bunlardan ikisi Kürdistanlı firmadır. Diğerleri de İranlı firmalardır.

Projenin karşı karşıya geldiği sorunlar nelerdir, şuna kadar neden uygulama aşamasına geçilmemiştir?

Serbest endüstri bölgesi çok büyük bir projedir. İyi gelişmeler elde etmiştir. Proje üzerinde yaklaşık yedi aydır çalışılıyor. Fakat Kürdistan Bölgesi'nde 1100 hektar toprağın sınılanması zaman gerektirir. Sizin bildiğiniz gibi mülk sorunu ve toprak cinsinin değiştirilmesi kolay değildir. Bunlar proje önünde barikat olmuş durumda. Bununla beraber Başbakan ve yatırımcılar heyetinin bizzat kendisi projenin sonuca ulaştırılması için başlıca hedefleridir. Projenin sonuca ulaşılmadığı konusunda İran'a birçok önemli ileti sunulmuştur. Arazi sorunu da çözülecektir. Yakın bir gelecekte de üzerinde çalışma yürütülecek araziler firmalara teslim edilecek.

Hizmet projesi ile gerekli enerji serbest endüstri bölgesi için kim tarafından sağlanılacak?

İran İslam Cumhuriyeti bölgede 150 megavatlık elektrik istasyonunu kurma ve Başmak'tan sözkonusu endüstri bölgesine kadar bir de yol yapma kararı aldı. Uluslararası firmalar da bölgede bazı hizmetçilik projesini hayata geçirme kararını verdiler. Çünkü endüstri bölgesi içinde turizm sektörü ve ticaret sektörü de var. Bölgeye yerleşecekler için 1000 yerleşim birimi inşa edilmesinin yanı sıra gümrük, itfaiye durağı ve belediye de kurulacak.

Bu serbest endüstri bölgesi Kürdistan Bölgesi ile Süleymaniye'nin şimdiki gerçeği için ne kadar önemlidir?

Çok önemlidir. Endüstri açısından yatırım için önemli bir sektör olan ekonomik altyapımız şuna kadar gözle görülebilen bir canlanma kaydetmemiştir. Bizim iğne yapımı fabrikasından tut uçak fabrikasına ihtiyacımız var. Bölgede yatırım yasaı yoluyla endüstri trafiğini yaşasa bile bu trafik Kürdistan'da endüstri sektörünün temel ve üretici bir şekilde canlanmaya sebep olmamıştır. Her ne kadar şunda demir, tuğla ve çimento gibi fabrikalarımız olsa da bunlar endüstri sektörünün altyapısının %3'ünü bile etmiyor.

Projenin tamamlanması Kürdistan Bölgesi piyasalarının yabancı ürünün ithalat tufanından ne kadar koruyabilir?

Kürdistan Bölgesi'nde malesef 1991'den sonra nüfusun artmasıyla ithalat hacmi de arttı. Ki bu da her halkın bir hatasıdır. Ve ekonomi açısından kendisine sorun yaratıyor. Böylece bu halkın ülkesi bir başka ülkenin bir çok ürününün canlanması için tüketici bir ülke haline gelir. Temelde ülkemizin ekonomi tarafı ve toplumumuzun gelirini azaltacaktır. Ancak bunun karşısında diğer ülkenin altyapısı canlanır ve geliri yükselir. Bu yüzden Kürdistan Bölgesi hükümeti sözkonusu endüstri bölgesinin kurulması içinde imkansızlıklar olsa bile buna buna tam destek vermelidir. Biz tüketici bir ülke haline geldik. Bu da malesef aylık olarak 300-400 milyon dolara ulaşarak Hewler, Dohuk ve Süleymaniye vatandaşlarının eline geçen paradır. Bu para da hükümet tarafından vatandaşlara maaş olarak verilen harçlıktır. Bu sözkonusu para da bir kaç gün sonra borsa ve dolar piyasası yoluyla Türkiye ve İran'a naklediliyor. Süleymaniye harcama ve tüketme açısından Irak'ta rekabeti bulunmuyor. Yani çok yöngü bir kentiz. Bundan dolayı da yatırımcı bir kent olmalıyız. Aksi takdirde hepimiz iflas ederiz.

Serbest endüstri bölgesinde üretilecek ürünler İran'ın mı yoksa Kürdistan'ın mülkü mü olacak?

Süleymaniye serbest ticaret bölgesinde yapılması beklenen fabrikalar Kürdistan Bölgesi ile İranlı bazı büyük firmalar arasında imzalanan anlaşmaya göre olacaktır. Söz konusu firmaların ürünleri üzerinde

(Irak-Kürdistan Bölgesi-Süleymaniye) olarak yazılması konusunda anlaşılmalıdır. Çünkü sözkonusu ürün ülkemizde üretiliyor. Ürünün üzerinde İran malı olarak yazılmasını kabul etmeyiz.

Söz konusu endüstri bölgenin kurulması ne kadar iş imkanının doğmasına neden olur?

İlk başta İran ve diğer ülkelerden gelecek deneyimli bir çok kişinin kurulacak fabrikalarda çalışacağı gibi görünüyor. Fakat bu fabrikalarda Kürdistan Bölgesi'nde ve özellikle de Süleymaniye'den daimi işçiler çalışmalıdır. 2012 yılına kadar fabrikaları hazır hale getirebilirsek 11 bin işçinin bu sanayi bölgede çalışabilir. Şimdiden Süleymaniye halkına müjde vermek istiyorum. Proje önünde herhangi bir engel oluşmazsa 2015 yılının sonuna kadar bu sanayi bölgede 11 bin Süleymaniye ile Kürdistan halkı çalışacaktır.

Sanayi bölgede çıkacak ürünler üzerindeki vergi oranı ne kadar olacak?

On yıla kadar Kürdistan Bölgesi yasalarına göre tüm ürünler üzerindeki vergiler kaldırılacak. Bölge'nin öneminden dolayı Kürdistan Bölgesi hükümeti sözkonusu bölgeyi yatırım ve yüksek Yatırım Konseyi yoluyla stratejik sanayi bir bölge yapmayı hedefleyeceği gibi gözüküyor.

Suana kadar da serbest bölgelerin yapılması yatırım yasası vasıtasıyla izin veriliyor. Acaba bu bölgelerin kurulması özel bir yasanın olmasına ihtiyaç duyuluyor mu?

Malesef serbest bölgelerin kurulması için 2006'nın yatırım yasasının 4.maddesi dışında hiçbir yasanız yok. Bu yasa sanyie kentin ve serbest ticaret bölgenin kurulması için yeterli değildir. Ekonomist, yatırımcı ve Kürdistan Bölgesi hükümetindeki deneyimli kardeşlerimden bir yasa taslağını yazarak parlamentoya gönderilmesini talep ediyorum. Gerçekten de serbest ticaret bölgesi genel olarak kendi yasasına sahiptir. Kapitalizm yasasından

farklıdır. Sanayi bölgeye daha fazla imtiyaz verilmelidir. Her ne kadar İran tarafı yatırım yasayı razı olsa bile sanayi sektörün canlanması, sanayi bölgenin kurulması ve bölgede ticaretin yapılması için Ürdün'ün serbest sanayi bölgelerin kurulması yasalarına benzer yasaların çıkartılmasını talep ediyorum.

Söz konusu sanayi projesinin tamamlanması ardından Süleymaniye'nin bir sanayi kenti olacak diyebilir miyiz?

Her kentin master planı içerisinde kentin siyaseti nedir, acaba bu kent turistik midir, ticari mi v,yada tarımsal mıdır? diye belirlenmelidir. Acaba kentte halkın ilgileneceği bu bölgede hangi yatırım sektörü rol oynayacak? Ve Süleymaniye gelecekte ne kenti olacaktır? Kentin master planını hazırlayanlar bu gibi soruları yanıtlamalıdır. Bence BABANLAR'ın kurduğu bu kent üç şey için çok uygundur. Birincisi, turizm, ikincisi de sanayi açısından Süleymaniye'ye ne kadar önem verilirse o kadar azdır. Üçüncüsü ise Süleymaniye serbest ticaret kenti olma konusunda çok uygundur.

Eskiden Süleymaniye'de üç hükümdar varmış. Birinci hükümdar İranlılarla ilgileniyordu ve Hemedan'dan kendisine malzeme geliyordu. İkinci hükümdar da Türklerle ilişkisi bulunuyordu. Son hükümdar ise Araplarla ilişki içerisndeydi. Malesef bizim tarafımızdan bu sanayi bölgeye daha az önem veriliyor. Ancak İran'da üç günde bir defa sanayi bölgenin çalışmalarının organize edilmesi ve ilerletilmesi konusunda toplantılar yapılıyor. Umarım bu röportajla hepimiz bu sözkonusu sanayi kent için acil bir şekilde çalışılmalar yürütülecektir. Çünkü projenin gecikmesi ve ertlenmesi zarara mal olacaktır. Süleymaniye ve Kürdistan Bölgesi'ne de büyük bir ziyarı olacaktır.

1600'den fazla öğrenci Yüksek Lisans

Irak Kürdistanı'nda Bilgi Devriminin Başlangıcı, İnsani Yetkinlendirme Programı

Rapor: Azad Ramazan

Kürdistan Bölgesi'nde yüksek öğrenim çalışmaları son hızıyla devam ediyor. Kürdistan Bölgesi Yüksek Öğrenim Bakanlığı hükümet desteğiyle Yüksek Lisans ve Doktora için yurtdışına 1600'den fazla öğrenci yolluyor. Bunların 800'ü bu yakın zamanda belli olurken 838'i de geçmiş dönemlerde belli olmuştur.

ve Doktora için yurtdışına gönderiliyor

Kolaylıkların sağlanması

Kürdistan bölgesi'ndeki eğitim çalışmalarından bahseden Dr. Amanj Abdullah Said, hükümetin yılda 700-800 öğrenciyi yurt dışına yolladığını ve bunun için her yıl 100 milyon dolar para ayırdığını ifade etti. Said, bu yıl için 838 okul birincisi için çalışmalar yaptıklarını, onlar için seminerler düzenlediklerini ve gerekli talimatlar konusunda onları bilgilendirdiklerini ve onlara bu anlamda kolaylıklar sağladıklarını belirtti.

Kürdistan Bölgesi'nde bir ilk

Said, Kürdistan Bölgesi'nde ilk defa 800 kişilik büyük bir grup halinde yurtdışına öğrenci gönderileceğini ve hepsininde kendi alanlarında yetenekli ve tecrübeli olduklarını ve prosedürü tamamlayan öğrencilerin bir hafta içinde yurtdışına yollanacaklarını ifade etti. Said, öğrencilerin başbakanlık ofisi tarafından özel olarak destekleneceğini ve ilgili işlemler için Bölge'deki dış ülkelere ait konsolosluklarla ilişki içinde olduklarını ifade etti.

Dil yeterliliği

Yurt dışı için dil yeterliliğinin önemli olduğunu ifade eden Said, öğrencilerin özellikle inglizce eğitimi olan

okullara göndermeye çalışıyoruz. Dil için 6 aylık bir kurs dönemi olduğunu hatırlatan Said, hükümetin dil kursu dahil öğrencilerin bütün masraflarını karşılayacağını ve ismi çıkan öğrencinin bir okuldan kabul getirmesi gerektiğini belirtti.

İlkler iyimser

Süleymaniye iniversitesinden mezun Serif Ali, gelişmeler karşısında çok memnun olduklarını, geçmiş yıllarda daha farklı bir uygulama olduğunu ve bazıların haklarının yenildiğini belirterek, bu sene herkese karşı eşit ve tarafız bir uygulama yapıldığını ve kendisinin de isminin çıkması karşısında şaşırıldığını belirtti. Ali, bu sene, öğrencilerin akademik bilgi temelinde seçildiğini ve bunun umut verici olduğunu belirtti. Süleymaniye Üniversitesi yöneticilerinden Derun Ferdidun söz konusu projede kimsenin hakkının yenmediğini ve herkesin kendi hakkını aldığını belirterek Bölge Başbakanı'na ve Yüksek Öğrenim Bakanı'na teşekkür ettiklerini ifade etti. İstatistik Bölümü öğrencilerinden Shaho Mumamed, önceleri bu projeye inanmadığını ancak sonuçların açıklanmasıyla buna inandığını ve herkesin hakkının gözetildiğini belirttikten sonra bunun ülke için çok yararlı olacağını belirtti.

Hazırlayan: Eji Çeto Hasan*

INAO –Mike Simizi’in kamerasından. /2006

Kürdistan’da Astronomi...Müjdeli Bir Başlangıç Ortak kültür çalışmayı kolaylaştırıyor

Dünya genlinde, haber ajanslarının astronomiye ilgili gelişmeleri aktarmadıkları gün yok! Bu bir ülkenin yer yüzünde yaşayan vatandaşlarına verdiği doğrudan ve dolaylı öneminin bir göstergesidir. Elbetteki bu öylesine verilen bir önem olmaktan öte, ülkenin zenginliklerine yönelik çalışmaları içine alıyor.

Astronomi bilimi çok eski olup, bilimlerin tacı olarak tanınıyordu ve bu sema ile ilgili soruların cevaplanmasıyla başlamıştır. O zamanlar Mezopotamya yani şimdiki Irak astronominin merkeziydi ve astronominin doğduğu yer idi aynı zamanda. Babilliler, Sümerler ve daha sonra İslam bu bilimde mezopotamyadaki öncüler idi.

Bu bilim günümüzde oldukça büyük bir ilerleme kaydetmiş durumda. Bu bilimin Kürdistan'daki genel durumuna baktığımızda, her şeyin yeni olduğu söylenebilir. Zira şuana kadar da astronomi ile ilgili olarak üniversitelerimizde bir şey yapılmış değil. Ama son zamanlarda sevindirici bir haber aldık ve Kürdistan Astronomy Gönüllüleri Derneği'nin bu konudaki bazı çalışmalarına şahit olduk. Bu dernek Erbil'de kurulmuş bir dernek ve bir genç tarafından toplumun astronomi ilgili haberdar edilmesi için görev almış. Dernek, 2009'da düzenlenen bir programa katılmış ve çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Dernek, halkın bilinçlendirilmesi için Erbil, Dohuk ve diğer il ve ilçelerde dernek ve astronomi bilimi hakkında çok sayıda seminer düzenlemiş ve insanları bu bilimin tarihi ve faydaları konusunda bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Bu dernek aynı zamanda NASA tarafından düzenlenecek bazo projelere temsilci olarak katılacaktır. Derneğin şimdiye kadar çok sayıda etkinliği oldu ve bu etkinlikler hala devam ederken, Dünya'da aynı alanda faaliyet gösteren çok sayıda derneğe ve organizasyona da üyedir.

Kürdistan Bölgesi'ndeki bu faaliyet, Irak'ta yapılan en kapsamlı faaliyet olarak biliniyor ve çalışmalar akademik düzeydedir. Irak düzeyinde Bölge'de bulunan

Korek dağında kurulan gözlem evi Irak'ta hatta bütün ortadoğuda dönemine göre yapılan en büyük proje idi ve çok sayıda ünlü profesör bu oluşumda yer almıştır. Ancak bu proje için düşünülen ilerlemeler 1983'te İran uçakları ve daha sonra da 1991'deki savaşta bombardımanlar yüzünden durdu ve şuana kadar da bir ilerleme kaydedilmiş değil. Kürdistan'ın durumuna baktığımız zaman, astronomi için gelecek vadettiğini söyleyebiliriz.

Sınır Tanımayan Astronotlar organizasyonu başkanı Mike Simmons, Korek dağına çıkarak yaptığı incelemede, Kürdistan havasının Kaliforniya eyaletinin havasından farksız olmadığını ve bölgenin astronomi araştırmaları için çok uygun olduğunu söylemişti.

**Kürdistan Astronomy Gönüllüleri Derneği Başkanı*

(Zuhel Perspektifi) konulu bir seminer / 2009

76 yaşındaki Rahman Amca ayın yüzeyine bakıyor / 2009

Mike Siminz Felekeddin Kakeyi ile Kültür Bakanlığı'ndaki görüşmesi. /2006

Türk Restoranları Bölge'de uyum sorunu yaşamıyor

Ortak kültür çalışmayı kolaylaştırıyor

Kürdistan Bölgesi'ne gelen büyük Türk dalgasıyla birlikte ayakkabı, müzik, isim koyma, üniversiteler, bankalar, firmalar, dramalar, lokantalar, kıllık kıyafet modelleri gibi birçok şeye uyum sağlayarak ilgi duyuyoruz. Irak düzeyinde istikrarlı, güvenli, en çok iş imkânı, ticaret ve yatırım gibi fırsatların olduğu bir bölgede bunları görmek olağandır. Kürdistan Bölgesi'nin tüm kentlerinde doğuya özgü yemekleriyle meşhur olan Türk lokantalarına rastlanılabiliyor. Kürdistan Bölgesi'nin haricinde Avrupa, Rusya, Amerika, Kafkasya, Orta Asya ülkeleri ve Arap ülkelerindeki herhangi bir kente gittiğimizde orijinal doğu yemekleriyle meşhur olan Türk restoranlarıyla karşılaşabiliriz.

Kürdistan Bölgesi'nin 2003'ten sonra bölgenin dış ülkelere açılmasıyla birlikte

Türk restoranları Irak Kürdistan Bölgesi'ne gelmeye başladı. Elbette ki bu, bölge halklarını bir arada toplayan tarihi ve kültürel bağın olmasından kaynaklanıyor. Kürdistan'daki bir öğretimin görevlisi bu konuda: "Türkiye vatandaşlarının çoğu iş elde etmek amacıyla Kürdistan Bölgesi'ni ziy-

ret ediyor. Bu da Kürdistan Bölgesi ile Türkiye arasındaki tarihi ve kültürel ilişkiler vasıtasıyla gerçekleşiyor. Böylece "Türk lokantalarının açılması ihtiyacı da doğuyor." diyor.

Başkent Hewler'in ünlü 60 metrelik ana caddesi üzerindeki Şorêş köprüsü yakınında bulunan Bejan lokantasının sahibi Salahaddin Özdemir, Kürdistan Bölgesi'nde Türk restoranlarının açılmasıyla birlikte diğer dünya halklarının da restoranlarını bölgede açmasını beraberinde getirdiğini ifade etti.

Özdemir, "Ben, Kürdistan Bölgesi'nde de Türk yemeklerine büyük bir meylin olduğunu hissettim. Aynı zamanda da gündelik olarak çok sayıda Türk vatandaşı Kürdistan Bölgesi'ne gelmektedir. Bundan dolayı yemeklerimizin tanınması için burada Türk lokantasını açma kararı verdim. Yemek çeşitlerimiz mevcuttur. Çeşitli yemekleri her öğün servis ediyoruz. Yani bu yemekler Kürt yemeklerine de yakındır" dedi.

Kürdistan'da restoran bulunan Türk vatandaş Naif ise, çeşitli yemekleri servis ettiklerini belirterek, "tarihi ve kültürel kökenimiz ortak olmasından dolayı Kürdistan bizim için diğer bölgelerden daha uygundur. Çok sayıda restoran sahibi ile garsonun Kürt olmasından dolayı dil sorununu yaşamıyoruz. Bundan dolayı da burada birçok Türk lokantası bulunuyor. Biz müşterilerimizin taleplerini göz önünde bulundurarak halal et haricinde başka bir şey servis etmiyoruz." dedi.

Kürdistan'da ismi açıklanmayan bir Türk aşçı da, "döner gibi yemeklerin hazırlanması için bir gün önce özel bir şekilde eti terbiye ederek hazırlıyoruz. Bunun ardından da baharat gibi farklı çeşnileri hazırlanan ete katıyoruz. Sonrasında da ateşin üzerine bırakarak pişmesini bekliyoruz. Daha sonra da seervis yapıyoruz. Adana kebabı ve isken- der gibi yemekler Türk yemeklerinin en lezetli ve en ünlü yemekleri arasında yer alıyor" diye konuştu.

Güzel Bir Doğa... Acıyla Dolu Bir Yaşam...

Kürdistan göçebelere ile Kürdistan'daki koyun sahipleri Kürt kültürünün önemli bir bölümü sayılmaktadır. Bunun haricinde de Kürdistan'da özel hayvan üreticileri önemli bir yer edinmekte. Ancak son zamanlarda hayvancılık sektöründe bir takım sorunlarla karşılaşıldığı sıkça dile getirilmektedir.

“Sıcaklık Derecesi 30'u Geçmiyor”

Haziran ayının ortasında, günlerden bir gün sabah saat 8:30'u geçerken evden çıkarak yaklaşık 2 saat sonrasında Çoman nahiyesinin 10 km kuzey-doğusuna düşen Weze (kaplan) yaylalarında bulunan göçebelere kurulan çadırların yanına vardık. Koyunları sağmakla meşgul olan Rahime Kadir ana ve kızıyla karşılaştık. Çok sıcak karşılandık ve onlar bize birer bardak ayran ikram ettiler.

“500 Göçebe Ailesi”

İran, bu bölgelerde bulunan göçebelere evlerini sürekli bombalıyor. Bu da göçebelere ve sınırdaki vatandaşları endişelendirmektedir. Kürdistan Bölgesi'ndeki göçebelere sıcak yörelerden sözkonusu yaylalara ulaşana kadar tam 4 gün sürüyor. Şuanda da buradaki yaylaların ev sayısı yaklaşık beş yüzdür. İsmi vermek istemeyen bir vatandaş, “Öncelerde göçebelere sayı daha çoktu. Ancak sınırların huzursuzluğundan dolayı son yıllarda geçimleri zor olmuştur. Bu da göçebelere bir kısmının mesleğinden vazgeçmesinin temel sebebi olmuştur.” diyor.

“Mam Aziz'in 40 yıllık Çobanlık Öyküsü”

Kani Reş yakınlarında koyunlarını otlatan ve çok yorgun görünen Mam Aziz adlı çoban geceleri dağlarda tek başına uyduğunu söylüyor. 40 yıldır para karşılığında çobanlık yapan Mam Aziz şüana kadar sadece iki keçiye sahip olabilmıştır. Aynı zamanda evli olan ve aylık 600 bin Dinar alan Mam Aziz ayda evine sadece iki akşam gidebildiğini söylüyor.

“Bombardımanlar Devam Ediyor”

Akşam saat yedi sularında yaylalardan ayrılmak üzere-

ken top seslerini duyduk. Yani bombardıman hala devam etmekte! Her ne kadar göçebelere evleri bombalanmazsa da çobanların evlerinin dışındaki bölgelerde otlatmak için kullandıkları alanlar hala tehlike oluşturmaktadır. Rahime ana, “Geceleri bombardıman yeniden başlıyor. Fakat duymazlıktan gelmek zorundayız” diyor.

“Kadınlara Büyük Yorgunluğu”

Göçebe kadınlara ev işleri haricinde çocuklara bakmak, koyunları sağmak, peynir ve tere yağı gibi işlerden de sorumludurlar. Bu da göçebe kadınlara ağır bir yük oluyor. Çünkü kadınlar yerli yoğurt ve peynir gibi ürünleri bizzat kendileri yapıyor. Göçebelere yaylalardaki tüm işlerini tamamlayarak sonbaharda geri dönüyorlar.

“Sağlık Hizmetleri”

Göçebelere hiçbir sağlık hizmeti sunulmamıştır. Göçebelere bu yıl içinde sadece bir kez bir asistan doktorun kendilerini ziyaret ederek bakıverdiğini söylüyorlar. 50 yaşındaki Rahime ana, “Hastalarımızı tedavi etmek için Çoman Hastanesine gidiyoruz. Buradan Çoman'a kadar yol kirası yirmi bin dinardır. Bu da bize çok geliyor. Bundan dolayı hükümet bize yardımda bulunmalı” dedi.

Buralarda yolların bozuk olması bir başka sorundur. Bölgede çobanlık yapan Abdullah Wezeyi ise sert ve çetin olan yolların çoğunun göçebelere ve bölge halkı tarafından yapıldığını belirterek, yolların bozulduğunda da kendilerince yeniden yapıldığını ifade etti.

Wezeyi, Bölge hükümetinden bozuk yolların iyileştirilmesini istedi.

“Yaylalar”

Kürdistan'daki yaylalarda serin bir hava, tatlı sular, çeşitli kuş sesleri, yüksek dağların oluşturduğu şekil ve görülmeye değer manzaralar bulunuyor. Aynı zamanda Kürt doktorlarca bir bölümü ilaç için kullanılan onlarca çiçekli çeşidi bulunmaktadır. Ayrıca Kürdistan Bölgesi'ndeki yüksek dağlarda onlarca turistik alan da dikkat çekmektedir.

Kürt Sanatçı'dan büyük başarı Kadın konferansının Ortadoğu genelindeki tek katılımcısı: Bekhal Cevdet iyi niyet elçisi seçildi

Kürt Sanatçı Bekhal Cevdet, Kadın Enstitüsünün düzenlediği büyük bir konferanstan sonra, uluslararası dostluk elçisi ünvanına layık görüldü.

Konferansa Ortadoğu'dan katılan tek kadın olan Cevdet, PUK'a yaptığı açıklamada, dünya genelinde 350 kadından sadece 25'inin konferansa çağrıldığını ve ortadoğudan bu konferansa katılan tek kişi olduğunu ifade etti.

Ortadoğu genelinde konferansa katılan tek kadın olan Cevdet, konferansta özellikle üzerinde durduğu konuların başında kadın hayatının ve özel ihtiyaç sahibi kadınlar olduğunu belirtti.

Cevdet, konferansta Kürdistan Bölgesi'ndeki kadın sorununa değindiğini ifade ederek Bölge hükümetinin kadınların durumunu iyileştirmek ve kadınların sorunlarına çözüm üretmek için gösterdiği çabadan bahsetti.

ABD'de gerçekleşen konferansa geleneksel Kürt kıyafetlerine katılan Bekhal Cevdet, kadın sorunları ve sorunların çözümüne yönelik çok sayıda konuya değindi.

BESARANİ MÜZİK GRUBU BAŞKANI: “KÜRDİSTAN’DA BÜYÜK BİR HAYRAN KİTLEMİZ VAR”

Diyalog

Müzik uzmanları müzgin “beynin besini” olduğunu vurguluyorlar. Bu yüzden insanoğlu yararlı müziği dinlemeli. Orijinal müzik de uzun yıllar için dinleyicinin aklında kalabilen müzikten ibarettir. Bu da insanın kalbini, psikolojisini, hissini ve zekâsını doğrudan etkilemekte ve insanı başka bir dünyaya götürmektedir. Aynı zamanda bir kaç günde dinleyiciyi tatmin etmeyen yeni müzik ürünleri ile parçaları için ise sadece bir vurgu vardır. O da dinlenen söz konusu müziğin orijinal olmadığı ve dinleyiciye faydası dokunmayan müzik anlamına gelmektedir. Müzik, doktorlarca önerilen tabii gıdalar gibidir. Yani bu gıdalarla arkadaş olmalıyız ve kendimizi konserve kutularındaki gıdalardan uzak tutmalıyız. Yani orijinal olmayan müziklerden uzak durmalıyız.

Bésarani Müzik Grubu'nun kuruluşunun başlan- gıç düşüncesi ne zamana dayanıyor?

Bésarani Müzik Grubu Başkanı Kameran Hasan: "Saza özgü olan Bésarani Müzik Grubu'nun kuruluşu 2005'e dayanıyor. O zaman tek başımaydım. Fakat bir kaç gencin saz çalmayı öğrenmeleri için çaba sarfettim. Böylece 2008'e kadar Bésaran Müzik Grubu adı altında ilk konserimizi verebildik"

Şuana dek kaç konser verdiniz?

İlk konserimizi 2008'de Hewlér'de verdik. Ardından Halepçe'de bir konser verdik. 2009'da yine Hewlér'de bir konser daha verdik. Fas'ta da iki gecelik bir konser gerçekleştirdik. Son olarak da 2005 nisan ayında yine Hewlér'de bir konser daha verdik.

Bu tür müzik (saza özgü) halk tarafından nasıl karşılanıyor?

Büyük bir kitle tarafından karşılanıldığını söyleyemeyiz. Ancak verdiğimiz konserlerde halkın ilgi gösterdiği göze çarpmakta. Özellikle Hewlér'de verdiğimiz son konserimizde halkın ilgisi büyük ölçüde göze çarptı. Bu tür müziğin kendine has dinleyicisi var. Hewlér'de verdiğimiz son konser sırasında hazır bulunanların tamamen saz müziği dünyasının içine girdiklerini hissettik. Konser verdiğimiz salon adeta sessizliğe büründü. Salon müdürü, uzun zamandır böylesi bir halk kitlesi-

nin bu şekilde müziği dinleyerek ilgi gösterdiğine şahit olmadığımı belirtti.

Kürtçe müzik ile yabancı müziğin birbirine bağ- daştırılması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Biz bugün modern müzik aletlerinden yararlanabili-
riz. Örneğin; eskiden Kürt müziğinde sadece davul ve zurna vardı, fakat batı müziğine baktığımızda onların büyük orkestralara sahip olduğunu görürüz. Ama bu şanda Kürdistan'daki aktivitelerle bağdaşmaktan uzak bir görüntü çiziyor. Müzik taklitten kurtulamıyor. Bir başka halkın müziğinin Kürtçe bir şiirle bir arada kullanılması söz konusu. Bunun dışında da şiir de melodinin etkisi altına giriyor. Mesela bazen Kürtçe bir şarkıyı dinlediğinizde şarkının Kürtçe olduğunu anlamaktan güçlük çekersiniz. İnsan bu şarkının Arap yada Hint olduğunu hisseder.

"Müzik evrenseldir. Ulusal değildir." diye bir ta- bir vardır. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Genel olarak müzik evrenseldir. Ama aynı zamanda sosyal bir olgudur. Müzik sosyal bir fenomendir derken maksadımız ürünün ortaya çıktığı bölgedeki toplumun coğrafyası müziğin farklı şekilde ortaya çıkmasına neden oluyor. Dağlık ile serin ve engebesiz ile ıssız bir bölgede yaşayan halk müziği arasında büyük bir fark vardır.

Hangi müziğe orijinal müzik denilir?**Bésarani Müzik Grubu Üyesi Nesrin;**

“Orijinal müziğin antik bir tarihi olmalı. Bütün uluslar mimarlık, arkeoloji ve tarih gibi asıl ürünlere önem veriyor. Biz de tarih ve asıl ürünlerimize önem vermeliyiz. Bunun için de medya önemli rol üstlenebilir. Basın kuruluşları orijinal müzik ile diğer müzik çeşitleri arasındaki farkı gözetebilir. Dinleyicinin halk müziğinden uzaklaşmaması orijinal müziğin gerekli mevkilerde sunulması konusunda bir zaman ayrılmalı. Yeni neslin müzik tarihi ile milletin icatlarıyla tanışması lazım. Bu yüzden ben bir Kürt olarak dil, kıllık kıyafet, müzik, yemekler, şiir ve Kürt edebiyatı gibi örf ve adetlerini tanımalıyım. Bizim her çeşit müziğe ihtiyacımız olsa bile ulusal konulara daha fazla yer vermeliyiz. Bundan dolayı da orijinal Kürt müziğinin öğretilmesi için bir enstütü yada Kürt aletlerine özgü özel bir müzenin kurulmasını öneriyorum. Hükümet, bu alanda çalışan taraf ve kişilere yardımcı olmalıdır.”

Medya kanallarının orijinal müziğin ilerlemesinde ve canlı tutulmasındaki rolü nedir?

Medya kanallarının bu konuda ihmalkar davrandığını söyleyemem. Ancak daha büyük rol almaları yahut bu gibi hassas ve önemli konuların keyfiyeti ile muamele etmeleri için bir programları olması gerekiyor.

Orijinal şarkıların yenilenmesi orijinal müziğe ne kadar hizmet eder?**Bésarani Müzik Grubu Üyesi Hemewend;**

“Gerçekten de orijinal şarkıların müziğinin yenilenmesi gereklidir. Çünkü eski kayıt iyi olmamış olabilir. Yada o zamanki müziğin dağıtım eksiklikleri olmuş olabilir. Bu yüzden müzisyenler şarkı müziğini düzelterek orijinal bir müzik ürününü halka sunabilirler. Fakat sözkonusu yenilenmede ürünün içeriğinin etkilememesi için dikkatli olmalılar. Ürünün yabancılaşmaması için özen gösterilmeli ve melodi tutkusu da unutulmamalıdır. Çünkü ürünün kendisi Kürtçe’dir. Bununla Kürtçe tutkusuyla muamele edilmelidir. Böylece sözkonusu ürünler yok edilmekten kurtulacaktır.”

Kürtçe müzik ile diğer halk müziğinin bağdaştırılması orijinal müziğe ne kadar faydası dokunur?

Kopyalama nedenlerinin oldukça görüldüğü bir dönemde yaşadığımız için Kürtçe müzik ile komşu ülkeler müziğinin bağdaşmasından kendimizi uzak tutamayız. Denildiği gibi müzik ulusal bir üründür. Kürt halkının da kendine özgü müzik ve melodisi vardır. Örneğin “Siya Çemane” şarkısı 300’den fazla melodiyi içine alarak bir çok melodiye dönüşüyor.”

Orijinal müziğe hizmet ve korunması konusunda**kadın rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?****Bésarani Müzik Grubu Üyesi Glara;**

“Ben bir kadın olarak kadın ve erkek arasındaki tüm dallar konusunda eşitliğin olmasını diliyorum. Genelde müzik özelde de orijinal müzik alanında kadınların daha fazla katılımını önemli buluyorum. Özellikle bugün maalesef kadınların katılımı azdır. Bu da toplumdaki örf ve adetlerin etkisine dayanmaktadır.”

Güzel Sanatlar Koleji ile Enstütü’nün orijinal müziğin korunmasındaki rolü nedir acaba?

Enstütü ile kolejin görevi belirlenmiş bir dalda akademi ve uzman kişileri yetiştirmesinden ibarettir. Ardındaki görevleri ise kendi alanlarında icat yapmalarıdır. Bence kolej ile Enstütüler akademik bir şekilde okuyamayan, sözkonusu alanda uzman olan ve orijinal müziğe katkıda bulunmak isteyen kişilere fırsat tanınmalıdır.

Glara son olarak Kürtçe müziğine katkı sunmak için gelişmiş ülkelerde bir takım konser verme fırsatının doğması temennisinde bulunuyor.”

Bizim her çeşit müziğe ihtiyacımız olsa bile ulusal konulara daha fazla yer vermeliyiz. Bundan dolayı da orijinal Kürt müziğinin öğretilmesi için bir enstütü yada Kürt aletlerine özgü özel bir müzenin kurulmasını öneriyorum.

KÜRDİSTAN'DA HARP ÇALMAK: TARA'NIN SESİ VE HARP'I ROMANTİK BİR TABLO ÇİZİYOR

Hazırlayan: Halil Barzani

Halkların orijinal müziğinin zayıfladığı dönemlerde yeni ve modern müzik aletleri devreye girmiştir. Bu tür müzik aletlerinin çalgıcıları ve dinleyicilerin az olması da doğaldır. Fakat kadın sanatçılarımızdan Tara Caf'ın müziğin geliştirilmesi için gösterdiği gayret şimdi de devam etmektedir. Kürt sanatçı Tara Caf, sanat çalışmasını çok farklı bir müzik aleti ile yürütüyor. Bu müzik aletinin çalınışı çok zordur. Bu müzik aletinin çalınması için özel yetenek gerekiyor. Çünkü bu alet yalnızca özel yeteneklere sahip parmaklarla çalınabiliyor. Bu müzik aletinin öğrenilmesi oldukça zordur. Hangi müzik aletinden bahsediyoruz? Tabiki Harp'tan bahsediyoruz.

Harp Müzik Aletinin Tarihi

Harp çok eski bir müzik aletidir. Harp müzik aleti Mezopotamya'da özel konserlerde kullanılmıştır. Bu bölgede bulunan en önemli müzik aletlerinden bir olarak sayılıyor. Bu müzik alet M.Ö 2700-2800'lü yıllara dayanıyor. Harp'ın başlangıçta sadece 4 tane teli vardı. O dönemde harp aleti eğik bir şekilde bir hayvanın sırtına yerleştirilirdi. Bunun içinde özellik-

le öküz seçilirdi. Bazı bilimadamlarına göre eski zamanlarda öküz bu bölgede kutsaldı. Mezopotamya'da öküzün boynuzları şahların tacı üzerine konulurdu. Boynuzlar iktidar ve gücün simgesiydi. Bazı diğer bilimadamları da, inandıkları putlara kurban kesildiğinde harp çalınırdı. Harpın çalınış sebebiyse kesilen kurbanlık hayvanların acısının azaltılmasıydı. Bilimadamlarına göre, özellikle de kurbanlık için öküz yada ineğin kesildiğinde özel olarak harp çalınırdı. Harpın çalınışının bazı özellikleri vardır. Herkes bu aleti çalamaz. Bunu çalacak her kimse çok sakın ve hafif bir şekilde bu işi yapmalı ve de tam uzman olmalıdır. Bu aletin çalınışının erken değiştirilmesine ve harpın tellerinin düzenlenmesine özen gösterilmelidir. Tara Caf erken yaşta müziğe başlayarak Bağdat klasik Okulunda piyano ile ilgili bir çok ders aldı. Fakat Caf, daha çok harpı çalmasıyla tanınarak popüler olmuştur. Çünkü harpı çalarak ve aynı zamanda harpla beraber şarkı söyleyen ilk Kürt kadındır. Yaklaşık 5000 yaşında olan harp müzik aleti çalındığında dinleyicide bir duygu yaratarak çalınan müziğin sanki modern müzik aletiymiş gibi hisseder. Sanatçı Caf'ın sesi ve harpı

dinleyicide romantik bir tablo oluşturuyor. Caf'ın uzmanlığı da harpın çalınışına bir başka ruh katmaktadır. Tara Caf, Hewreman yöresinin orijinal şarkılarını harpın tel sesleriyle bağdaştırıyor ve bu Kürt sanatına da oldukça uygun düşmektedir. Çoğu zaman insan harpı dinlediğinde bir çeşit üzüntü içerisine giriyor. Fakat daha sonra müziği derin bir şekilde dinlediğinde farklı bir ruhu hali içine girebiliyor.

SANATÇI CAF VE HARP

Kürdistan ve doğuda harpı çalanların sayısı fazla değildir. Özellikle de kadınlar arasında harp çalanlar oldukça nadirdir. Kürdistan'da harp çalan kadınlar arasında Tara Caf ilk kadındır diyebiliriz. Avrupa'da harp çalgıcıları çoktur. Ancak çalgıyla birlikte şarkı söyleyenlerin sayısı çok azdır. Bu yüzden dünyada Tara Caf'ın harp müzik aletini çalarak şarkı söyleyen nadir kadınlardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Caf, Avrupa'da başarılı bir çok konser vermiştir. Sanatçı Caf, Avrupalılar tarafından da oldukça tanınan bir sanatçıdır. Caf, bu yıl içerisinde Diyarbakır, Dersim, İstanbul ve Ankara'da da bir çok konser verdi. Bunun haricinde de Caf, ünlü Kolombiyalı harp çalgıcısı Diego Laverda ile birlikte bir çok festivale de katılmıştır. Caf, çoğu kez Londra'daki hastaneleri ziyaret ederek hastalar üzerindeki psikolojik baskının azaltılması amacıyla harp çalıyor. Çok önemli bir noktaya değinmemiz lazım o da Hewreman yöresinin şarkılarını daha çok erkekler seslendiriyor. Özellikle de bu şarkılar Peşmergeler ile çiftçilerce seslendiriliyor. Üstelik bu şarkıların büyük bir bölümü ezgisiz söyleniliyor. Fakat sanatçı Tara Caf, bu yolları aştı. Orijinal Hewreman şarkılarını harp müzik aletiyle bağdaştırarak yalnızca Hewreman sanatında değil bütün Kürt sanatında bir özgünlük yarattı.

NASLİ'DEN YENİ KLİP: “HEWLERLİ”

Kısa bir süre önce “Beni Dinle” adlı şarkısıyla medyanın ilgi odağı olan sanatçı Nasli bütün vatandaşların gönlünde taht kurduktan sonra bu defa da “Hewlerli” adlı yeni bir şarkıya imza attı.

Sanatçı Nasli “Hewlerli” adlı şarkısının klipini çekmek için başkent Hewler’deki ünlü kalenin yanında yapılan yeni küçük parkı seçti. Klip çekimi sırasında bembeyaz bir elbiseyle herkesin önünde dans eden Nasli’nin etrafını büyük bir kalabalık sardı. Nasli, bu şarkıyı seslendirerek büyük bir halk kitlesi önünde dans etti. Nasli, “İlk başta biraz utandım. Sonra alıştım. Klip çekimi tamamlandığında güçlükle arabaya binebildim. Büyük bir halk kitlesi benimle fotoğraf çekmek ve konuşmak istiyordu. Klip çekimi esnasında şarkıyı ve şarkının melodisini duyduklarında çok mutlu oldular.” dedi.

Başkent Hewler'deki Delalhane çarşısında dükkanı bulunan ve Nasli'nin klip çekimini izleyen 28 yaşındaki Osman Kadir, "Nasli çok güzeldi. Dansı ve şarkısı da güzeldi. Her şeyi güzeldi. Bu yüzden de halk etrafını sardı. Çok güzel ve acayıptı. Çünkü Kürdistan'da Hewler çarşısında şarkı söyleyerek dans eden birisi daha önce olmadı. Böyle bir şey daha önce yaşanmamıştı. Kürt sanatında asla böyle birşey yaşanmamıştır. Bir daha bu kızı görmek isterim ve kendisine gerçekten çok cesursunuz demek istiyorum." dedi.

Klip çekilen Delalhane'deki 23 yaşındaki Béwar Abdullah da, "İlk başta kızın İngiliz olduğunu sandım. Şarkıyı söylediğinde Kürt olduğunu anladım. Çok güzel dans ediyordu. O günkü bütün yorgunluğumu unuttum" diye konuştu.

Nasli ile fotoğraf çekmek için büyük çaba harcadığını ancak sonunda da fotoğrafı çekemediğini belirten Abdullah, "Bu kıza bravo demek lazım. Bütün bu erkeklerin gözü önünde utanmayarak hem işini yaptı hem de bizi eğlendirdi. Sanırım Hewlerli erkekler bundan hoşlandı." şeklinde konuştu.

Uzaktan Nasli'yi dans ederken gören 58 yaşındaki Mam Resul ise, "Halkın kalabalığı yüzünden şarkıyı tam olarak duyamadım. Fakat kız çok sıcakkanlıydı. Madam ki bu kız Hewlerli'dir ve Hewler erkeğini istiyor benim iki oğlum var. Biri berber diğeri de öğrencidir. Hangisini istiyorsa kendisine mübarek olsun ve nikâhlarını kendim kılıyorum" dedi.

Nasli'nin bu adımı Kürt toplumunda kolay kabul edilen bir adım değil. Çünkü Nasli esnaf ve farklı yaşlardaki halkın içinde bulunduğu bir çarşıda dans etti.

Bu konuda da çarşıdaki yaşlı birine bu kızı (Nasli) gördünüz. Nasıl değerlendiriyorsunuz? diye bir soru yönelttiğimizde, kızarcasına, "ben böyle bir mevzu konusunda konuşmam. Eskiden Hewler böyle değildi. Şimdi bütün sınırlar aşılmıştır." Şeklinde yanıt verdi.

Yalnızca bir kısmı Facebook'ta yayımlanan şarkının klipi hakkında, 700'den fazla erkek Nasli'ye e-mail çekmiş. Nasli'ye e-mail çeken Aryan Fuad adlı biri e-mailinde, "Selam Nasli eğer Hewlerli bir erkek ile evlenmekle gurur duyuyorsan ben evlenmeye hazırım. Ben asıl Hewlerliyim. Hewler'in hatırı için bana cevap ver" şeklinde yazdığını belirtiyor.

Acaba Nasli gerçekten de Hewlerli bir erkeğe gönlünü kaptıracak

mı? Şeklinde soruyu Nasli'ye yönelttiğimizde Nasli gülererek, "Şuana kadar hayır. Fakat ben bütün Kürdistan halkını seviyorum. Özellikle de şehrimin halkını çok seviyorum. Ben bu Hewler'in çocuğuyum." yanıtını verdi.

Nasli'nin bu adımı yönetmenin desteği ve cesaretlendirmesi ile gerçekleşti. Nasli'nin yönetmeni sanatçı Helkewt Zahir,"herhangi bir yerde yaşamak insanda bir hatıra bırakıyor. Hewler isminin şarkıda kullanılması benim Hewler'in ve oturanlarına olan sevgimdir. Sonra da santçı Nasli Hewlerli'dir. Şarkının metnini ben yazdım. Melodisini de ben koydum. Şüphesiz Nasli'nin kendisi de bunu istiyordu" dedi.

Zahir, "daha önce böylesi bir şarkının yapılması düşüncesi vardı. Bazen iş erken olarak insanın fikrinde gerçekleşiyor. Bazen de sanatçının karakteri düşünceyi hazırlıyor. Örneğin sanatçı Deşné'nin karakteri her zaman çalışmalarım için iyi bir yaratıcıdır çünkü kendisi fanteziyle doludur" dedi.

Zahir,"bu şarkı için bana pek çok tebrik geldi. Hewler halkına sevgim vardır. Hewler gençlerinin gönlünü eğlendirebilmeyi başarabildiysem bununla mutlu olacağım. Çünkü ben Hewler'den ve halkından çok razıyım." dedi.

Nasli, sanatçı Helkewt Zahir'in öğrencilerinden ve 1989'da Erbil'de (Hewler) doğdu. Nasli çocukken ailesiyle birlikte Kürdistan'dan ayrılarak İsveç'e yerleşti.

Hoşgeldin Ayna Gibi Parlayan Şehla

Hoşgeldin duvaklı misafir.
Hoşgeldin sessiz ve üzgün dünya.
Bana utangaç bulutlardan bir parlaklık ver.
Görüntümün hayali,
Rüzgarı bana doğru getir.
O rüzgardan nergizin gurbetlik kokusu gelsin.

Hoşgeldin, ayna gibi parlayıp uyuyan Şehla.
Buraya gelip yüreğini bulamadı ve ihlal etti.
Giden kişi dağın kartalını kaybetti.
Tasadüfün sırrı,
Acının parlaklığı,
Ayrılığın mevsimi,
Buzun kırılması ve
Kenarda ölümüne yüzmek...
Sabahın köründe görünmüştü.

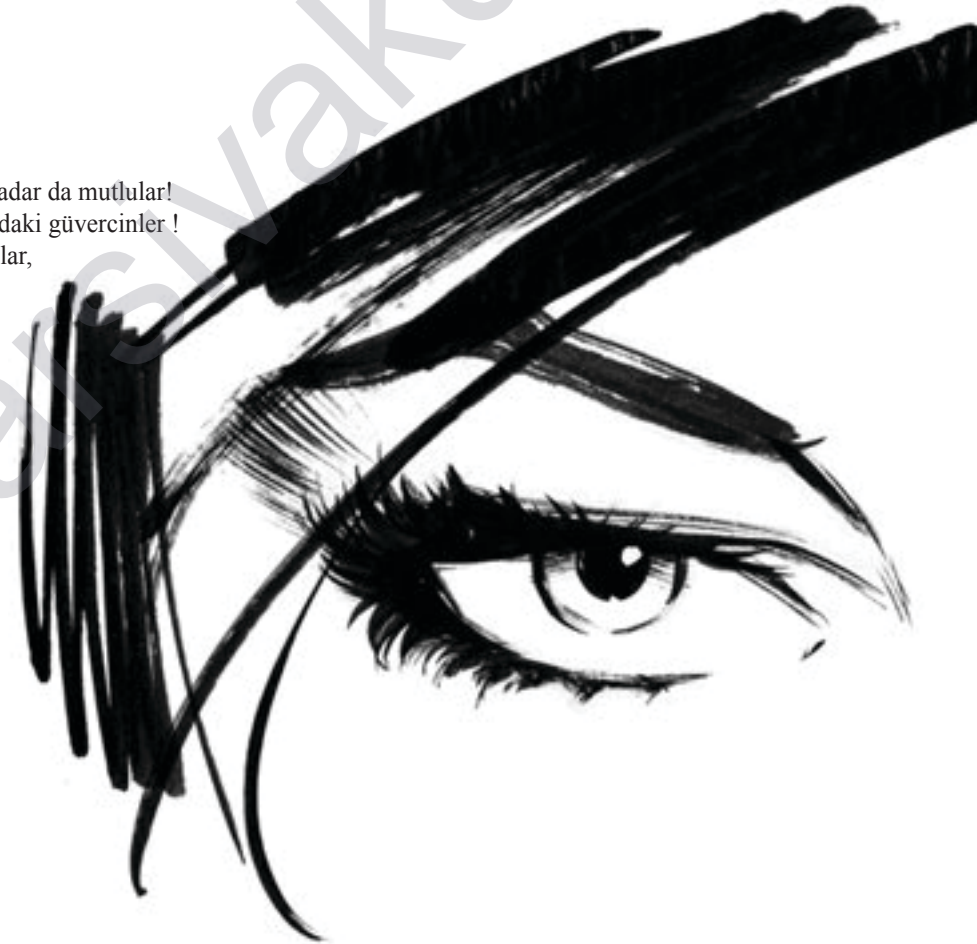
Hoşgeldin tünelin kapısına
Sıcak kucak,
Üzgün ayın,
Yoksulluğun melodisi ve
Yağmurun halısı.

Hoşgeldin sessiz ve üzgün dünya.
Duvaklı misafir bak!
Cami avlusundaki güvercinler ne kadar da mutlular!
Ne kadar da mutlular cami avlusundaki güvercinler !
Mavi ateşi kanatlarının altına almışlar,
Gökyüzünde dolanırlar.
Korkarak, fantazinin tuzağında.
Kederli ayinin kucağından
Dönerler.
Yoksulluğun melodisi ve
Yağmurun halısı uyuyan Şehla.
Duvaklı misafir,
Hoşgeldin beyaz güllerin halayına.

Ceviri: Nejla Rehim
Sirwan Rehim

Nejad Aziz Surme

Dönmeyecek Birini Beklemek

1.
Yaşam viran...
Geceye bir de yalnızlığıma bak.
Bir şehirde,kasırmanın korkusundan
Kaçan bir sürü rüzgar...
2.
Gün gelir,
Varsayalım rüzgarla geldin.
Ve
Kaybolmaktan kaçan,
Mutluluğun yuvasına geri döner.
Döner.
Ruhumun özgür zindanına geri döner.
3.
Plansız ve adressiz.
Sonu olmayan bir yolun başında
Çaresizliğime bakarım.
Ey allahım nereye gideyim
Yol çok uzun.

Jauen Sali

4.
Dünyaya gelişim, sanki yolculuğun için
Kara müjde olur.
İlk, bahar akşamının battığı gece
Beni evrene hediye ettin.
Kendin gittin,
Kıyafetlerin bembeyazdı;
Ama senden kırmızı yağmur akıyordu.

Aşka Övgüler

Aşka bir mevsim daha var.

Hislerimizin harmanlanması için,
Buluşmamız lazım.
Aynı zamanda ruhlarımızın da birleşmesi için.

Ay kaybolmadan önce
Kuşlar ağacın üstünde ölmeden önce,
Kar erimeden,
Su,berraklığını kaybetmeden,
Ey sevgili gel.
Eğer sen yoksan
Kelebekler çiçeklere konmaz.
Çocukların düşleri
oyunsuz kalır.
Ağaçlar küle dönüşür,

Güzellik ise yara olur.
Ev,mezarlık
Ülke ise sürgün yeri olur.

Feridun Saman

Ey sevgili,eğer sen olmazsan
Çocuklar dahi erken yaşlanır.
Kuşlar uçma yetisini kaybeder.
Konuşanlar dilsizleşir.
Yollar hedefinden sapar.

Ey sevgili,yardıma muhtacım,
Gel artık.

Kısa Mektuplar

1.
Meryem'den daha masum olayım.
Yüreğim de berraklıktan daha berrak olsun.
Güzellikten de daha güzel olayım.
Ataerkilin üzgün döneminde,
Küçük ataerkiller...
Kim beni ister?
Kim, evini kalabalıklaştırır çocuklarımdan?
Benim çocuklarım.
Her biri
Bir hayalden,
Bir şüpheden,
Ve bir acıdan.
Bu yolculuk ki bana acı veren.

2.
O günden itibaren ben, bendeki bekleyişi öldürdüm.
Hiçbir erkeğin aşkını beklemiyorum.
Hayatım daha huzurlu,
Güllük ve gülistanlık
Ve daha renkli.
Ama hiçbir kokusu yok!

Dilsoz Heme

3.
Yalnızlık benim ülkem.
Ona zulüm yapıldıkça
Bakışlarımdaki kuşlar, daha da yükseğe uçar.
Acımda azalma olur.
Kadınlığımın bahçesi muazzamlaşır.

Ceviri: Nejla Rehim
Sirwan Rehim

Ülke

1.
Biz iki kişiyiz.
Yangınlarla dolu
İnsanlar zengin olma çabasındalar
Biz de güzel geçecek birkaç saniyenin peşindeyiz.

İnsanlar, sabah yapacakları işin peşinde,
Biz de akşam atacağımız turun peşindeyiz.

Evin küçük bir ülke olduğu söylenir.
Biz, bizi biraraya getirecek bir eve sahip değiliz.
Ah, biz doğulu insanların ne kadar ülkesiz olduğunu
Şimdi daha iyi biliyorum

2.
İnsan, testinin içindeki sudur.
Hayalin omuzunda
Ölümsüzlüğe doğru gider.
Ama gideceği yere varmadan, dökülür.

Bazıları yolun başında
Bazıları da yolun ortasında
Ve
Bazıları da yolun sonunda dökülür.

Bu dökülmeden de hiçbirimizin
Kuşkusu yok.

Muhemet Kurdo

Ama zamanı bilemiyoruz
Bugün kim
Yarın kim
Ve öbür gün
kim dökülecek bilemiyoruz.

İnsan ne kadar da bahtsızmış
Dünyaya geldiğinden beri
Testinin içindeki su gibi
Bir hayalin omuzunda
Ölümsüzlüğe doğru yürür
Figan ve hasretlerini döke döke.

Gel, kanıma işleyen mihriban kadını.
Gel,
Senle ben ölümsüzlük rüyasından vazgeçelim.
O basit olan gerçekliğe inancımız olsun
Ölümsüzlük diye bir şey yok!
Birkaç saniyede yüreğimizden akan mutluluktur
Ölümsüzlük.

Yaşar Kemal'in 'Teneke'sini Aydın Orak Kürtçe'ye çevirdi

Aydın Orak

Kürt yazar Yaşar Kemal'in hem roman hem de tiyatro oyunu olarak yayımlanan "Teneke" adlı eseri ilk kez tiyatro oyunu olarak tiyatrocunun Aydın Orak tarafından Kürtçe'ye çevrildi. Berçem Yayınları tarafından yayımlanan kitabın önsözünü ve aynı zaman da editörlüğünü Kawa Nemir yaptı.

Daha önce de ünlü Rus klasiği Gogol'u Kürtçeye çevirerek Kürt tiyatrosunda yeniliklere imza atan tiyatrocunun Aydın Orak, bu kez Yaşar Kemal'in ünlü "Teneke" adlı eserini Kürtçe tiyatroya çevirdi. Kürtçeye çevrilen eser Tuyap Kitap Fuarında bulunan standlarda da yerini almıştı.

Kürtçeye çevrilen "Teneke", idealizm ve baskın güç arasındaki mücadeleyi anlatıyor. Bu oyunda olaylar; kolları devlet mekanizmasının en üst noktalarına kadar uzanan ağalar, bu güce boyun eğmek zorunda bırakılan köylüler ve idealist fakat Anadolu gerçeğine uzak kentli, genç bir kaymakam arasında gelişir.

Cumhuriyetin çözemediği tek engel olarak günümüze dek taşınan ve bugün de gelişmemize engel olan bu egemen güce dair oyunun taşıdığı analiz hala güncelliğini koruyor. Bir Anadolu kasabasında, çeltikçi ağaların yönetmenliklere karşı gelerek ettikleri çeltik sıtmaya neden olur. İdealist ve genç kaymakam tüm tecrübesizliğiyle, sıtmaya tutulan kasaba halkı adına ağalarla mücadeleye girer. Ancak kaymakam kasabadan, ardından teneke çalınarak sürülür.

Daha önce Yaşar Kemal ile görüşen tiyatrocunun Aydın Orak, ondan "Teneke"yi çevirme sözünü alıyor ve bir müddet sonra çevirmeye başlıyor. Çevirdikçe Yaşar Kemal'in dilinin derinliklerine iniyor ve anlamını bulamadığı kelimeleri ise Türk Dil Kurumu'nun lugatlarında bile bulamıyor. Fakat lugatlarda olmayan kelimelerin yardımına Kürtçe kelimeler yetişiyor. Ve Yaşar Kemal'in Türkçe dilinin mantık olarak Kürtçe'ye çok yakın ve yatkın olduğu anlaşılıyor.

Yaşar Kemal'in Anadolu insanının sözlü anlatım geleneğinin ürünleri olan destanlardan, ağıtlardan, halk öykülerinden, masallardan, türkülerden ve çağdaş roman tekniklerinden yararlanarak vardığı üslup onu her bakımdan özgün bir çağdaş sanatçı kimliğine ulaştırmıştır. Kurduğu mit dünyası, benzetmeler, betimlemeler, doğanın tüm yönleriyle anlatımı, kullandığı dil, yerel sözcükler ve deyimler, atasözleri, sövgüler onun anlatımını canlı ve etkileyici kılan özellikler olarak görünmektedir.

Yarattığı dünyanın dış görünümünü etkileyici bir biçimde çizer. Yazarın İnce Memed adlı romanı yaklaşık 40 dile çevrilerek yayımlanmıştır. Diğer romanları da çok sayıda yabancı dile çevrilmiş; kitaplarının yurtdışındaki baskısı 140'tan fazladır. Teneke yazarın oyunlaştırması ile Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu tarafından 1965'te ilk kez sahnelenmişti. Kürt tiyatro oyuncu, yönetmen ve çevirmeni Aydın Orak, "Teneke" oyununu Kürt tiyatrosuna armağan ettiğini ve Yaşar Kemal'in eserini anadilinde sahnede görmek istediğini belirtiyor.

Tahir Tofiq ve Özgürlük Gülü

Hazırlayan: Halil Barzani

Köysancak denince akla ilk gelen şeylerden biri kültürdür. Bu kent, kültür alanında ünlü şahsiyetlerin yetiştiği bir kent olarak Kürt tarihinde saygın bir yer edinmiştir. Eğer bu kentin tarihine dönüp bakarsak, büyük mollalar, Hacı Kadir, Mesut Muhammed gibi çok sayıda ünlüyle karşılaşmış oluruz. Bu kent, yaşayan ve bu dünyadan göç eden çok sayıda kültür adamına beşiklik etmiş ve hala bu özelliğini koruyan önemli bir kenttir.

Sanatçı Tahir Tofiq de bu kentte çıkmış önemli şahsiyetlerden biridir. Tofiq'in besteleri ve şarkıları bu kentin sınırlarını aşmış ve büyük kitlelere ulaşmış bir özellik taşıyor. Tam adı Tahir Tofiq Abdülrahman Şeyhani olan sanatçı 1922'de Heybe Sultan, güzel manzaraları ve tabiatıyla oldukça nam salmış olan Köysancak'ta dünyaya geldi.

Ailesi onu en başta okumaya verdi. Dönemin ünlü mollalarında Molla Ahmed Reş'in yanında klasik medrese eğitimine ve kutsal Kur'an'ı Kerim'i okumaya başlayan Tofiq, daha sonra 1936'da resmi okula başlamıştır. Yetenekli olduğu için ikinci sınıfta okula başlayan Tofiq, daha sonraki eğitimine ortaokul öğrencisi olarak devam etti. Tofiq, maddi imkânların yetersizliğinden dolayı ortaokuldan sonra eğitimine devam edemedi.

Sanatta makam, şarkı ve milli marş gibi çok alanda yetenekli olduğu keşfedilen Tofiq, hocalarının da teşvikiyle ilkokul yıllarından itibaren şarkı okumaya başlamıştır. Sesi Kürt sanatının özgünlüğüyle tam uyuşan bir sanatçı olan Tofiq, hocaları tarafından umut edilen özellikleri taşımış ve sanatını gün be gün geliştirmiştir.

Yetenekli olmasının yanında sanatının gelişmesini sağlayan önemli faktörlerden biri Köysancak kenti olmuştur. Tofiq'in Köysancak'ta doğması ve eğitimini orada alması ona gerçek bir avantaj ve imkan sunmuştur.

Sanatçı Tofiq'in çıktığı yer, Peygamber'in (a.s) doğumu münasebetiyle düzenlenen kutlamalarla tanınıyor. Ancak milli hislerin gelişmesi nedeniyle bu kutlamalar Newroz ve diğer milli münasebetlerin kutlamalarına dönüştü. Tofiq, böylece kendisini geliştirerek Köysancağın Ekhter, Mirin, Hanbel, Molla Esed ve Ahmed Hama Molla gibi ünlü şahsiyetlerin yerini tuttu.

Tofiq, Köysancak'ta Kürtçe şarkıları çok daha geniş bir dünyaya açan ve Bağdat Kürt Radyosu'na taşıyan Ahmet Molla'dan sonra en önemli sanatçı olma ünvanını elde etti. Tofiq, döneminde Radyo tarafından çok sıcak karşılandı ve çok sembolik bir ücret karşılığı haftada bir defa canlı yayında şarkı okuma teklifi aldı.

1956 yılına kadar Bağdat'ta kalan Tofiq, daha sonra sırasıyla Hewler, Mergesor, Bağdat ve Köysancak gibi yerlerde sanat ve kültür alanlarında resmi görevler almıştır. Hayatının sonuna kadar görevini icra eden Tofiq, 1987 yılında Köysancak'ta hayata gözlerini yumdu.

Tofiq Tahir'in sanatına değer veren Kürt halkı, onun engin deneyimini ve bilgisinin farkına varmış ve ona her zaman vefa göstermiştir. Tofiq'in vefatından sonra, onun anısına Köysancak meydanında heykeli dikilmiştir.

Tofiq, Kürt sanatında kendini çok iyi yetiştirmiş yetenekli ender sanatçılardan biri olarak tarihe geçti. O'nun sesi Kürt müziğinin tüm alanlarına uygunluk göstermiştir. Gençliğinden hayatının sonbaharına kadar sesini koruyan Tofiq, Sita, Beyat, Türk, Seba, Hicaz Hümayun, Deşt, Hurşidi ve Huseyni gibi bütün makamlarda kendini en iyi şekilde ispatlamıştır.

Şiirde de kendini kanıtlayan Tofiq, siyasi ve milli özellikler taşıyan Nali, Salım, Kurdi, Hacı Kadir Koyi, İbrahim Ahmed, Dıldar, Dılzar, Hejar, Hemın ve Herdi gibi çok önemli Kürt şairlerinin kasidelerinin şarkılarına çok güzel uyarlamıştır. Tofiq, şarkılarını 1954-1983 yılları arasında 6 bölümde toplamıştır. Son bölüm olan Serbesi Gülü Kürt halkı tarafından hala en çok okunan kitaplarından bir olmaya devam ediyor.